भानुदासस्वामी

॥ श्रीराम ॥ भानुदास स्वामी संतांमाजीं श्रेष्ठ । प्रपंचाचे कष्ट दूर जया ॥ १ ॥ कापड आणाया गेले संग्यासवें । अद्भुतचि देवें केलें तेथें ॥ २ ॥ खेप भरोनीया येतां मार्गावरी । पालें दिल्हीं बरीं गांवापासीं ॥ ३ ॥ यांचें पाल मध्यें होतें हे गांवांत । कीर्तनासी जात ऐकावया ॥ ४ ॥ सर्वांनीं वर्जीलें परी न राहीले । स्मरणीं रंगले देवाजीचे ॥ ५ ॥ रित्या पेंवामध्यें दीड पालें यांचीं । टाकतां तयांची बुद्धि ऐसी ॥ ६ ॥ बैल सारे रानीं दिधले हांकोनी । रडऊं तया मनीं भावना हे ॥ ७ ॥ चोर आले धाडी मोठी अकस्मात । लुटोनीया नेत सर्व यांचें ॥ ८ ॥ भानुदास आले कीर्तन ऐकोनी । पाहाती नयनीं जाहालें तें ॥ ९ ॥ माझें सर्व देवा केलेंसी जतन । परी मंगी जाण माझे कीं हे ॥ १० ॥ तेव्हां पांडुरंगें चोर अंध केले । प्रात:काळीं आले घेवोनीया ॥ ११ ॥ ज्याचें त्यासी दिल्हें आनंद जाहाला । वाटीलें द्विजाला आपुलें जें ॥ १२ ॥ सोडोनीया वेवसात्र विणा हातीं । भजनीं रंगती अहिर्निसीं ॥ १३ ॥ संताचें चरित्र गातां आणि ऐकतां । होय सार्थकता भीम ह्मणे ॥ १४ ॥

॥ श्रीराम ॥ घरीं आले बहु दरिद्रें पिडीलें । कांता तेव्हां बोले दीनरूप ॥ १ ॥ प्रात:काळीं गंगास्नान करोनीया । गीतापाठीं तया प्रीति फार ॥ २ ॥ योगक्षेम त्यांचा वाहातों मी ऐसें । अनन्य विश्वासें भजती जे ॥ ३ ॥ लोक पाहोनीया विस्मित जाहाले । हारताळें लाबीलें तयालागीं ॥ ४ ॥ देव घरीं आले माल घेवोनीया । कांता पुसे तया कोण्य तुह्मी ॥ ५ ॥ कृष्णाजीपंत हें नाम सांगीतलें । द्रव्यें अन्न केलें तृप्त तुये ॥ ६ ॥ जन्मवरी खातां न सरेचि ऐसें । देवोनी विश्वासें बोलीयले ॥ ७ ॥ तुमच्या भतारासी निरोप सांगावा । दृढ भक्ती जीवा-

माझी ऐका ॥ ८ ॥ आमुचे दाढीं त्यांनीं लाविली हार्तोळ । पुसोनी तात्काळ टाका सांग ॥ ९ ॥ इतुकें सांगोनीया गेले तों हे आले । घरीं जों पाहीलें अद्भुतचि ॥ १० ॥ पुसतां कांतेसी सांगे वर्तमान । नेत्रीं वाहाती जाण अश्रुधारा ॥ ११ ॥ तात्काळ हार्तोळ पुसोन टाकीली । भक्तासी सांभाळी हेंचि सत्य ॥ १२ ॥ कांतेसी ह्मणती सर्वस्वाचें दान । करावेंसें जाण वाटताहे ॥ १३ ॥ बोलावोनी विप्र फडशा केला सारा । ह्मणे ज्याचें त्याला समर्पिलें ॥ १४ ॥ ऐसें हरिभक्त उदास मानसीं । देव तयापासीं भीम ह्मणे ॥ १५ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ भानुदास क्षेत्र पैठणाहूनीया । पंढरी जावया सिद्ध जाले ॥ १ ॥ आले पंढरीस नेम यांचा असे । प्रेमाच्या उल्हासें गावें भावें ॥ २ ॥ देवापुढें पांच अभंग ह्मणावे । देवें माळे द्यावें अकस्मात ॥ ३ ॥ येका शिष्यें यांसी पितांबर दिला । आले राउळाला नित्या ऐसे ॥ ४ ॥ तेथें होता सडा चिडचिडीत जालें । पितांबरामुळें काय केलें ॥ ५ ॥ राखोनी नमन केलें वरिच्यावरी । तये अवसरीं माळ न ये ॥ ६ ॥ बहुत श्रम जाले न ये माळ जेव्हां । उपेक्षीलें तेव्हां ह्मणती देवें ॥ ७ ॥ तेथोनी निघाले येका गांवा आले । लोकांसी बोलीले तेथीलीया ॥ ८ ॥ प्रहररात्रीसी विप्र येईल येथें । मारोनी तयातें टाका तुह्मी ॥ ९ ॥ पंढरीहून ते होते दोन कोस । ह्मणती जिवा नाश करूं आतां ॥ १० ॥ चौघे गडी केले तयासी ह्मणती । माझिये मोटेसी बांधोनी न्या ॥ ११ ॥ तया गांवांमध्यें नेवोनी ठेवावें । मग तुह्मीं यावें पंढरीस ॥ १२ ॥ आज्ञा ह्मणोनीया नेली मोट गांवीं । ठेविली जाणावी गांवांमध्यें ॥ १३ ॥ निघोनीया गडी गेल्यावरी लोक । मार करिती देख तयांवरी ॥ १४ ॥ बहु केला मार परी न लागेचि । मार्गें प्रल्हादाची साक्ष यांसी ॥ १५ ॥ धीट गेले मोटे सोडोनी पाहीले । स्वामीस देखीलें अकस्मात ॥ १६ ॥ नमन करिती पायांस लागती । तेथोनीया येती पंढरीस ॥ १७ ॥ निग्रह करीतां ह्मणे पांडुरंग । सोव-

ज्याचें मग स्मरण दिल्हें ॥ १८ ॥ समाधान केलें मातेसी बोधुनें। पैठणासी आले आनंदानें ॥ १९ ॥ पुढील चारित्रविस्तार बहुत। भीम गाय नित्य संतलीला ॥ २० ॥

॥ श्रीराम ॥ अनेगोंदीमध्यें होता नृपनाथ । कानडा विख्यात रामराजा ॥ १ ॥ रासाईचा भक्त होता तो अत्यंत । साक्षात्कार सत्य होता मोठा ॥ २ ॥ अभिमान तया जाहाला अत्यंत । वैभवी आणि भक्त मीच ह्मणे ॥ ३ ॥ हेमाडपंतही तेथें होते जाण । त्यांसी गजानन साह्य सदा ॥ ४ ॥ लंके बिभीषणें नेलें होतें ज्यांसी । पिशाचलिपीसी आणिलें ज्यांनीं ॥ ५ ॥ रायापासीं येता. बोलिला अभिमानें । आह्मां ऐसा कोण भक्त बोला ॥ ६ ॥ वैभवही थोर भक्तही मी थोर । देवी माझी थोर सर्वांमध्यें ॥ ७ ॥ हेमाडपंतांसी न सांवरे जेव्हां । बोलीयले तेव्हां निशंकचि ॥ ८ ॥ पंढरींत पांडुरंग देव येक । ऐसा नाहीं देव भूमंडळीं ॥ ९ ॥ तयाचाचि भक्त नामदेव संत । वैभव अद्भुत तेथें आहे ॥ १० ॥ रायासी आवेश येवोनी निघाला । सर्व वैभवाला घेवोनीया ॥ ११ ॥ यांनीं करोनीया गणपतीच्या ध्याना । ह्मणती माझ्या वचना सांभाळावें ॥ १२ ॥ अभय होताचि चालीयले मार्गीं । सेना दोहीं भागीं चतुरंग ॥ १३ ॥ आठ कोसांवरी राहिली पंढरी । भक्तसाह्य करी पांडुरंग ॥ १४ ॥ अद्भुतचि माव करी तो देवाजी । द्वारकाचि दुजी ऐसे भासे ॥ १५ ॥ घोड्यावरी स्वार होवोनी आपण । आले नारायण रायापुढें ॥ १६ ॥ रायें पाहातांचि ह्मणे नामदेव । नमन सद्भावें करुनी पुसे ॥ १७ ॥ कृष्णाजीपंत हें नाम जाणवीलें । नामदेवें केलें पागे आह्मां ॥ १८ ॥ सांगोनीया जातां ह्मणतसे राव । धन्य हें वैभव वाटतसें ॥ १९ ॥ भुलोनीया आह्मी पाग्याच्या पायांसी । लागलों हे ऐसी भ्रांति जाली ॥ २० ॥ ऐसीं बहु सोंगें पांडुरंग दावी । न धरवे

१ पागे केलें=चाकरी लावलें; पागा=अंकित. किंवा पागे=घोडेस्वार.

शीवीं ब्रह्मादिकां ॥ २१ ॥ पंढरी येवोनी पाहाताती तंव । कळस कोट सर्व सुवर्णाचे ॥ २२ ॥ हेमाडपंतांसी येवोनी वाड्यांत । रत्नें वस्त्रें घेत अमोलिक ॥ २३ ॥ येतां कचेरींत बैसले लोडासी । नामदेव त्यांसी मानीयले ॥ २४ ॥ नमन करोनी वस्त्रें रत्नें दिल्हीं । आलिंगनें जालीं पुढें ऐका ॥ २५ ॥ राव ह्मणे नाम सांगावें आपुलें । नारायण भले ह्मणती आह्मां ॥ २६ ॥ नामदेवाचीये असो कोठीवरी । त्यांचा आह्मां-वरी लोभ फार ॥ २७ ॥ तुह्मीं सर्व आजि यावें भोजनासी । मग भेटी त्यांसी करूं तुह्मां ॥ २८ ॥ अधिकारासारीखे बैसवीले पाहा । आली वाढावया जगन्माता ॥ २९ ॥ नामदेवाची हे पत्नी ह्मणऊन । राव तये नमन करीताहे ॥ ३० ॥ पुसतां सांगती नारोपंतकांता । कोठीवरी होता तयाची हे ॥ ३१ ॥ हेमाडपंतांसी ह्मणे राव काय । वैभव हें आहे न वर्णवे ॥ ३२ ॥ ऐकतांचि यांच्या नेत्रीं आले अश्रु । ह्मणती सर्वेश्वरु जाला सारें ॥ ३३ ॥ भोजन करोनी चंद्रभागेतीरीं । पाहाताती नेत्रीं कौतुकासी ॥ ३४ ॥ शतावधि दासी भांडीं घांसिताती । विजे ऐशा दिसती राजयासी ॥ ३५ ॥ रासाईही त्यांत होती वोळखोन । साष्टांग नमन करी तये ॥ ३६ ॥ ह्मणे माते ऐसें काय हें करीसी । सांग निश्चयेंसीं आजि मज ॥ ३७ ॥ ह्मणे देवी तुझा देव आहे तेथें । चाकरीचें नातें येथें आहे ॥ ३८ ॥ विस्मये होवोनी ह्मणे दासीपण । सोडवीन जाण चिंता नाहीं ॥ ३९ ॥ नामदेवाचीये भेटीसी चालीला । राउळांत आला देवाचिये ॥ ४० ॥ खांद्यावरी वीणा डोईस बोडके । पाई चाळ निके बांधीयले ॥ ४१ ॥ गांडीत लंगोटी भजनीं रंगले । रायानें देखीले अकस्मात ॥ ४२ ॥ रायासी सांगती हेचि नामदेव । ऐकतां सद्भाव जाला मोठा ॥ ४३ ॥ संतदर्शनाचा महिमा अद्भुत । राव दंडवत पडे पाई ॥ ४४ ॥ उठवोनी यांनीं आलिंगन दिल्हें । प्रेमें गहिं-वरले नेत्र तेव्हां ॥ ४५ ॥ ह्मणे राव रासाईस मुक्त करा । देव माझा खरा आहे जी हा ॥ ४६ ॥ नामदेव ह्मणती दासीपण आहे । देवपण

पाहें तंवगीच ॥ ४७ ॥ सरकारांतुनीया दूर केल्यावर । सत्ता तिळमात्र न चालेचि ॥ ४८ ॥ मनामध्यें राव बहु संकोचला । दासीलागीं केला देव आह्मीं ॥ ४९ ॥ इचा देव धनी कोण तोचि पाहूं । तयालागीं वाहूं जीवप्राण ॥ ५० ॥ आला देवाल्यांत पांडुरंगापुढें । निग्रहासी गाढें आरंभीलें ॥ ५१ ॥ ह्मणे यांसी नेऊं किंवा प्राण देऊं । उपोषणें बहु आरंभिलीं ॥ ५२ ॥ सात दीन जेव्हां उदकही न घे । पांडुरंग-माय बोले तेव्हां ॥ ५३ ॥ येके दिसीं मज नेई अनेगोंदीं । आणीकही संधी ऐक येक ॥ ५४ ॥ माझीया संतांचा होतां अपमान । तात्काळ तेथोन येईन मी ॥ ५५ ॥ कबूल करोनी नेलें कैसें ऐका । मनुष्येंचि देखा उभीं केलीं ॥ ५६ ॥ बहु प्रेत्नें नेले देव अनेगोंदीं । करी पूजा-विधि मनोभावें ॥ ५७ ॥ भानुदास संत तेथें गेले जेव्हां । अपमान तेव्हां केला रायें ॥ ५८ ॥ कळतांचि संत नेत्रां आले अश्रु । ह्मणे सर्वेश्वर जातो आतां ॥ ५९ ॥ पांडुरंग राया ह्मणती आमुची भाक । उगवली देख जाऊं आतां ॥ ६० ॥ आमुची प्रतिमा करोनी बैसवी । मजऐसे भावीं संत माझे ॥ ६१ ॥ राव ह्मणे येका दिसांतचि जावें । मग देवरावें मान्य केलें ॥ ६२ ॥ भानुदासें देवा उचलोनी घेतलें । तळ्यामाजीं नेलें अकस्मात ॥ ६३ ॥ जाला गुप्त चंद्रभागेंत निघाला । जयजयकार जाला पंढरीसी ॥ ६४ ॥ आणीयला देव धन्य संतराव । भानुदासा सर्व नमना येती ॥ ६५ ॥ पंढरीचा राव पंढरीस आला । आनंद जाहाला यात्रेलागीं ॥ ६६ ॥ कथेचा विस्तार आहेच बहुत । भीमें संकळित वर्णीयलें ॥ ६७ ॥

॥ इति श्री भानुदास आख्यान संपूर्ण ॥ शुभं भवतु ॥

श्रीएकनाथ

॥ श्रीराम ॥ भानुदास स्वामी त्यांचे पणतु सत्य । जाले येक-नाथ भक्त ज्ञानी ॥ १ ॥ मुंजी लग्न बापें केलें तये वेळीं । प्रपंचाची जाळी न पडेचि ॥ २ ॥ विद्या कांहीं पोट भरायाची नाहीं । ह्मणवोनी पाहीं काये केलें ॥ ३ ॥ औरंगाबाजेंत जनार्दनपंत । संसारीं अलिप्त जनकाऐसे ॥ ४ ॥ दत्तात्रेय सिद्ध त्यांचा अनुग्रह । गुरुवारीं होय दर्शन ज्या ॥ ५ ॥ दिवाणगिरीही होती अविंधाची । परी भक्ति साची असे पाहा ॥ ६ ॥ येकनाथ तेथें ठेविले आणोनी । शागिर्दी करूनी राहीयले ॥ ७ ॥ विद्या कांहीं न ये सेवेंत तत्पर । नित्य निरंतर स्वामींपासीं ॥ ८ ॥ खोलीमाजीं रात्रीं जनार्दनपंत । जावोनी बैसत गुरुध्यानीं ॥ ९ ॥ आज्ञा असे कोणीं बाहेर नसावें । येकनाथ भावें राहाती उभे ॥ १० ॥ ऐसे साहा महिने होते उभे राहात । गुरुवारीं येत दत्त तेथें ॥ ११ ॥ ह्मणती त्या मुलासी बोलवावें आंत । जनार्द-नपंत घेती आंत ॥ १२ ॥ सिद्धामी पाहातां नमस्कार केला । जवळी बैसवीला गुरुरायें ॥ १३ ॥ जिव्हेवरी सिद्धें लिहीलें अक्षर । बोलीलें उत्तर जनार्दन ॥ १४ ॥ यासी अनुग्रह देईं प्रात:काळीं । संतांमाजीं बळी होईल हा ॥ १५ ॥ अनुग्रह मग दिला येकनाथा । पुढीलही कथा भीम सांगे ॥ १६ ॥

॥ श्रीराम ॥ पारसी लाखोटे अविंधासी आले । बोलाऊं धाडीलें जनार्दना ॥ १ ॥ होते देवार्चनीं आलें बोलावणें । येकनाथा येणें पाठवीलें ॥ २ ॥ पारसी लाखोटे टाकी नाथापुढें । फोडोनी निवाडें वाचा ह्मणे ॥ ३ ॥ वडवडाट तया वाचोनी दावीले । उत्तरही दिल्हें यथास्थित ॥ ४ ॥ दिवाणगिरीचीं दिलीं वस्त्रें यांसीं । आनंदें घरासी आले तेव्हां ॥ ५ ॥ स्वामींपदांवरी मस्तक ठेवीलें । आलिंगन दिलें

जनार्दनें ॥ ६ ॥ सर्व कारभार करिती अविंधाचा । परी क्षोभ त्याचा नाहीं यांसी ॥ ७ ॥ स्वामीआज्ञेवरी देहच ठेवीला । येके दिसीं बोला बोलीयले ॥ ८ ॥ येकनाथा तांब्या ठेवावया सांग । आपणचि अंगें घेउनी गेले ॥ ९ ॥ घाण येती ह्मणुन अंगेंचि झाडिती । सवा तये क्षितीं स्वच्छ न्हाया ॥ १० ॥ रांगोळी घालोनी बोलीले स्वामींसीं । शौच-कूपापासीं तांब्या आहे ॥ ११ ॥ जावोनी पाहातां आश्चर्य वाटलें । ह्मणती काय केलें येकोबानें ॥ १२ ॥ काम यासी आतां पाहोनी सांगावें । गुरुपण भावें घेतो माझें ॥ १३ ॥ सर्व शिष्य द्वेष करिताती यांचा । हे कांहीं कोणाचा न करिती ॥ १४ ॥ येकनाथ प्रात:काळीं पाईं जाती । तुळसी अति प्रीतीं आणावया ॥ १५ ॥ जनार्दनपंतीं केलें कौतुकासी । बांधिती मांडीसी अंबा येक ॥ १६ ॥ खांडूक जाहालें वैद्यें सांगीतलें । तोडेंचि वोढिलें पाहिजे या ॥ १७ ॥ तोंड लावोनीया जो कोणी घेईल । तात्काळ मरेल ऐसें आहे ॥ १८ ॥ कोणाही त्या वेळीं नव्हे अवसान । तुळसी हे घेवोन आले तेव्हां ॥ १९ ॥ कळतां वर्तमान आले स्वामी-पासीं । ह्मणती त्यांचें त्यांसी देऊं देह ॥ २० ॥ जवळी येतांचि स्वामी बोलीयले । मरसी वा वेळे पुर्ते पाहें ॥ २१ ॥ मायबापा पुत्र येक तूं आहेसी । स्त्री तुझी तयेसी दु:ख होये ॥ २२ ॥ न बोलतां तोंड लावोनी वोढीलें । घटाघटा गिळिलें प्रेमानंदें ॥ २३ ॥ स्वामींस बोलीले नित्य दु:खें ऐसीं । बहुत अंगासी व्हावीं वाटें ॥ २४ ॥ मग आलिंगन दिधलें आवडीं । गुरुकृपाजोडी जोडली त्या ॥ २५ ॥ सर्वही बोलती कळतें हें आह्मांसी । चोखीतों त्वरेंसीं पाय काये ॥ २६ ॥ पुढील कथेसी धावें अवधान । संताचेंचि दीन भीम आहे ॥ २७ ॥

॥ श्रीराम ॥ दिवाणगिरीचा करितां कारभार । करोनी तत्पर गुरुसेवे ॥ १ ॥ दुष्ट बुद्धि धरुनी सर्व कारकून । येके स्त्रीसी जाण बोलीयलें ॥ २ ॥ गर्भीण पाहोन द्रव्य देती तये । रचिला अपाये संतावरी ॥ ३ ॥ येकनाथें पोट वाढवीलें [illegible] । आणिखीही घन

देऊं तुज ॥ ४ ॥ तैसीच ते होती ह्मणुन मान्य केलें । मग समजा-वीलें अविंधासी ॥ ५ ॥ तया आला कोप सेवक धाडीले । येकनाथा आले बोलवाया ॥ ६ ॥ जनार्दनस्वामी करिती देवार्चन । पुढें उभे जाण हेही होते ॥ ७ ॥ सेवक येतांचि जावया निघाले । स्वामी बोली-यले तये वेळीं ॥८॥ नित्याऐसें नव्हे बोलावणें हें चि । स्मरणी हातींची दिल्ही तेव्हां ॥ ९ ॥ घालोनीया हस्तीं गेले आनंदानें । अविंध पाहोन बोले यांसी ॥ १० ॥ काय स्त्री बोलती तये बोलवीले । तयेनें कथीलें द्रव्यलोभें ॥ ११॥ येकनाथ तेव्हां ह्मणती अविंधासी । असत्य मानिसी माझें आतां ॥१२॥ स्मरणी तयेच्या लाविली पोटासी । बोलती गर्भासी सत्य सांग ॥ १३ ॥ पोटांतूनी गर्भ बोले घडघडीत । जाहाला वृत्तांत सर्व सांगे ॥ १४ ॥ ऐकतां अविंध जाला सद्गदीत । पायांसी लागत नाथाचीये ॥ १५ ॥ चाडी केली ज्यांनीं त्यांचा शिरछेद । करावासा क्रोध आला तया ॥ १६ ॥ येकनाथा ह्मणे मागा कांहीं आतां । भाक वेवोनी त्या मागताती ॥ १७ ॥ ज्यांनीं केली चाडी तयांवरी दया । पहिल्याहूनीया करावी जी ॥ १८ ॥ वस्त्रें आणऊन देविलीं तयांसी । दुष्टांवरी ऐसी कृपा केली ॥१९॥ ज्यांनीं त्या स्त्रियेसी देऊं केलें धन । तेंही त्यां हातून देववीलें ॥ २० ॥ सन्मानें येवोनी जनार्दनपाई । वर्त-मान तेंही निवेदीलें ॥ २१ ॥ संतांचें चरित्र संतांनीं ऐकावें । जिवींच धरावें भीम ह्मणे ॥ २२ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ जनार्दनस्वामींलागीं केला प्रश्न । मनोजयखूण कैसी आहे ॥ १ ॥ घरींचा हिशोब येवढा जुळुन देई । आज्ञा ह्मणुन पाई नमन केलें ॥ २ ॥ येकनाथ तेव्हां येकाग्र चित्तानें । जमाखर्च जाण पाहाताती ॥ ३ ॥ रुका येक तेथें न लागे ह्मणोन । येकचित्त जाण केलें होतें ॥ ४ ॥ जनार्दनस्वामी पुढें उभे राहाती । हे न कांहीं पाहाती तयांकडे ॥ ५ ॥ बोलीयले स्वामी कोठें रे आहेसी । ह्मणती रुक्यापासीं होतों जी मी ॥ ६ ॥ ऐसेंच स्वरूपीं ठेवावें हें मन । मम

दृश्यभान नाहीं होय ॥ ७ ॥ भीम भव सहज तरोनीयां जावें । संत-लीला भावें ऐकतांचि ॥ ८ ॥

॥ श्रीराम ॥ येके दिनीं जनार्दनस्वामी ह्मणती । पिकपात्र क्षितीं टाकून ये ॥ १ ॥ दृष्टी य पडेचि तेथें टाकून ये । आज्ञा ह्मणुनी काय केलें यांनीं ॥ २ ॥ डोळां न पडे ऐसा येक आहे ठाव । प्राशन सद्भावें केली तेंव्हां ॥ ३ ॥ ऐसी गुरुभक्ति कोणा नव्हे जाण । भीम ह्मणे पूर्ण गुरुच ते ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥ जनार्दनस्वामीं स्वप्न जालें ऐसें । बागेंत विश्वासें येईं ह्मणुन ॥ १ ॥ समागमें येकनाथासी आणावें । चालीले सद्भावें उभयतां ॥ २ ॥ बागेंत फकीर पाहातां नमन । उभयता जाण करिताती ॥ ३ ॥ कटोऱ्यांत दुग्ध श्वानीचें काढून । टुकडे भिजऊन देती यांसी ॥ ४ ॥ जनार्दनपंत प्रसाद भक्षिती । नाथ हे ठेविती शिरावरी ॥ ५ ॥ सिद्ध बोलीयले न करी भक्षण । अद्भुत कवन करील हा ॥ ६ ॥ बहुतांसी भक्ति लाऊन तारील । नमस्कार केले उभयांनीं ॥ ७ ॥ उठोनी पाहातां कांहीं नाहीं तेथें । जाह्मले विस्मित तये वेळीं ॥ ८ ॥ जनार्दनस्वामी ह्मणती दत्तात्रेय । कामधेनु पाहे दूध तिचें ॥ ९ ॥ यशवंतसुत आनंदेंचि गात । ठेवोनीया हेत संतां-पासीं ॥ १० ॥

॥ श्रीराम ॥ जनार्दनस्वामी त्यांचा होता शिष्य । सुभेदार असे गुरुभक्त ॥ १ ॥ रामनवमी करी उछाह सद्भावें । स्वामींसी पुजावें प्रेमानंदें ॥ २ ॥ काशीयात्रे स्वामी जावया निघाले । येकोबा ठेवीले गृहीं तेंव्हां ॥ ३ ॥ सुभेदारा नेत्रीं आले अश्रु ह्मणे । पुजेसी सांगणें काय करूं ॥ ४ ॥ ह्मणती येकनाथ प्रतिमाचि माझी । तयालागीं पुजी प्रेमयुक्त ॥ ५ ॥ गेले स्वामी काशीं रामनवमी आली । स्वामींऐसी केली पुजा यांची ॥ ६ ॥ येकनाथ हात चोळिती त्या वेळीं । पुसती

त्या वेळीं ऐसें काये ॥ ७ ॥ ह्मणती स्वामी गेले विश्वेश्वरापासीं । दीप हा शालेसी लागलासे ॥ ८ ॥ विज्ञवीले पाहाती हस्त जाले काळे । जासूद धाडीले तये वेळीं ॥ ९ ॥ वर्तमान आणिलें सत्यचि जाहालें । सद्भावें नमीलें येकनाथा ॥ १० ॥ गुरुपासीं मन न हालेंचि ज्याचें । सामर्थ्य निष्ठेचें भीम ह्मणे ॥ ११ ॥

॥ श्रीराम ॥ जनार्दनस्वामी काशीयात्रा करुन । घरां आले जाण आनंदानें ॥ १ ॥ येकनाथें पाई मस्तक ठेवीलें । प्रेमें आलिंगीलें गुरुरायें ॥ २ ॥ पैठणांत पत्नी जाली उपवर । स्वामींलागीं पत्र धाडी माता ॥ ३ ॥ स्वामींनीं पत्रासी वाचोनी ठेवीलें । यांसी न धाडीलें पुढें ऐका ॥ ४ ॥ बहुतांनीं याचा द्वेष करोनीयां । ह्मणोनी अपाया योजीयले ॥ ५ ॥ गुरुमातेपासीं जाऊन सांगती । पुत्राहूनि प्रीति याजवरी ॥ ६ ॥ येकनाथ जरी जाईल पैठणा । तरी पुत्र शाहाणा करूं आह्मी ॥ ७ ॥ स्वामींचें पुस्तक येकनाथापासीं । नित्य वाचायासी देती हेचि ॥ ८ ॥ गीतेचें पुस्तक मातेनें ठेवीलें । स्वामी बोलीयले नाथालागीं ॥ ९ ॥ आणीं रे पुस्तक न सांपडे जेव्हां । सर्वांलागीं तेव्हां विचारीलें ॥ १० ॥ मातेसहित ह्मणती नाहीं देखीयलें । कृत्रिम हें जालें आहे पाहा ॥ ११ ॥ जयानें पुस्तक ठेवीलें असेल । तयाचे जातील नेत्र आतां ॥ १२ ॥ ऐसें बोलीयले सद्गुरु ते वेळीं । नेत्रहीन जाली बाई तेव्हां ॥ १३ ॥ येकनाथा ह्मणे अन्याय जाहाला । दया तेव्हां त्यांला आली पूर्ण ॥ १४ ॥ स्वामींची प्रार्थना करोनी हस्तासी । फिरवितां नेत्रांसी तेज आलें ॥ १५ ॥ गीतेचें पुस्तक आणोनी दीधलें । वर्तमान कथिलें होतें तैसें ॥ १६ ॥ येकनाथमाथां ठेवीयला हस्त । आलिंगन देत प्रेमभावें ॥ १७ ॥ जावें पैठणासी मी च तुजपासीं । आहे अहिर्निसीं ऐसें मान ॥ १८ ॥ आज्ञा ह्मणोनीयां आले पैठणांत । नमस्कार करित मातेलागीं ॥ १९ ॥ गुरुवरींच्या ह्या कथा जाल्या पूर्ण । येथील कथन भीम गाय ॥ २० ॥

॥ श्रीराम ॥ जनार्दनपंतांपासीं जीवप्राण । प्रपंचाचें भान नाहीं जया ॥ १ ॥ स्वामींलागीं पत्र मातेनें धाडीलें । वर्तमान लिहिलें होतें तैसें ॥ २ ॥ वाचोनीयां स्वामी स्वहस्तेंचि पत्र । लिहिलें पवित्र धर्मन्यायें ॥ ३ ॥ असा तेथें करा प्रपंच आपुला । संतोष मातेला होय तेणें ॥ ४ ॥ धर्मपत्नी तिचा करा अंगिकार । आज्ञा हे साचार आहे माझी ॥ ५ ॥ जात होते स्नाना वाटेवरी पत्र । वाचितांचि नेत्र सजल जाले ॥ ६ ॥ तया गड्यालागीं केला नमस्कार । ह्मणती वारंवार धन्य तया ॥ ७ ॥ मातेलागीं तेव्हां सांगोन धाडीलें । पत्नीला आणवीलें तये स्थानीं ॥ ८ ॥ देवोनीया पाळ राहीले तेथेंचि । गुरूचे आज्ञेची प्रीति ऐसी ॥ ९ ॥ घरही कोंपट मोडकेंसें होतें । ऐका जगन्नाथें काय केलें ॥ १० ॥ सावकारें घर बांधीलें नूतन । तया दिल्हें स्वप्न देव-रायें ॥ ११ ॥ माझ्या येकोबासी घर द्यावें आतां । यांसीही तत्वता स्वप्न जालें ॥ १२ ॥ स्वामींनीं स्वप्नांत आज्ञा केली ऐसी । नूतन गृ-हासी जाईं वेगीं ॥ १३ ॥ सावकार आला घेवोनीया गेला । सर्व बे-गमीला केलें तेणें ॥ १४ ॥ पुढील कथेसी द्यावें अवधान । संतलीला गहन भीम ह्मणे ॥ १५ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथाघरीं पाणी आणायाचा । ब्राह्मण तो साचा गेला होता ॥ १ ॥ ब्रह्मांडनायक विप्रवेष धरुन । येवोनी नमन केलें त्यांसी ॥ २ ॥ यांनींही नमन करोनी भेटले । नाम विचारिलें काय ह्मणुनी ॥ ३ ॥ कृष्ण नाम माझें सेवेस राहीन । ह्मणती हे वेतन सांग काय ॥ ४ ॥ मज कांहीं इच्छा नाहीं घ्यावयाची । प्रीति अंतरींची संत सेवा ॥ ५ ॥ हेंचि माझें धन हाचि माझा मान । पूर्ण समाधान सेवा घ्यावी ॥ ६ ॥ तुज कोणी आहे किंवा नाहीं सांग । तेव्हां पांडुरंग बोलीयला ॥ ७ ॥ माता जिव्हा चक्षु पिता हे जाणावें । कर्ण वोळ-खावे सहोदर ॥ ८ ॥ हस्त पाद माझा कुटुंब हा सारा । प्रपंचवेव्हारा इच्छा नाहीं ॥ ९ ॥ आलिंगन स्वामी देवोनी ठेविती । लग्न तुझें प्रीतीं

करूं आह्मी ॥ १० ॥ संतसेवेवरी प्रीति देवाजीची । भीमास. हे रुचि गावयाची ॥ ११ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथस्वामी रामायण लिहिती । प्रेमाची हे ज्योती ऐका यांची ॥१॥ सुंदरकांडांत कथा आली ऐसी । मारुती लंकेसी उडी मारी ॥ २ ॥ यांसी देहभान नाहीं तये काळीं । उडाले ते वेळीं आवेशानें ॥ ३ ॥ वाड्याबाहेर ते जावोन पडती । लोक तेथें येती धांवो-नीयां ॥ ४ ॥ कृष्णापा येवोनी उठवोनी नेलें । नाहीं दुखवले भीम ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथस्वामी कृष्णापासी ह्मणती । नापिक निगुती बोलवावा ॥ १ ॥ आणिला बोलावोनी आसन घालोनी । बैसती जावोनी श्मश्रुलागीं ॥ २ ॥ रामायणी कथा आणोनी ध्यानांत । मनन करीत अंतर्यामीं ॥ ३ ॥ सीताशुद्धि जाली वन विध्वंसीलें । अखयासी मारीलें मारुतीनें ॥ ४ ॥ इंद्रजीतें नेलें हनुमंतासी लंके । रावणासी देखे सिंहासनीं ॥ ५ ॥ पुछाचें आसन करोनी त्यावरी । बैसतां विचारी लंकानाथ ॥ ६ ॥ कोण रे वानरा ह्मणे पुत्रहंता । दूत जाण सीताप-तीचा मी ॥ ८ ॥ शस्त्रविद्येअांत जे होती प्रवीण । त्यांचा स्वामी जाण राम माझा ॥ ८ ॥ दूत आहे परी भुजाच्या चपेटें । मेरु हे त्रिकुट लोळवीन ॥ ९ ॥ रावण मशक ह्मणोन तोंडांत । दिली अकस्मात अव-लीळां ॥ १० ॥ येकनाथ नेत्र झांकोनी ध्यानस्त । न्हाव्याच्याच देत तोंडावरी ॥ ११ ॥ मग वृत्तीवरी येवोनी बोलती । तया संमोखिती दयावंत ॥ १२ ॥ रावणाच्या तोंडावरी मारुतीनें । दिली तेथें मन गेलें माझें ॥ १३ ॥ पुन्हां हजामत करावया लागे । स्वामी नेत्र वेगें लावीताती ॥ १४ ॥ पायावरी शीर ठेवोनीया ह्मणे । लंकेसी न जाणें क्षणभरी ॥ १५ ॥ ऐसे ध्याननिष्ठ ऐसे गुरुभक्त । भीम त्यांसी गात आवडीनें ॥ १६ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथाघरीं पितृश्राद्ध आलें । ब्राह्मणांसी दिल्हें आमंत्रण ॥ १ ॥ कृष्णापा घरांत कारभारी सर्व । स्वैंपाक अपूर्व सिद्ध होये ॥ २ ॥ स्वामी स्नान करुनी गेले माडीवरी । मोळ्या घेउन शिरीं जाती खालीं ॥ ३ ॥ अंतेज जातीचे तयां गेला वास । ह्मणती धन्य यास भक्षिती ते ॥ ४ ॥ स्वामींनीं कृष्णापा आणिला बोलाऊन । ह्मणती सर्व अन्न विटाळलें ॥ ५ ॥ अंतेजाचें मन गेलें स्वैंपाकांत । अन्न हें समस्त यांसी द्यावें ॥ ६ ॥ कृष्णापा तयांसी रांडापोरासहित । आणोनीयां देत भोजनासी ॥ ७ ॥ पाहोनी ब्राह्मण क्षोभले अद्भुत । पुन्हा हे करीत स्वैंपाकासी ॥ ८ ॥ जालीं अन्नें सिद्ध न येती ब्राह्मण । केलें कृष्णापानें नवल ऐका ॥ ९ ॥ त्यांचेच वडील स्वर्गा गेले होते । आणोनीयां देत भोजन त्या ॥ १० ॥ विडे घेवोनीया यांसी शिव्या देत । गेले अकस्मात ऊर्ध्वपथें ॥ ११ ॥ येकनाथाचीया घरिच्या अन्नासाठीं । देवा इछा पोटीं भक्षायाची ॥ १२ ॥ ऐसें हें आश्चिर्य पाहोनीया विप्र । क़रिती नमस्कार संतराया ॥ १३ ॥ यशवंतसुत गाय संतलीला । देवाजीची लीला देव जाणे ॥ १४ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथाघरीं कीर्तनासी नित्य । येक शूद्र नित्य येत होता ॥ १ ॥ तयासी अनुताप जाला घर तेणें । लुटवोनी जाण काय केलें ॥ २ ॥ स्त्रियेसहित स्वामीसेवा करावया । दारापासीं तया राहिलासे ॥ ३ ॥ झाडलोट करी चिंध्याचाचि पोत । प्रकाश रात्रींत स्वामींपुढें ॥ ४ ॥ कांतेचें फाटकें वस्त्र त्याची चिंता । न मागे तत्वता स्वामींपासीं ॥ ५ ॥ स्वामींच्या मनांत आलें द्यावें परी । कृष्णापा निवारी तयांलागीं ॥ ६ ॥ मागे तेव्हां देऊं हाट त्याचा पाहूं । मग वस्त्र देऊं तयालागीं ॥ ७ ॥ पांचा हजाराचा कर्जेदार आला । स्वामींसी बोलीला उग्र रूपें ॥ ८ ॥ आजी द्यावें द्रव्य कृष्णापा ऐकोन । देऊं ह्मणतां जाण गेला वेगें ॥ ९ ॥ चार तोडे चौघां गड्यांपासीं दिले । येकासी पाहीलें गडी नाहीं ॥ १० ॥ यासी बोलाऊन दिल्हा डोईवरी ।

जातां वाटेवरी फुटला याचा ॥ ११ ॥ गोळा केले सर्व रुपये तयांत । चोरोनी मुखांत धरी दोन ॥ १२ ॥ देतां उणे आलें देवांनीं दीधले । घरासी पातले पुढें ऐका ॥ १३ ॥ मुखांतूनी टाकी मुखीं आहेतचि । रास रुपयांची पुढें जाली ॥ १४ ॥ स्वामी देव आले निवारण जालें । दरिद्रही गेलें भीम ह्मणे ॥ १५ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथस्वामी गंगास्नान करुन । येतां कुटीळानें काय केलें ॥ १ ॥ पीक अंगावरी टाकी अकस्मात । पुन्हां स्नान करीत आनंदानें ॥ २ ॥ ऐसें तीन वेळ केलें परी चित्तीं । नयेचि विकृति तिळप्राय ॥ ३ ॥ घरा आले मग पात्र वाढोनीयां । तयालागीं पाहा पाठवीलें ॥ ४ ॥ भक्षितां प्रसाद अनुताप जाहाला । येवोनी स्वामींला नमन केलें ॥ ५ ॥ अनोपकारीया करिती उपकार । शांतीच अपार भीम ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथस्वामींपासीं शिष्य येक । येवोनीया देख पूजा केली ॥ १ ॥ अपूर्व मंदील दिधला तयानें । मस्तकीं बांधोन भावयुक्त ॥ २ ॥ गांवाच्या बाहेर गेले शौच्या तेथें । आडावरी होतें श्वान येक ॥ ३ ॥ तृषाक्रांत जालें स्वामींनीं पाहीलें । मंदील बांधीलें तांब्यालागीं ॥ ४ ॥ न पुरे ह्मणोनी मध्येंचि फाडिती । उदक काढिती आडांतूनी ॥ ५ ॥ उताणें पाडोनी पोट खोलावोनी । पाजोनीया पाणी स्वस्थ केलें । ऐसे दयावंत मंदील फाडीत । आत्माच पाहात भीम ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथावरीं आहेत श्रीहरी । काय कोणा सरी नव्हे यांची ॥ १ ॥ जनार्दनस्वामी आणि दासोपंत । गुरुबंधु सत्य साक्षात्कारी ॥ २ ॥ दासोपंत जोगाईचा अंबा तेथें । राहाती हे तेथें गेले पाहा ॥ ३ ॥ भेटी गोष्टी जाल्या आनंदें बैसले । मग विचारीलें जनार्दना ॥ ४ ॥ बहु शिष्य तुवां केले त्यांत कोणी । घरीं देव आणी

ऐसा आहे ॥ ५ ॥ येकनाथ माझा आहे पैठणांत । उपासना तेथ उभी आहे ॥ ६ ॥ सद्गुरु स्वमुखें करिती ज्याची स्तुति । तोचि शिष्य क्षितीं धन्य जाणा ॥ ७ ॥ जनार्दनपंत गृहालागीं गेले । दासोपंत आले पैठणासी ॥ ८ ॥ येकोबांनीं संतां सामोरें दों कोसां- । वरी जावें ऐसा नेम ज्यांचा ॥ ९ ॥ ऐसें असे ह्मणुनी पुढें दासोपंत । शिष्यासी धाडीत सूचनेसी ॥ १० ॥ आले शिष्य त्यांसी पाहा कृष्णापांनीं । दिले धुडा-वोनी द्वारांतून ॥ ११ ॥ गांवाजवळी आले सांगों पाठवीलें । कृष्णापा बोलीले तयांलागीं ॥ १२ ॥ दूर असतां कां रे जवळी ह्मणतां । फिरा रे जा आतां क्रोधें ह्मणे ॥ १३ ॥ दासोपंता ह्मणती द्वारांत ब्राह्मण । धुडा-वोनी ह्मणे रागें रागें ॥ १४ ॥ येकनाथाचीया द्वारापासीं आले । मनीं खिन्न जाले होते बहु ॥ १५ ॥ द्वारीं जों पाहाती दत्तात्रेयमूर्ति । नम-स्कार प्रीतीं केला तेव्हां ॥ १६ ॥ ह्मणती स्वामी येथें उभे कां राहीला । येकनाथें गोवा केला ह्मणती ॥ १७ ॥ येकनाथ आहे ब्रह्ममूर्ति त्यासी । सांडोनी आह्मांसी जाववेना ॥ १८ ॥ येकनाथा कळतां वर्तमान आले । प्रेमें गहिंवरले प्रेमभावें ॥ १९ ॥ परस्परें नमस्कार घालीताती । बोल बोलताती प्रेमभावें ॥ २० ॥ सन्मान नाथांनीं गुरुऐसा केला । संतोषें गृहाला गेले मग ॥ २१ ॥ धन्य येकनाथ धन्य निष्ठावंत । मनांत स्तवीत भीम ह्मणे ॥ २२ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथस्वामी चालीले स्नानासी । आत्माच पा-हाती जेथें तेथें ॥ १ ॥ लोणाऱ्याचें येक गाढव सुटोनी । सेतांत जा-वोनी खाय फार ॥ २ ॥ पाहोनीयां शूद्रा कोप आला भारी । कोंडीयलें थोरी कांट्यामाजीं ॥ ३ ॥ याचा येइल धनी मग मारूं यासी । मुक्या जीवनासी न मारीच ॥ ४ ॥ दडोनी बैसला तंव नाथ आले । पाहा-तांचि जाले सद्गदीत ॥ ५ ॥ उष्णें तृषाक्रांत जालेंसें पाहोन । आंगें कांट्या जाण काढीयल्या ॥ ६ ॥ गंगेवरी आणुनी पाणी जों पाजिती । येतो शूद्र पाहाती धांवतचि ॥ ७ ॥ स्वामींस पाहोन उभा राहे तेथ ।

ह्मणे माझें सेत बुडवीलें ॥ ८ ॥ येकनाथा ह्मणे पाहा चला सेत । पाहाती तों तेथ कांहीं नाहीं ॥ ९ ॥ जैसें होतें सेत तैसेंचि जाहालें । स्वामींपाईं केलें दंडवत ॥ १० ॥ ह्मणती येकनाथ आमुचें गाढव । न मारीलें भाव धन्य तुझा ॥ ११ ॥ भूतमात्रीं दया ऐसी ज्यांची पूर्ण । तेथें नारायण भीम ह्मणे ॥ १२ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथस्वामी बैसले भोजना । कृष्णापा हा जाणा तूप वाढी ॥ १ ॥ थोडें तूप ह्मणुनी बोलीले मातेसी । वाढावें तुपासी आज तुह्मीं ॥ २ ॥ कृष्णापा रे थोडें तूप ह्मणऊन । बरें मी वाढीन असों देईं ॥ ३ ॥ तूप वाढीयलें सर्वां सारिखेंचि । पतिव्रता साची काय करी ॥ ४ ॥ नाथाचीये पात्रीं भरीयला द्रोण । सर्वेही भोजन करिताती ॥ ५ ॥ स्वामींनीं तुपासी न लावीला हात । दिल्हें नाहीं तीर्थ तये दिसीं ॥ ६ ॥ उदकही प्राशन केलें नाहीं पाहा । पतिव्रता माहा नेमवती ॥ ७ ॥ द्वितीय दिनही तैसाचि जाहाला । परी हे सत्याला न सोडीच ॥ ८ ॥ स्वामी देती तीर्थ तेंव्हांचि भोजन । करीन हा पण सत्य जिचा ॥ ९ ॥ तृतीय दिवसीं नैवेद्याची वेळ । वाढोनी आणीलें ताट पुढें ॥ १० ॥ दावोनी नैवेद्य वैश्वदेवा केलें । पुन्हां जाणा आले देवापांसीं ॥ ११ ॥ तुळसीचें तबक भरलेंसें पाहोनी । बैसोनी आसनीं वाहाताती ॥ १२ ॥ नैवेद्याची भ्रांति घंटानाद होतां । दुजें ताट माता वाढी जाणा ॥ १३ ॥ तयाचाही पुन्हां नैवेद्य अर्पीला । ध्यानांत पाहिला देवराणा ॥ १४ ॥ तांबूल मुखांत न घेनीच ग्रास । मनांत उदास जाले तेंव्हां ॥ १५ ॥ कृष्णापा बोलीला नैवेद्य जाहाला । पुन्हां कां देवाला जेववीतां ॥ १६ ॥ ध्याननिष्ठ स्वामी दृश्यस्मृति नाहीं । तुपाचीच पाहीं धरिली कैसी ॥ १७ ॥ तीन दिवस जाले उपोषणालागीं । तीर्थ द्यावें वेगीं आजि तरी ॥ १९ ॥ तीर्थ देवोनीयां भोजनही जालें । भीमें हें वर्णीलें संकळित ॥ २० ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथाघरीं होते देवराव । अद्भुतचि भाव कृष्णाजीचा ॥ १ ॥ नाथाचिया हातें श्रीमुखांत खावी । ऐसें आलें जीवीं देवाजीचे ॥ २ ॥ क्षेत्रा आमंत्रण दिल्हें भोजनासी । स्वैंपाक चालीसी लावीयला ॥ ३ ॥ स्वामी स्नान करुनी सहजांत पाहाती । घृत नाहीं ह्मणती कृष्णापासी ॥ ४ ॥ कोणापासोनीया आणावें सांगाल । मोलें-वीण दील सांगा कोण ॥ ५ ॥ ह्मणती रामशेट मोदी त्यापासोनी । त्वरें जाय आणीं गमूं नको ॥ ६ ॥ आज्ञा ह्मणे परी न जातां स्वामींसी । विस्मय मानसीं जाला बहु ॥ ७ ॥ दोन तीन वेळे विचारितां ह्मणे । आणूं मी कोठून सांगा स्वामी ॥ ८ ॥ आले विप्र सर्व पात्रेंही वाढिलीं । तुपाचीच जाली वेळ जेव्हां ॥ ९ ॥ स्वामी ह्मणती वाढावया तूप आण । कृष्णापा कोठून आणूं ह्मणे ॥ १० ॥ ऐकतांचि दिल्ही श्रीमुखांत जेव्हां । दुजा गाल तेव्हां पुढें करी ॥ ११ ॥ देतां दुज्यावरी हर्ष जाला बाप । पाण्याचेंचि तूप करुन वाढी ॥ १२ ॥ बुद्धिदाता सर्व आपण श्रीहरी । संतांपासीं खरी प्रीत याची ॥ १३ ॥ यशवंतसुत संतांचा अंकित । ह्मणुनी लीला गात आनंदानें ॥ १४ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथांपासीं आली येक बाई । गुळ तिचा खाई पुत्र तेव्हां ॥ १ ॥ स्वामींलागीं ह्मणे फार गुळ खाणें । या कांहीं सांगणें तुह्मीं तरी ॥ २ ॥ तयासी ह्मणती खाऊं नको गुळ । मान्य करुनी मूल गेलें तेव्हां ॥ ३ ॥ स्वामीही घरांत सांगती सर्वांसी । गुळाचें आह्मांसी व्रत आहे ॥ ४ ॥ वर्ज केला गुळ क्षीर न कळत । शर्करा-मिश्रित भक्षीयली ॥ ५ ॥ भोजन जालीया तांबूलाचे वेळे । तेव्हां जा-णवीलें कृष्णापानें ॥ ६ ॥ ऐकतां वमन केलें तये क्षणीं । अद्भुताचि क-रणी दावीयली ॥ ७ ॥ गुळचि न खाय परी मूल क्षीण । दिवसेंदि-वस जाण होऊं लागे ॥ ८ ॥ पुन्हां स्वामींपासीं आले घेवोनीयां । ह्मणे गुरुराया पाहा यातें ॥ ९ ॥ होतें तैसें करा ऐकोन ह्मणती ।

बाळा खाय प्रीतीं गुळ आतां ॥ १० ॥ तेंही खाय तेव्हां आपणही खाती । ऐसी आहे भक्ति भीम ह्मणे ॥ ११ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथस्वामींवरी ब्राह्मणानें । तुफान घेवोन काय केलें ॥ १ ॥ पठाणासमीप नेलें जारस्त्रीसी । येकनाथ ईसीं गेले ह्मणे ॥ २ ॥ हाकीमें नाथासी बोलावोनी नेलें । ह्मणती ऐसें केलें काय तुह्मीं ॥ ३ ॥ तयेसी पाहोनी ह्मणती सत्य सांग । नाहींतरी अंग कुष्ट होय ॥ ४ ॥ असत्य बोलतां गळतकुष्ट जाला । वाहोंच लागला क्षणामाजीं ॥ ५ ॥ पठाण नाथांच्या पायांवरी लोळे । वेर्थचि छळीलें ह्मणे स्वामी ॥ ६ ॥ जारस्त्री येवोनी तेही पाया लागे । वर्तमान सांगे होतें तैसें ॥ ७ ॥ दया तेव्हां आली तीर्थ देवोनीयां । होती तैसी काया केली तिची ॥ ८ ॥ सर्वांसी सद्भाव लावोनी भक्तीसी । करणी केली ऐसी भीम ह्मणे ॥ ९ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथा पुत्र जाहाला पवित्र । हारबाजी विचित्र नाम ज्याचें ॥ १ ॥ बुद्धिबळें त्यांनीं काशीस जावोनी । पंडित होवोनी आले घरा ॥ २ ॥ नाथ ह्मणे भ्रष्ट सोंवळें उत्कृष्ट । निंदेमाजीं नष्ट पुण्य जालें ॥ ३ ॥ आपुलेंच हातें करावा स्वैंपाक । नाथा दया देख आली त्यांची ॥ ४ ॥ गांवामध्यें बाई सांगे भोजनासी । नाथ हारबाजांसी सांगवीती ॥ ५ ॥ पात्र वाढीयलें हेही पाहाताती । उचलोनी देती बाईलागीं ॥ ६ ॥ दुजें पात्र खालीं जैसें होतें तैसें । वाढिलेंच असे घवघवीत ॥ ७ ॥ अगांतुक चौघे आले त्यांसी पात्रें । दिधलीं विचित्रें पाहाती हे ॥ ८ ॥ जाला अनुताप येवोनी स्वामींसी । ह्मणती या दीनासी येक द्यावें ॥ ९ ॥ निंदेनें पुण्याचा क्षय जाला सर्व । आतां तरी गर्व करूं नको ॥ १० ॥ केली कृपा पूर्ण दिलें पात्र त्यासी । माझ्या कवनासी वाचीं आतां ॥ ११ ॥ अभिमानरहित केला भक्त पूर्ण । भीम सांगे खूण कृपेची हे ॥ १२ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथस्वामी स्नाना गेले जेव्हां । पाणी थंड तेव्हां काय केलें ॥ १ ॥ जाळ घालितांना धूरचि लागला । गंगेसी स्नानाळा जाती तेव्हां ॥ २ ॥ मार्गात कुटाळ ह्मणे तोंड कैसें । खाप-राचि ऐसें दीसताहे ॥ ३ ॥ मागें कृष्णापासी आला कोप जेव्हां । स्वामी शांत तेव्हां करिती त्यासी ॥ ४ ॥ खंशब्दें आकाश या पर जें ब्रह्म । तयाचें उपम दिल्हें त्यानें ॥ ५ ॥ व्यर्थ तयावरी कां गा क्रोधा येसी । ऐकतां पायासी तोही लागे ॥ ६ ॥ यशवंतसुत ह्मणे संत शांत । देवही अंकित जाला असे ॥ ७ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथ गंगास्नान करोनीया । तीरीं गुरुराया आठवीले ॥ १ ॥ विप्र येक परीस होता तयापासीं । जावया तो काशी-यात्रेलागीं ॥ २ ॥ नाथापासीं आला परीस दिधला । ह्मणे रक्षा याला जीवाहूनी ॥ ३ ॥ गंगातीरीं शिळा त्यावरी ठेवोनी । हा गेला तेथोनी यात्रेलागीं ॥ ४ ॥ यांसी नाहीं स्मरण हे आले गृहासी । वर्षे येक त्यासी जाल्यावरी ॥ ५ ॥ विप्र आला ह्मणे द्यावा आतां परीस । तेव्हां हे गंगेस जाती पाहा ॥ ६ ॥ जये स्थानीं होता ठेविला तैसाचि । रक्षणा गंगाचि करी पाहा ॥ ७ ॥ विप्र आनंदला घेवोनीया गेला । ऐसी संतलीला भीम गाय ॥ ८ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथस्वामींपासीं बाई येक । आली पुत्र देख मागावया ॥ १ ॥ ह्मणे पुत्र स्वामी द्यावा येक मज । कृष्णापा सहज आले तेथें ॥ २ ॥ ह्मणती इच्या दैवीं पुत्र नाहीं स्वामी । निर्दय हे भूमि आहे जाणा ॥ ३ ॥ खडकावरी कैसें पीक होय सांगा । तैसीचि ही जागा आहे जाणा ॥ ४ ॥ उदईक अनुभव याचा दाखवीन । ऐकतां तेथून तेही गेली ॥ ५ ॥ दोनप्रहरां गेली गंगेला स्नानासी । यानेंही स्वामींसी नेलें तेथें ॥ ६ ॥ स्नान करुनी येतां अंतेज्याचें मूल । दरडी-

---

१ खापर = खंपर = खं+पर=आकाशाच्या पलिकडचें =ब्रह्म.

वरुन आलें भूमीवरी ॥ ७ ॥ तप्त वाळूवरी रडे लोळे त्यासी । पाहोनी दृष्टीसीं बाई गेली ॥ ८ ॥ मागें स्वामी येती उचलोनीयां घेती । नेवोनीया देती ज्याचें त्यासी ॥ ९ ॥ पुन्हां स्नान करुनी गृहासी पातले । कृष्णापा बोलीले स्वामींलागीं ॥ १० ॥ बाईचें अंतर पाहीलें कीं आतां । तिळप्राय चित्ता द्रव नाहीं ॥ ११ ॥ दया तेथें देव शास्त्रही प्रमाण । भूतदयेवीण मुक्ति नाहीं ॥ १२ ॥ अभिमान ज्यासी नर्क होय त्यासी । सांगती बाईसी स्पष्ट मग ॥ १३ ॥ ऐसींच चरित्रें केलीं अभिनव । धरोनीया भाव भीम सांगे ॥ १४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथस्वामी रामायण लिहितां । ध्यानीं स्तब्ध होतां देव लिही ॥ १ ॥ येके दिसीं येक श्वपच[1] भावीक । होता तेथें येक नवल जालें ॥ २ ॥ स्त्रियेलागीं ह्मणे स्वामींसी भोजन । घरीं आणुन जाण द्यावें वाटे ॥ ३ ॥ आला दारापुढें मनांत प्रार्थना । करी ह्मणे दीना तारा आजि ॥ ४ ॥ मुख धुतां मान वांकडी होतांना । ह्मणे गुरुराणा येऊ ह्मणती ॥ ५ ॥ स्त्रियेसी सांगत आनंद बहुत । घर सारें धूत तये वेळीं ॥ ६ ॥ सडासंमार्जन निर्मळ करून । वोलें वस्त्र जाण नेसे कांता ॥ ७ ॥ स्वैंपाक सुंदर केला पाट मांडी । पाचारूं आवडीं ह्मणे आतां ॥ ८ ॥ द्वारीं येवोनीयां स्वामींसी पुसत । तयासी सांगत शिष्य तेव्हां ॥ ९ ॥ भोजन करोनी केली निद्रा ह्मणती । नेत्रीं अश्रु येती तेव्हां याचे ॥ १० ॥ गृहा येवोनीया कांतेलागीं ह्मणे । उपेक्षीलें जाण नाथजींनीं ॥ ११ ॥ आतां हें जीवित्व कासया ठेवावें । दार लावी भावें अग्नि द्याया ॥ १२ ॥ प्राणाचा संकल्प केला तेव्हां देव । आले त्याचा भाव पाहोनीया ॥ १३ ॥ स्वामींचेंचि रूप धरोनी बोलिले । द्वार कां लावीलें उघडीं वेगीं ॥ १४ ॥ उघडोनीया द्वार घाली दंडवत । नेवोनीया अंत बैसवीलें ॥ १५ ॥ भोजन करितां ब्राह्मण मार्गांत ।

---

1 चांडाळ.

पाहोनी ह्मणती अष्टाकार ॥ १६ ॥ वाड्यामाजीं आले नाथासी पाहीलें। कीर्तनीं रंगले प्रेमभावें ॥ १७ ॥ ह्मणती नाथरूपें गेला तेथें देव । जावोनीयां पाय धरूं चला ॥ १८ ॥ आले तंव देव जेवोनीया गेले । पात्रही जाहालें गुप्त तेथें ॥ १९ ॥ भक्ति केली तैसा होतो नारायण । भीम आवडीनें लीला गाय ॥ २० ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथकन्या नाम लीलाबाई । प्रीति तिचे ठाई बहु असे ॥ १ ॥ वरुषें जाली सांत लग्नाची योजना । लोक कारिती जाणा ठाईठाई ॥ २ ॥ विश्वंभर नामें विप्र येक आला । कोणीं नाहीं त्याला मार्गे पुढें ॥ ३ ॥ भोजना बैसतां विचारिती स्वामी । दीन हें जी मी ह्मणे मुखें ॥ ४ ॥ आली दया ह्मणती काय इछा आहे । लग्न करावें हें मनीं वाटे ॥ ५ ॥ गोत्र विचारीलें घटितार्था आले । कृष्णापांनीं दिल्हें अनुमोदन ॥ ६ ॥ मोठे मोठे आले न देवोनी त्यांसी । देवोनीया यांसी लग्न केलें ॥ ७ ॥ घरींच ठेवीलें भजन कीर्तन । अनुग्रह जाण दिला तया ॥ ८ ॥ लीलाबाईचीया नारळ वोटींत । कृपेनें ह्मणत पुत्र होय ॥ ९ ॥ जाला पुत्र त्याचें नांव मुक्तेश्वर । भारत अपार केलें ज्यांनीं ॥ १० ॥ पुढील कथेसी द्यावें अवधान । संतलीला गहन भीम ह्मणे ॥ ११ ॥

॥ श्रीराम ॥ येकनाथस्वामीघरीं कृष्णनाथ । बारा वर्षे होते सेवेसाठीं ॥ १ ॥ सप्तशृंगीं होता ब्राह्मण तपस्वी । प्रसन्न त्या देवी माग ह्मणे ॥ २ ॥ तेंव्हां ह्मणे मज दावीं देवराज । स्वामी चतुर्भुज वैकुंठींचा ॥ ३ ॥ देवी सांगतां तो द्वारकेसी गेला । निग्रहचि केला देवापुढें ॥ ४ ॥ देवें दिल्हें स्वप्न जाई पैठणासी । येकनाथापासीं भेटूं तुज ॥ ५ ॥ आला पैठणासी गंगातीरीं स्नान । करूनीया जाण पाहाताहे ॥ ६ ॥ कृष्णापा पायानें पाणी उडऊन । आंगावरी जाण यांच्या जाय ॥ ७ ॥ ह्मणे रे दांडग्या पाणी कां उडवीसी । कोणाचा आहेसी सांग वेगीं ॥ ८ ॥ येकनाथाघरीं आहे मी सेवेला । शुद्ध केलें

तुझा चरणोदकें ॥ ९ ॥ लोलीमराज हें नाम त्या विप्राचें । नाथदर्शनाचें आर्त बहु ॥ १० ॥ मनामध्यें ह्मणे पारपत्य याचें । नाथापासीं साचें करूं आतां ॥ ११ ॥ तया मागें मागें नाथापासीं आला । ह्मणे देवाजीला दावा वेगीं ॥ १२ ॥ नमनानमनें आलिंगन भावें । देवोनीया देव दाखविती ॥ १३ ॥ धातुमूर्ति पाहातां ह्मणे हे कासया । चतुर्भुज तया दावी मज ॥ १४ ॥ मारी तीन हाका ह्मणी ईलें देव । कैसा नवलाव जाला तेथें ॥ १५ ॥ हाक मारितांचि कृष्णापा येवोन । उभा राहे जाण स्वामींपुढें ॥ १६ ॥ स्वामी ह्मणती जाईं आह्मी देवाजीसी । पाचारितां येसी कासया तूं ॥ १७ ॥ गेला दुजी हाक मारितांचि आला । नाथ ह्मणती त्याला मूर्खा जायें ॥ १८ ॥ आनदेंचि ह्मणे उपदेश हा असे । ताठूं नको ऐसें ह्मणती मज ॥ १९ ॥ तृतीय हाकेसी देतांचि नमन । स्वामींलागीं जाण केलें प्रीती ॥ २० ॥ स्वामी ह्मणती हाकेसरिसा कां रे येसी । देव काय होसी तूंचि सांग ॥ २१ ॥ तुह्मीं केलें तरी होईन मी देव । तुह्मी संतराव न करा काय ॥ २२ ॥ हो हो पाहूं ह्मणतां जाहाले प्रगट । प्रभा हे उत्कृष्ट फांके तेथें ॥ २३ ॥ चतुर्भुज पीतांबरधारी रम्य । शंख चक्र पद्म गदा हातीं ॥ २४ ॥ पाहोनी सुंदर रूप मनोहर । केला नमस्कार उभयांनीं ॥२५॥ उठोनी पाहाती तंव कांहीं नाहीं । ऐसी लीला पाहीं भीम गाय ॥ २६ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथें बहु करुणा केली जेव्हां । स्वप्नीं आले तेव्हां देवराव ॥ १ ॥ बोध करोनीया केलें समाधान । ह्मणती आमुचें लग्न करीं आतां ॥ २ ॥ मग नाथें केलें रुक्मिणस्वैंवर । देवाचाही वर असे तया ॥ ३ ॥ सप्तकांड केलीं रामायणें ऐसीं । वाचितां रामासी सुख होये ॥ ४ ॥ अकस्मात राम ह्मणतां प्राण गेले । शिष्यही मिळाले बहुसाल ॥ ५ ॥ लीलाबाई आली आक्रोश करीत । नेत्र उघडीत स्वामी

---

१ ह्मणजे. २ येईल.

तेव्हां ॥ ६ ॥ ह्मणती लीले बोध तुज सर्वांहून । त्याचें काय चिन्ह दाखविसीं ॥ ७ ॥ वृथाच कां शोक करिसी हें सांग ॥ ज्ञान तुझें सोंग ऐसें जालें ॥ ८ ॥ ह्मणे स्वामी जनाऐसें केलें तुह्मीं । माझें मनोधर्मी ऐसें आहे ॥ ९ ॥ कीर्तन करीत गंगातीरा जावें । आह्मांसी सांगावें तेथें कांहीं ॥ १० ॥ अवश्य ह्मणोनी उभेच राहोन । करीत कीर्तन चालीयले ॥ ११ ॥ गंगेंत येवोनी करोनीयां स्नान । स्वात्मसुख जाण केलें तेथें ॥ १२ ॥ मग रामरूप जालीया घरासी । येवोनी मानसीं विचारिती ॥ १३ ॥ उत्तरकांडाची समाप्ति राहिली । गांगोबास केली आज्ञा त्याची ॥ १४ ॥ घोडीं तो राखीत होता भोळा भक्त । ग्रन्थाची समाप्त त्याचे हातें ॥ १५ ॥ सर्व गर्वहत केले गुरुरायें । भीम सदां गाय संतलीला ॥ १६ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ येकनाथाचीया चितेंत पिंपळ । जाला तो केवळ दाहा दिसां ॥ १ ॥ अद्यापि अश्वत्थ आहे तो तैसाचि । जावोनी पाहाती विश्व जन ॥ २ ॥ येक शिंपी भक्त शिष्य तो स्वामींचा । नेम होता त्याचा तोही ऐका ॥ ३ ॥ धोत्रजोडा प्रतिवर्षीं उंच येक । स्वामींलागीं देख नेसवी तो ॥ ४ ॥ गेला होता नागपुराला खेपेसी । आधीं घे स्वामींसी जोडा उंच ॥ ५ ॥ खेप घेवोनीया गांवापासीं आला । माजांसी[1] बांधला होता जोडा ॥ ६ ॥ जाला काळ ऐसें ऐकतांचि पडे । ह्मणे आतां जोडे नेसे कोण ॥ ७ ॥ गंगेपासीं आला तों नाथ पाहिले । आनंदें बैसले देखतांचि ॥ ८ ॥ पायांवरी करी दीर्घ दंडवत । स्वामीही भेटत प्रेमानंदें ॥ ९ ॥ जोडाही नेसले समाधान जालें । शिष्यें विनवीले गुरुराया ॥ १० ॥ स्वामी तुह्मी मेला ह्मणून वाटेसी । दुष्टानें आह्मांसी निवेदीलें ॥ ११ ॥ स्वामी ह्मणती कोणी मेलेही ह्मणती । अमर जाणती जनीं कोणी ॥ १२ ॥ नाथासी नमन करोनी गृहांत । ये काळीं

---

१ माजक्कंबर

नाथ गेले सत्य ॥ १३ ॥ ह्मणे म्यां देखिले धोत्रेंही नेसले । पाहावया आले मिळोनीया ॥ १४ ॥ तंव तये स्थानीं कांहीं नाहीं जाणा । धन्य गुरुराणा ह्मणती सर्व ॥ १५ ॥ येकनाथस्वामी तयांचीं चरित्रें । गाइलीं पवित्रें अल्पज्ञानें ॥ १६ ॥ कथा संतमुखें जाहाल्या श्रवण । तितुक्या मात्र जाण लिहिल्या भावें ॥ १७ ॥ यशवंतसुत संतांचा अंकित । भाव धरुनी गात लीळा ऐसी ॥ १८ ॥

॥ श्रीराम ॥ संपूर्णमस्तु ॥

वामनस्वामी

॥ श्रीराम ॥ वामन गोसांवी पंडीत महान । काशीयात्रे जाण जात होते ॥ १ ॥ मनांत काशीचे पंडीत जिंकावे । ऐसें मनोभावें असे पाहा ॥ २ ॥ क्षेत्राच्या समीप तीन कोसांवरी । अश्वत्थाचे पारीं निद्रा केली ॥ ३ ॥ विश्वेश्वरें तेथें नवल दाखवीलें । विप्रांसी पाहिलें ढाळोंढाळीं ॥ ४ ॥ येक विप्र ह्मणे दुजया विप्रासी । त्या मोठ्या ढाळीसी सोड आतां ॥ ५ ॥ तो ह्मणे कोणता सांग ब्रह्मग्रह । वृक्षाखाले आहे पाहा वेगीं ॥ ६ ॥ जावोनी काशीस जिंकील सर्वांसी । मग या ढाळीसी येईल तो ॥ ७ ॥ ऐकतांचि नेत्रा आले अश्रुपात । अभिमानें सत्य अधोगति ॥ ८ ॥ यात्रात्रई केली बहु नम्रपणें । मग आले जाण देशाप्रति ॥ ९ ॥ पुढील कथेसी द्यावें अवधान । भक्ति हे गहन भीम ह्मणे ॥ १० ॥

॥ श्रीराम ॥ वामन गोसांवी येवोनी गृहासी । पुढें मार्वद्यासी आरंभिलें ॥ १ ॥ वैष्णव हे होते ह्मणोनी ब्राह्मण । वैष्णवचि जाण बोलाविले ॥ २ ॥ स्नाना गेले सर्व तेथें येक स्मार्त । आला अकस्मात

दशग्रंथी ॥ ३ ॥ येक दिवसाचें होतें उपोषण । क्षुधातुर जाण बहु जाला ॥ ४ ॥ विचारितां तया ह्मणे मी वैष्णव । टिळे लावी सर्व त्यांचि ऐसे ॥ ५ ॥ पाठीवरी मात्र आडवा लागला । भोजनासी गेला विप्रांसवें ॥ ६ ॥ पात्रेंही वाढिलीं बैसला सन्मानें । तेव्हां आंगावरुन वस्त्र पडे ॥ ७ ॥ शेजारी पाहोनी गेला तो उठोनी । राखेसी आणोनी पात्रीं घाली ॥ ८ ॥ वामन गोसांवी पाहोन तयाला । उठवोनी नेला येकीकडे ॥ ९ ॥ विप्र ते समई भोजन करोन । तांबूल घेवोन पाहाताती ॥ १० ॥ वामन गोसांवी विभूति लावोनी । बैसती भोजनीं तयासहित ॥११॥ त्रये वेळीं केला श्लोक तोही ऐका । भीम ह्मणे निका प्रसंग हा ॥ १२ ॥

श्लोक

कंटाळलों मी तुमच्या मतांतें । देखोनि सर्वत्र असंमततातें ॥
पाहेन मी माधव सर्व भूतीं । अद्वैतविद्या हरिच्या विभूती ॥ १ ॥

केशवस्वामी

॥ श्रीराम ॥ केशवस्वामींची कथा ऐका गोड । देवांसी आवड बहु ज्यांची ॥ १ ॥ औरंगाबाजेंत रघुनाथपंत । प्रपंचीं परमार्थ केला ज्यांनीं ॥ २ ॥ त्यांचे घरीं होते शागीर्दीस जाणा । कीर्तनभजनावरी प्रीति ॥ ३ ॥ भक्ति पाहून ते देती अनुग्रह । त्यांनींच विवाह केला होता ॥ ४ ॥ गुरुभक्तीवरी अत्यंतचि प्रेम । अहिर्निसीं नाम गाय भावें ॥ ५ ॥ येके दिसीं धोत्रें धोवयासी जाती । भजन करीती आनंदानें ॥ ६ ॥ अविंधाची स्वारी मार्गी जात होती । देव वाढविती संतमहिमा ॥ ७ ॥ केशव गोसांवी त्यांच्या स्कंदावरी । बैसले श्रीहरी येवो-

तीमा ॥ ८ ॥ अविंधाची दृष्टि गेली अकस्मात । लावण्य अद्भुत बाळा-काी ॥ ९ ॥ कोणाचें हें बाळ पाहूं कोठें नेतो । मागें मागें जातो येकायेकीं ॥ १० ॥ घोत्रें धुतां भजन करिती सप्रेमें । पुढें पुरुषोत्तम बाभताहे ॥ ११ ॥ अविंध पाहोनी पुढें जात असे । तंव त्या न दिसे बाळ तेथें ॥ १२ ॥ येवोनी विचारी नाम काय भावें । केशव स्वभावें सांगताती ॥ १३ ॥ पाईं दंडवत घाली ह्मणे बाळ । देखिलें सांवळें काये सांगूं ॥ १४ ॥ ऐकतांचि नेत्रीं आले यांच्या अश्रु । ह्मणती सर्वेश्वर लीला त्याची ॥ १५ ॥ सर्वस्व टाकोनी शिष्य जाला याचा । महिमा दर्शनाचा न वर्णवे ॥ १६ ॥ देवाचें दर्शन जाहालें जयासी । मुकला संसाराची तोचि जाणा ॥ १७ ॥ घरा आल्यावरी स्वामींसी सांगती । आलिंगन देती गुरुराव ॥ १८ ॥ केशवा रे माझें गुरूपण आतां । घेई बा तत्वता कृपायुक्त ॥ १९ ॥ राघवस्वामींचे केशवस्वामी तेच । जाले जाणा साचे भीम ह्मणे ॥ २० ॥

॥ **श्रीराम** ॥ केशवस्वामींचे घरीं येकादसी । उपासना ज्यांसी साह्य सदां ॥ १ ॥ अस्तमानीं सुंठ शर्करामिश्रित । देवासी दावीत प्रेमानंदें ॥ २ ॥ सर्वांसी प्रसाद वांटोनी कीर्तना । उभें राहावें जाणा चारी प्रहर ॥ ३ ॥ येके येकादसीं सुंठ आणायासी । वाण्याच्या घरासी शिष्य गेला ॥ ४ ॥ घरीं वाणी नव्हता पुत्र त्याचा होता । बचेनाग न कळतां दिल्हा त्यानें ॥ ५ ॥ घरास आणोन वारीक करोन । शर्करा मिळऊन नेती तेथें ॥ ६ ॥ स्वामींनीं नैवेद्य दावोनी देवासी । प्रसाद सर्वांसी वांटीयला ॥ ७ ॥ कीर्तनासी उभे राहिले तों वाणी । घरासी जावोनी तेथें आला ॥ ८ ॥ केशवस्वामींच्या पदीं प्रेमें लोळे । पाझरती डोळे तयाचेचि ॥ ९ ॥ ह्मणे स्वामी तुह्मां न कळत वीष । पोरें दिल्हा असे बचेनाग ॥ १० ॥ ह्मणती तूं कीर्तन ऐकें स्वस्थ मनें । वीष हा भगवान बाधूं न दे ॥ ११ ॥ प्रातःकाळीं मूर्ति कृष्णवर्ण जाली । दुधें अभिषेकिली विप्रमुखें ॥ १२ ॥ कीर्तनांत जे जे अभंग आहाले ।

भविंचे लिहीले वरिच्यावरी ॥ १३ ॥ भक्तांचीं चरित्रें देवाजीस प्रिये । ह्मणुनी भीम गाय अहिर्निसीं ॥ १४ ॥

॥ श्रीराम ॥ केशवस्वामी हे पंढरीस जाती । गावोनी नाचती आनंदानें ॥ १ ॥ जयांच्या कीर्तनीं नाचताती देव । प्रेमाचा गौरव न सांगवे ॥ २ ॥ सर्व श्रोतयांच्या नेत्रीं अश्रुधारा । रोमांच शरिरावरी येती ॥ ३ ॥ येका पंडितांनीं केला प्रश्न यांसी । ह्मणती या खुणेसी सांगा आह्मा ॥ ४ ॥ केशवस्वामी हे बोलीले तयाला । अभिमान हा गेला पाहिजे जी ॥ ५ ॥ पंडित बोलिला अभिमान टाकिला । सांगावें खुणेला त्वरें आतां ॥ ६ ॥ ह्मणती अभिमान टाकिला संपूर्ण । तरी जोडे घेवोन उभे राहा ॥ ७ ॥ क्रोधयुक्त ह्मणती गोसांवी लबाड । भलतीच बडबड करितो पाहा ॥ ८ ॥ जालीया कीर्तन गृहा गेले सर्व । पुढेंही अपूर्व जालें ऐका ॥ ९ ॥ येके दिसीं तेचि पंडित देवासी । जातां दर्शनासी देखती यां ॥ १० ॥ ह्मणती रे केशवा पायपोस शिरीं । घेवोनीयां द्वारीं उभें राहें ॥ ११ ॥ विसा ब्राह्मणांचे जोडे गोळा केले । शिरींच धरिले आनंदानें ॥ १२ ॥ चार घड्या देवदर्शन घेवोनी । आनंदें येवोनी पाहती यां ॥ १३ ॥ जोडे शिरावरी घेवोनी नाचती । भजन करिती प्रेमयुक्त ॥ १४ ॥ पाहोनी पंडित ह्मणे खरा संत । पायांसी लागत धन्य ह्मणे ॥ १५ ॥ बोले तैसा चाले अभिमान नाहीं । तोचि संत पाहीं भीम ह्मणे ॥ १६ ॥

॥ श्रीराम ॥ केशवस्वामी हे गेले येक्या गांवीं । जन हे सद्भावी होते तेथें ॥ १ ॥ नित्य समारंभ होय कीर्तनाचा । घोष हा नामाचा न वर्णवे ॥ २ ॥ स्त्रिया पुरुष बहु येती कीर्तनासी । आनंद मानसीं सर्वांचिये ॥ ३ ॥ येके दिसीं मोठा समाज जाहाला । पठाण चालीला होता मार्गीं ॥ ४ ॥ ऐकोनी गजेर गेला पाहावया । सन्मानोनी तया बैसवीती ॥ ५ ॥ दुर्बुद्धि धरोनी बैसला कीर्तना । कृष्णलीला जाणा वर्णिती हे ॥ ६ ॥ राधेचें अत्यंत प्रेम देवाजीसी । कथा हे उल्हासीं

गात होते ॥ ७ ॥ भिंतीवरी तेथें चित्र देवाजीचें । होतें आणि राधेचें समीपचि ॥ ८ ॥ राधा विडी देती न घेतीच देव । ऐसा तेथें भाव केला होता ॥ ९ ॥ पठाण बोलीला चित्रें विडी घ्यावी । कथा हे मानावी तेव्हां सत्य ॥१०॥ नाहींतरी शत रुपये येकेका । पासोनीया देखा घेऊं आतां ॥ ११ ॥ द्वार बंद केलें जन गडबडीले । अश्रुपात आले सर्वांलागीं ॥ १२ ॥ केशवस्वामींनीं देवा आळवीलें । नेत्र गहिंवरले तये वेळीं ॥ १३ ॥ कीर्तनाची प्रीत जरी तुह्मा असे । तरी दावा यास लीला आजि ॥ १४ ॥ कथा दुखदाती जाहाली सर्वांसी । होय सुखरासी ऐसें करा ॥ १५ ॥ भक्तवाक्यसाह्ये करी नारायण । विजेऐसा जाण भास जाला ॥ १६ ॥ पाहाती तों विडी मुखीं देवाजीचें । नवल चित्राचें पाहोनीया ॥ १७ ॥ पठाण गडबडा पायांवरी लोळे। जळें पूर्ण डोळे जाले त्याचे ॥ १८ ॥ देव हे तुह्मीच अपराधी मी आहे । दंड करा पाहें दीनासी या ॥ १९ ॥ जयांपासीं द्रव्य घ्यावेंसें जितुकें । मानसांत निकें आलें होतें ॥ २० ॥ तितुकेंचि तयांसी द्यावें आनंदानें । आज्ञा मान्य करुन दिल्हें पाहा ॥ २१ ॥ तोही केला भक्त केशवस्वामींनीं । संतलीला वर्णी भीम सदां ॥ २२ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ केशवस्वामींची कीर्ति जाली मोठी । पाछाहानें भेटी नेलें यांसी ॥ १ ॥ ह्मणे कंदोरीसी[1] बैसा तुह्मी संत । येक आत्मा द्वैत नाहीं कांहीं ॥ २ ॥ सानैका[2] आणोनी ठेवीयल्या पुढें । संकट हें गाढें प्राप्त जालें ॥ ३ ॥ वराहरूपी जो भगवान तयाचें । चिंतन हें साचें केलें यांनीं ॥ ४ ॥ चिंतितांचि लघु वराहरूपासी । धरूनी हातासी आले यांच्या ॥ ५ ॥ मुसकटीतुनिया काढोनी सोडिती । दोन चार क्षितीवरी जाले ॥ ६ ॥ पाछाह बोलिला हें काय हें काय । ह्मणती आत्मा आहे भेदातीत ॥ ७ ॥ संताचें छळण घडलें ह्मणोन । बहुत

---

१ महंमदाची मुलगी फतिमा हिच्या उरुसाचें जेवण. २ बशी, ताटली.

सन्मान केला मग ॥ ८ ॥ तेथोनीया आले मग पंढरीस । तयाचा निर्वंश जाला मार्गे ॥ ९ ॥ देवासी निंदितां न ये कोप कांहीं । भक्त-निंदा पाहीं साहावेना ॥ १० ॥ केशवस्वामींचीं चरित्रें अद्भूत । त्यांत संकळित भीम गाय ॥ ११ ॥

॥ इति श्री केशवस्वामींच्या कथा संपूर्णमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

निरंजनस्वामी

॥ श्रीराम ॥ निरंजनस्वामी कऱ्हाडांत होते । सर्वा भूतीं पाहात गजानन ॥ १ ॥ येके दिसीं गेले कृष्णेच्या स्नानासी । ढेकुण धोत्रासी देखीयला ॥२॥ ह्मणती गजानन बुडेल हा आतां । घरासी मागुता नेऊं यासी ॥ ३ ॥ धरोनी गृहांत आणोनी सोडिला । ह्मणती कुटुंबाला जाणोनी घ्या ॥ ४ ॥ पुन्हां स्नान करुनी गेले ऐसी दया । ह्मणोनीया तया भेटे देव ॥५॥ निद्रा केली तेथें देवें भेटी दिली । आणि कृपा केली तये वेळीं ॥ ६ ॥ पुढील कथेसी द्यावें अवधान । संतलीला गहन भीम ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ श्रीराम ॥ निरंजनस्वामी कीर्तन करिती । प्रेम आलें चित्तीं असंभाव्य ॥ १ ॥ आनंदांत मुखीं आलें ज्या देवासी । सोंड नाहीं त्यासी पाहूं नये ॥ २ ॥ कुटाळीं ऐकोन केलें उपहास्य । ह्मणती पुसूं यास उदईक ॥ ३ ॥ प्रातःकाळीं स्नान करोनी बैसले । निंदक मिळाले सभोंवते ॥ ४ ॥ शालिग्रामसिळा वासुदेवमूर्ति । पूजा हे करिती मनोभावें ॥ ५ ॥ त्यासी गजानन भावना करोन । दुर्वांकुर जाण वाहाती भावें ॥ ६ ॥ ब्राह्मण बोलती पाहों या देवासी । हे वक्रतुंडासी

आळविती ॥ ७ ॥ बळेंचि तेधवां पाहाती येवोन । शाळिग्रामांतून शुंडा आली ॥ ८ ॥ चमत्कार तेव्हां पाहोनीया सर्व । नमस्कार भावें घालिताती ॥ ९ ॥ भक्तांमीं देवाजी होये केला तैसा । संतां साक्षे ऐसा भीम ह्मणे ॥ १० ॥

आनंदमूर्ति

॥ श्रीराम ॥ आनंदमूर्तींची कथा ऐका आतां । जो कां गुरुभक्तां शिरोमणी ॥ १ ॥ कृष्णांतीरीं ब्रह्मनाळ गांव तेथें । गुरूपासीं होते सेवेलागीं ॥ २ ॥ सद्गुरूचें नांव रघुनाथगोसांवी । रामाची कराची भक्ति सार ॥ ३ ॥ अस्तमानवरी जप कृष्णातीरीं । नैवेद्य त्यावरी देवाजीस ॥ ४ ॥ दशमी आणि भाजी भक्षावी आपण । ऐसा नित्य जाण नेम ज्यांचा ॥ ५ ॥ श्रावणमासांत ह्मणती येके दिनीं । भाजी आजि आणीं मेथीचीच ॥ ६ ॥ आज्ञा ह्मणोनीया शोध करूं गेले । मेथीसी शोधीलें मळोमळीं ॥ ७ ॥ कोणी ह्मणती मेथी आहे पैलतीरीं । पाहाती तों उतारी कोणी नाहीं ॥ ८ ॥ पोहायाचा कांहीं अभ्यासही नाहीं । निश्चयानें पाहीं गेले पाहा ॥ ९ ॥ भरल्या पुरांतूनी चालतचि गेले । भाजी घेउनी आले नवल मोठें ॥ १० ॥ करोनीया सिद्ध वाढोनीया ताट । सद्गुरुनिकट आणीयलें ॥ ११ ॥ विचारिती गुरु भाजी हे कोठील । वर्तमान केलें श्रुत सर्व ॥ १२ ॥ आनंदा कृष्णेनें बुडविलें असतें । तरी कैसें होतें सांग बापा ॥ १३ ॥ ह्मणती भाजी खावी ऐसा हेत तुह्मां । कृष्णा कैसी आह्मां बुडवी सांगा ॥ १४ ॥ आलिंगन दिलें कृपा पूर्ण केली । भीमें हे वर्णिली भक्ति सार ॥ १५ ॥

॥ श्रीराम ॥ आनंदमूर्तीसी सद्गुरूनीं पूर्ण । स्वरूपीं अभिन्न केलें पाहा ॥ १ ॥ रामरूप गुरु जाले तये वेळीं । जोडुनी करांजुळी विनवीले ॥ २ ॥ चरणसंपुष्टें दिधलीं तयासी । वंदोनी तयासी ठेवीयेले ॥ ३ ॥ सोंवळ्याचीं वरी वेष्टणें देवोनी । पुजेंत ठेवोनी प्रेमभावें ॥ ४ ॥ शिष्य जाले बहु गेले काशीयात्रे । केलें त्रययात्रे यथासांग ॥ ५ ॥ काशीमध्यें वास केला कांहीं दीन । तेथें वार्ता जाण प्रगटली ॥ ६ ॥ ब्राह्मण असतां चर्मी जोडा सत्य । घेउनी सोंवळ्यांत पूजीताती ॥ ७ ॥ मिळोनी ब्राह्मण ह्मणती पाहूं काये । आमुची गीता आहे बोलीले हे ॥ ८ ॥ पाहूं गीता ह्मणतां न देतीच पाहा । पेटले आग्रहा बहुसाल ॥ ९ ॥ बळेंचि घेवोनी पाहाती सोडून । यांनीं गुरुध्यान केलें तेव्हां ॥ १० ॥ चर्मी जोडा त्याची भगवद्गीता जाली । भक्तवाचा केली सत्य देवें ॥ ११ ॥ धन्य संतराव महिमा अभीनव । सर्वांसी सद्भाव जाला तेव्हां ॥ १२ ॥ आले ब्रह्मनाळा रामनवमीमध्यें । सर्वां जाले वंद्य रामाऐसे ॥ १३ ॥ अद्यापि तयांची साक्षा आहे पूर्ण । कृष्णातीरीं जाण वृंदावनें ॥ १४ ॥ रामनवमीमध्यें डोलताती जाण । संतमहिमा गहन भीम ह्मणे ॥ १५ ॥

मालोपंत

॥ श्रीराम ॥ मालोपंत संत विजापुराअंत । जाहाले विख्यात निश्चयानें ॥ १ ॥ पाछाहाचे होते कारभारी मुख्य । पांडुरंगीं सख्य ऐका कैसें ॥ २ ॥ कार्तिकीची वारी जावें पंढरीस । नाचावें उल्हासें देवापुढें ॥ ३ ॥ ऐसें प्रतिवर्षी चालत असतां । अभक्तांच्या चित्ता साहावेना ॥ ४ ॥ जावयाचे दीन येतां अविंधासी । जावोनी तयासी सांग-

जाती ॥ ५ ॥ फौजेचे हिसेब तंटा [1]आहे मोठा । सर्वही गळांठी होऊं पाहे ॥ ६ ॥ माळोपंता यंदां राहोनीया ध्यावें । पंढरीं न जावें ह्मणिजे ठीक ॥ ७ ॥ सर्व कारकून मिळोन रायासी । परोपरीं त्यासी समजा-वीती ॥ ८ ॥ इतुक्यांत हे आले निरोप मागाया । पंढरीस जाया आनंदानें ॥ ९ ॥ ह्मणती आज्ञा द्यावी पंढरीस जातों । सत्वराचि येतों जावोनीया ॥ १० ॥ ह्मणे राव आज्ञा नाहीं जावयाची । ऐसें ऐकतांचि बोलीयले ॥ ११ ॥ माझी वारी आहे जाईन मी आतां । बोलोनी तत्वता गृहा गेले ॥ १२ ॥ मागें यांच्या जप्ती पाठवीली पूर्ण । बंद केलें जाण मागें पुढें ॥ १३ ॥ येक दोन दिवस जालिया उपरी । हुरहुर अंतरीं लागलीसे ॥ १४ ॥ प्रातःकाळीं केलें तुळसीचें निमित्य । निघोनीया जात अनवाणी ॥ १५ ॥ गांडीस धोतर येक अंगोस्तर । ह्मणोनी सत्वर जाऊं दिलें ॥ १६ ॥ गेले चार कोस येका गांवीं तेथें । सर्व अर्जमात आले भेटीं ॥ १७ ॥ तेथें सरंजाम सर्व सिध्ध केला । पंढरीस गेला भक्तराज ॥ १८ ॥ चंद्रभागे स्नान देवाचें दर्शन । प्रपंचाचें भान सोडीयलें ॥ १९ ॥ मागें वर्तमान दोन प्रहर होतां । गेले ऐसी वार्ता जाली तेथें ॥ २० ॥ रक्षक पाहाती कोठें न दिसती । त्यांनीं रायाप्रति श्रुत केलें ॥ २१ ॥ अद्भुतचि क्रोध तेव्हां आला जाणा। रांडापोरें आणा ह्मणे त्याचीं ॥ २२ ॥ संकट अद्भुत होतां देव आले । माळोपंत जाले पांडुरंग ॥ २३ ॥ पाछाहाचे दृष्टीं पडिले अकस्मात । कोप केला शांत वचनमात्रें ॥ २४ ॥ राव ह्मणे पंढरीस गेला ह्मणुन । आला होता पूर्ण कोप आह्मां ॥ २५ ॥ सर्व हिशेबाचे तंटेही वारिले । फौजे-सही दिल्हे रोजमारे ॥ २६ ॥ दुष्ट कारकून बंदीं घाली त्यांसी । बोलीले रायासी गृहा जातों ॥ २७ ॥ पंढरीची यात्रा येइल तेव्हां भेट । वारी-यले तंटे सर्व कांहीं ॥ २८ ॥ वस्त्रें अलंकार घेवोनीया आले । गृहांत राहीले पूर्ववत ॥ २९ ॥ सर्वही करिती यथास्थित परी । कांतेचे मंदिरीं

---

१ अर्जदार.

म आतीच ॥ ३० ॥ पंढरीचा नेम यात्रा आल्यावरी । येऊं सेजेवरी बोळीपले ॥ ३१ ॥ भक्तकांता देव मानीताती माता । आवडी भगवंता न वर्णवे ॥ ३२ ॥ येक मासवरी अहोरात्र देव । कीर्तन गौरव केला बहु ॥ ३३ ॥ यात्रा आनंदानें करोनी हे आले । बागेंत राहीले स्वैंपाकामी ॥ ३४ ॥ माळी बोलाऊन धाडिती गृहासी । गृहीं पाहे यांसी बैसलेत ॥ ३५ ॥ दोन मालोपंत जाले वार्ता ऐसी । फांकतां रायासी आणवलें ॥ ३६ ॥ केला पका शोध राव आला गृहा । मालोपंत पाहा पुढें आले ॥ ३७ ॥ यांसीही घेऊनी आले बागेअत । दृष्टादृष्टी होत गुप्त जाले ॥ ३८ ॥ मालोपंतीं सर्वा बुका लावीयला । पाछाह तयांला पुसताती ॥ ३९ ॥ परस्परें सर्व कळतां वर्तमान । आले भगवान भक्तसाह्या ॥ ४० ॥ गजेस्कदीं मग उभयता बैसोन । वारंवार चरण वंदी राव ॥ ४१ ॥ घरासी सन्मानें वाजत गाजत । येवोनीया स्वस्थ जाले मग ॥ ४२ ॥ बंदीं होते जे जे तेही मुक्त केले । भक्तीसी लावीले सर्व पाहा ॥ ४३ ॥ यशवंतसुत संतांचा अंकित । सदा यश गात भक्तांचेंचि ॥ ४४ ॥

उद्धवचिद्‌घन

॥ श्रीराम ॥ उधवचिद्‌घन गेले शाहारास । सन्मानोनी त्यासी राहाविती ॥ १ ॥ पुढें रामनवमी आली होती ह्मणुनी । जावयाची यांनीं त्वरा केली ॥ २ ॥ सर्वांनीं आग्रह करुनी राहावीले । उछाहासी केलें आवडीनें ॥ ३ ॥ प्रतिपदे देवस्थापना करोन । गजरें भजन करिताती ॥ ४ ॥ पताका मृदंग लावोनी वाद्यासी । जाती मारुतीसी समारंभें ॥ ५ ॥ रस्त्यातून जातां स्वारी अविंधाची । येतां दृष्टी त्याची

फिरली ह्मणे ॥ ६ ॥ कोण रे निशाणें लावोनी येताती । वाद्यें वाजवीती आह्मांपुढें ॥ ७ ॥ क्रोध येतां ह्मणे घ्यावें यां लुटोनी । तेन्हांच पळोनी गेले सर्व ॥ ८ ॥ येकटे हे उभे आले मारुतीस । धनीच आह्मांस नाहीं ह्मणती ॥ ९ ॥ मारुतीच्या पुढें निग्रहचि केला । देहाचा सोडीला संकल्पचि ॥ १० ॥ आला कपीभार गांवांत न माये । आले भक्त-साह्ये करावया ॥ ११ ॥ कुराण पढत होतां मशिदींत । वानर काढीत मसीदीसी ॥ १२ ॥ उष्ण आलें अंगावर पुढें पाहे । मोठा कपी आहे पुढें उभा ॥ १३ ॥ हात उगारोनी केला भुःभुःकार । भयाभीत थोर जाला मग ॥ १४ ॥ आला मृत्य ह्मणे कोण रक्षी प्राण । संतांचें छळण घडलें आजि ॥ १५ ॥ संतांचीच आण ह्मणतां कपी गेला । चालतचि आला यांजपासीं ॥ १६ ॥ लोटांगण घाली ह्मणे मी अन्याई । लोळताहे पाईं दीनाऐसा ॥ १७ ॥ देवोनी अभय उठवोनी त्यासी । केली आज्ञा ऐसी उछाहाची ॥ १८ ॥ मग रामनवमी अद्भुत जाहाली । भीमें हे वर्णिली संकळीत ॥ १९ ॥

नामदेव

॥ श्रीराम ॥ नामदेवाचीया कथा ह्या बहुत । भक्तिमाळेअंत वर्णीयल्या ॥ १ ॥ राहिल्या त्या संकळित येक दोन । सांगेन भक्तीनें अभंगांत ॥ २ ॥ दामशेट बाप शांत जाल्यावरी । प्रपंच अंतरींहुनी गेला ॥ ३ ॥ बापाचाचि मित्र होता सावकार । बोलिला उत्तर नामयासी ॥ ४ ॥ नागपुरा पुत्र कापड आणाया । जाती तूंही तयां-संगें जाईं ॥ ५ ॥ दाहा सहस्रांचें तुज भांडवल । देतों मी सांभाळ बुडऊं नको ॥ ६ ॥ बरें काका ह्मणे परी येक ऐका । मागेन मी पैका

तेथें धावा ॥ ७ ॥ सांगोनी पुत्रांसी समागमें यासी । जाती कापडासी आणावया ॥ ८ ॥ क्षेत्र पैठणास येतां नामदेव । मनांत उद्भव आला यांचे ॥ ९ ॥ ह्मणे दादा माझा पैका धावा येथें । उदीमाचें भरतें दीसताहे ॥ १० ॥ रागें रागें त्यांनीं द्रव्य देउन गेले । ह्मणती बुडवीलें ह्मातान्यानें ॥ ११ ॥ गंगातीरीं नित्य ब्राह्मणभोजन । उछाहचि जाण आरंभीला ॥ १२ ॥ उभे राहोनीया कीर्तन करावें । सर्वांनींही यावें श्रवणासी ॥ १३ ॥ नागपुराहूनी कापड घेवोनी । पाहाती दुरोनी पताकासी ॥ १४ ॥ नामदेव गेले सामोरे मानेंसीं । आणीलें तयांसी सन्मानोनी ॥ १५ ॥ ब्राह्मण भोजना बैसतां ह्मणती । पाणी सोडा प्रीतीं नामदेवा ॥ १६ ॥ तेव्हां ह्मणती दादा आजि पाणी सोडा । क्रोध आला गाढा तयांलागीं ॥ १७ ॥ दाहा सहस्रासी पाणी कैसें सोडूं । ह्मणे तुह्मीं मोडूं द्रव्यासाठीं ॥ १८ ॥ विठल गर्जोनी जेववीले विप्र । आनंद अपार नामदेवा ॥ १९ ॥ प्रातःकाळीं उठुनी पंढरीस गेले । वृद्धा निवेदीलें जालें तैसें ॥ २० ॥ कोपारूढ जाला पैठणासी आला । सामोरे तयाला गेले मग ॥ २१ ॥ मागील्याच ऐसें यानेंही करोन । ह्मणे द्रव्य देणें झडकरी ॥ २२ ॥ त्याच दिसीं झाडा द्रव्याचाही जाला । काकानेंही केला निग्रहचि ॥ २३ ॥ नामदेवा तेव्हां स्वप्न दिलें देवें । गंगेमाजीं यावें घेवोनी-यां ॥ २४ ॥ प्रातःकाळीं नामदेव गंगातीरीं । काका धरुन करीं गेले अंत ॥ २५ ॥ पाहाती तों वाडा सुंदर तयांत । पठाण पाहात बैसलासे ॥ २६ ॥ नामदेव गेले सांगातें जेवीले । देवाजी बोलीले विप्र कोठें ॥ २७ ॥ न ये अंत ह्मणुनी सिधा दिला यासी । बोले नामयासी बाटलास ॥ २८ ॥ पुन्हा उदकांत जावोनी देखती । पंढरी पाहाती अकस्मात ॥ २९ ॥ गृहासी येवोनी जंव सिधा पाहे । तंव द्रव्य आहे द्विगुणीत ॥ ३० ॥ नामदेवा ह्मणे कोण तो पठाण । ह्मणे भगवान नेणसी तूं ॥ ३१ ॥ ऐकतांचि नेत्रा आले अश्रुपात । सर्वस्व वांटीत तये वेळीं ॥ ३२ ॥ तोही केला संत समागम ऐसा । भीमाच्या मानसा संतलीला ॥ ३३ ॥

॥श्रीराम॥ नामदेव पंढरीस होते तेथें । ज्ञानेश्वर येत तये वेळीं ॥ १ ॥ कबीरही गोराकुंभारही आला । संतांचा मिळाला समुदाय ॥ २ ॥ कार्तिकीची यात्रा जाली मग जाया । निघताती मायातीत संत ॥ ३ ॥ नामदेवा समागमें घेवोन । तीर्थावळी जाण कराबया ॥ ४ ॥ मार्गी जातां येका गांवांत राहातां । विप्र येक होता भक्त तेथें ॥ ५ ॥ ज्ञानेश्वर गोराकुंभार कबीर । पाहोनीया विप्र बोले भक्तीं ॥ ६ ॥ भोजनासी सांगे चौघांसी आवडीं । मनांतील गोडी काय सांगूं ॥ ७ ॥ घरासी येवोनी कांतेलागीं ह्मणे । स्वैंपाक करणें संतांलागीं ॥ ८ ॥ तेही पतिव्रता पाक करी भावें । स्नानालागीं जावें ह्मणे यांसी ॥ ९ ॥ गेला स्नाना मागें पुत्रालागीं ह्मणे । जळण आणोन देईं वेगीं ॥ १० ॥ आणावया जाये सर्पदंश होय । हाकेसरिसी जाय कांता तेथें ॥ ११ ॥ प्राण गेला तया आणोन निजवी । पतीसी समजावी वर्तमान ॥ १२ ॥ उभयतां धैर्य धरोनी ह्मणती । संत घरां येती भोजनासी ॥ १३ ॥ तयांचें भोजन होवोन जातील । मग पाहूं बाळसार्थकासी ॥ १४ ॥ आणिले बोलाऊन पात्रेंही वाढिलीं । नामदेवें केली विचारणा ॥ १५ ॥ ह्मणे बाळ वेगीं भोजना बोलावा । ऐकतांचि तेव्हां न ये ह्मणती ॥ १६ ॥ गेला शाळे त्याहावया यावयाचा । नाहीं जाणा साचा जेवा तुह्मी ॥ १७ ॥ नामदेव ह्मणे बाळ आल्यावीण । न होये भोजन आमुचें तों ॥ १८ ॥ भोजना सांगतां आला होता मागें । बोलावा त्या वेगें तेव्हां जेऊं ॥ १९ ॥ जेवीनात ऐसा निश्चयेचि जाला । तेव्हां अश्रु त्याला आले पाहा ॥ २० ॥ विप्र ह्मणे बाळ काळानें ग्रासीला । आणूं कैसा त्याला कोठोनीया ॥ २१ ॥ नामदेव वीणा घेऊन बैसती । देवा आळविती प्रेमभावें ॥ २२ ॥ पंढरीचे संत ह्मणताती आह्मां । याची लाज तुह्मां असों द्यावी ॥ २३ ॥ आले देवराव बाळ उठवीलें । भोजन जाहालें आनंदानें ॥ २४ ॥ भक्तांचें माहात्म वाढवीतो देव । भीमासी सद्भाव गावयाचा ॥ २५ ॥

॥ श्रीराम ॥ नामदेव संतांसवें मारवाड । देश अवघड तेथें गेले ॥ १ ॥ उदकाचें सांकडे आड येक खोल । संतराव आले तयापासीं ॥ २ ॥ योगबळें ज्ञानदेवादिक जाण । करोनियां स्नान आले वरी ॥ ३ ॥ नामदेवा ह्मणती स्नान करी आतां । येणें श्रीअनंता आळवीलें ॥ ४ ॥ ऐकें बा श्रीहरी माझें तीर्थव्रत । तुजवीण चित्त नाहीं कोठें ॥ ५ ॥ योगयागतत्त्व तूंचि मायबाप । दीनावरी कोप न करावा ॥ ६ ॥ चंद्रभागे पाय अंतरलों तुजे । संतांसवें मज दिल्हें तुह्मीं ॥ ७ ॥ यांनीं मोकलीले स्नानासी सारीलें । भीमेसहित आलें पाहिजे जी ॥ ८ ॥ नेत्रीं अश्रुधारा देहभान नाहीं । कळवळोनी पाहीं आले देव ॥ ९ ॥ आडांतूनी पाणी वरी आलें जाण । वाहों लागे पूर्ण आसनाखालीं ॥ १० ॥ नामदेवा देवें केलें सावधान । ह्मणती करीं स्नान भक्तराया ॥ ११ ॥ आणीकही काये इछा आहे सांग । ह्मणे पांडुरंग नामदेवा ॥ १२ ॥ नामदेव ह्मणे ऐक देवराया । उदक या ठाया असावें हें ॥ १३ ॥ विठोबा रे तुझी महिमा हे राहेल । जनही वर्णील कीर्ति तुझी ॥ १४ ॥ भक्ताचें वचन नुलंघवें देवा । प्रवाह ठेवावा ऐसें जालें ॥ १५ ॥ आद्यापि ते नदी वाहे तया देसीं । संतमहिमा ऐसी केली देवें ॥ १६ ॥ आले पंढरीस ह्मणती पांडुरंगा । शतकोटी अभंगा करीन मी ॥ १७ ॥ करीतां अभंग राहिले तेयांसी । जन्म घावा ऐसी देवा इछा ॥ १८ ॥ तेही कथा पुढें रसाळ ऐकावी । देव भक्तां गोंवी भीम ह्मणे ॥ १९ ॥

१०२

तुकाराम

॥ श्रीराम ॥ तुकारामाचीया कथा अभंगांत । गाईयल्या हेत धरोनीया ॥ १ ॥ देहूमाजीं मायबाप नामें त्यांचीं । निष्ठावंत साचीं होतीं जाणा ॥२ ॥ याति जाणा शूद्र मोरोबा हें नाम । कणकाई उत्तम पत्नी त्यांची ॥ ३ ॥ होती सेतामध्यें अत्यंतचि भोळी । तंव यात्रा आली आळंदीची ॥ ४ ॥ नामघोष करीत यात्रेकरु जाती । हे त्यांसी पुसती कोठें जाता ॥ ५ ॥ ह्मणती यात्रेकरितां जातों आळंदीस । तुह्मीं यावें ऐसें बोलीयेले ॥ ६ ॥ ऐकतांचि कांता जावोनी गृहासी । पीठ बांधी कैसी चार शेर ॥ ७ ॥ घेवोनी गांठोडी उभयतां निघालीं । आळंदीस आलीं ज्ञानोबाचे ॥ ८ ॥ कीर्तन ऐकती आनंदें करोन । संतमुखांतून वाक्यें येती ॥ ९ ॥ धन्य ते कौसल्या धन्य तिची कुशी । जे रामरायासी प्रसवली ॥ १० ॥ धन्य दशरथ धन्य ते यशोदा । खेळवी गोविंदा अंकावरी ॥ ११ ॥ धन्य तेचि पोटीं ज्यांच्या आले देव । ऐकतां सद्भाव यांसी जाला ॥ १२ ॥ ह्मणती गोसांव्यासी आमुच्या पोटासी । कैसा ह्रषीकेशी ईल सांगा ॥ १३ ॥ गोसांवी बोलीले देवापासीं जावें । देवा पोटा यावें ऐसें ह्मणा ॥ १४ ॥ गेली देवाल्यांत ह्मणती ज्ञानोबासी । देवा ये पोटासी हाचि छंद ॥ १५ ॥ तीन दिवस जाले तैसीच बैसली । ज्ञानोबास जाली चिंता प्राप्त ॥ १६ ॥ विप्रवेष धरुन तयांस ह्मणती । देव तुह्मांप्रति दाखवीतों ॥ १७ ॥ येथें देव कैंचा आहे पंढरीस । ह्मणोनी तयांस उठवीलें ॥ १८ ॥ अवलीळां तयां आणीलें पंढरीं । ह्मणती याचे द्वारीं बैसा आतां ॥ १९ ॥ विठोबा रे पोटा यावें ऐसें ह्मणा । उपदेश जाणा केला हाचि ॥ २० ॥ अदृश्य जाहाले पाहात पाहातां । ऐसी जाली कथा भीम ह्मणे ॥ २१ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकोबाचे मायबाप राउळांत । जावोनी पाहात पांडुरंग ॥ १ ॥ विठोबा ये पोटा हाचि छंद घेती । निग्रह करिती अद्भुतचि ॥ २ ॥ पांडुरंगा जालें संकट बहुत । रखुमाईस ह्मणत काय करूं ॥ ३ ॥ यांचे पोटीं पाहीं दुजा पुत्र नाहीं । उपायेच कांहीं नाहीं यासी ॥ ४ ॥ रखुमाबाई बोले नामदेवावरी । बाकी आहे खरी अभंगांची ॥ ५ ॥ नामदेवा ह्मणती घ्यावा जन्म तुह्मीं । झाडाबाकी आह्मी करूं येथें ॥ ६ ॥ नाहींतरी आह्मां घ्यावा लागे जन्म । ऐसाच निसीम भाव यांचा ॥ ७ ॥ नामदेव ह्मणे गर्भवास कांहीं । घेणार मी नाहीं ऐसें आहे ॥ ८ ॥ आणि देहासकट न्यावें वैकुंठासी । ऐसें जरी करिसी तरी असो ॥ ९ ॥ कबुल करोनी देव त्या ह्मणती । स्वप्नांत सांगती येतों पोटा ॥ १० ॥ नवा महिन्या तुह्मी देखाल बाळासी । देवचि पोटासी आला ह्मणा ॥ ११ ॥ आनंदें करोनि दिवस लेखीती । बोलती पोटासी देव येती ॥ १२ ॥ नऊ महिने होतां कीर्तनीं बैसतां । लुगड्या वरी पाहातां बाळ दिसे ॥ १३ ॥ न घेती च तेव्हां पुजाऱ्यासी स्वप्न । दिल्हें देवें जाण ऐसेंपरी ॥ १४ ॥ जैसें तीं सांगती तैसें करोनीया । पाठवावें तया देहूलागीं ॥ १५ ॥ पुसतां ह्मणती देवाबरोबरी । तुळेल हा तरी घेऊं आह्मी ॥ १६ ॥ चंद्रभागेचीया वाळवंटाअंत । रोवीला अद्भुत धंट[1] पाहा ॥ १७ ॥ देवाजीची मूर्ति येका पारड्यांत । बाळ हें ठेवीत येकामाजीं ॥ १८ ॥ देवाजीच्या तुका उतरतां नाम । जाले तुकाराम विश्वामाजीं ॥ १९ ॥ आनंदें बाळासी घेती मग जाण । सर्वांनीं सन्मान केला बहु ॥ २० ॥ गौरवोनी मग देहूसी धाडीली । भीमें हे वर्णिली संतलीला ॥ २१ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम दिवसां मासां थोर जाले । तेव्हां लग्न केलें मायबापें ॥ १ ॥ विठोबाची मूर्ति त्यांनींच आणोनी । देवालय

---

१ मोठी तराजू, कांटा. २ बजनाला.

कळसी स्थापीयली ॥ २ ॥ तयापुढें तुकाराम नृत्य करिती । देवाजीसी प्रीति बहु ज्याची ॥ ३ ॥ घरीं वेवसाव वैश्यधर्म असे । धाडीयले बैल कोंकणांत ॥ ४ ॥ मीठ घ्यावें तेथें गहू घेती जाण । देशांत आणोन विकिती पाहा ॥ ५ ॥ जाला सर्व तोटा येवोनी गृहासी । सांगती बंधूसी वर्तमान ॥ ६ ॥ प्रपंचांत मन नाहीं तिळमात्र । लीला हे विचित्र भीम ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम भक्ति करीती आवडीं। पांडुरंगीं गोडी दृढ ज्याची ॥ १ ॥ स्वप्नांतचि गुरु जाहाला उपदेश धरिला विश्वास दृढ मानीं ॥ २ ॥ जागृतींत तोचि निश्चय धरोनी । अभंग तेथोनी भीम ह्मणे ॥ ३ ॥

अभंग तुकारामाचा

संत गुरुरायें मज कृपा केली । परी नाहीं घडली सेवा कांहीं ॥ १ ॥
सांपडवीलें वाटे जातां गंगास्नाना । मस्तकीं तो जाणा ठेविला कर ॥ २ ॥
भोजना मागती तुप पावशेर । पडिला विसर स्वप्नामाजीं ॥ ३ ॥
बाबाजी आपुलें सांगितलें नाम । मंत्र दिला रामकृष्णहारी ॥ ४ ॥
राघवचैतन्य केशवचैतन्य । सांगीतली खूण माळिकेची ॥ ५ ॥
माघ शुद्ध दशमी पाहोनी गुरुवार । केला अंगिकार तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम देहुमाजीं होते तेथें । गांवांतील शेटे आत होते ॥ १ ॥ बंधु ह्मणे यांच्या समागमें जावें । मालासी आणावें भरोनीया ॥ २ ॥ ऐशी रुपयांचे बैल दिले दोन । रुपये देवोन पांच शत ॥ ३ ॥ मार्गीं जातां मोगलाई येका गांवीं । राहिले स्वभावी वस्तीसचि ॥ ४ ॥ तेथें येक विप्र होता त्याची कांता । रूपवंत असतां काय जालें ॥ ५ ॥ गांवाच्या पठाणें देखतांचि दृष्टीं । हेत त्याचे पोटीं जाला जाणा ॥ ६ ॥ विप्रावरी कांहीं आळ आणोनीया । दंड बांधी तया पांच शत ॥ ७ ॥ आठ दिवसांआंत द्यावे रुपयांसी । नाहींतरी

ह्मीसी द्यावें ह्मणे ॥ ८ ॥ कागद घेवोनी धांडोरा पिटीला । द्रव्य या विप्राला नका देऊं ॥ ९ ॥ आठ दिवस जाले द्रव्य न दे कोणी । चिंतातुर मनीं विप्र जाला ॥ १० ॥ तुकारामें दृष्टीं पाहोनी तयासी । देवोनी द्रव्यासी मुक्त केला ॥ ११ ॥ बैल येक तेथें विकोनी खर्चासी । देवोनी तयासी बोलीयले ॥ १२ ॥ चला पंढरीस नका राहूं येथें । दुष्टसंग तेथें राहूं नये ॥ १३ ॥ येक बैल आहे मीही येतों संगें । पाहूं पांडुरंग तुह्मी आह्मी ॥ १४ ॥ घेवोनीयां तया आले पंढरीस । विकोनी बैलास तये स्थानीं ॥ १५ ॥ ब्राह्मणासी तेंही द्रव्य देवोनीया । ऐसी भूतदया नाहीं कोठें ॥ १६ ॥ सोबती जे होते नागपुरा गेले । खेप घेवोनी आले घरोघरीं ॥ १७ ॥ यांचा बंधु ह्मणे तुकाराम कोठें । सांगतांचि कष्ट जाले यांसी ॥ १८ ॥ पांडुरंगें सोंग तुकारामाचेंचि । घेवोनी मालासी घरा आले ॥ १९ ॥ पांचा सहस्रांचा माल आणोनीया । बैल पाहातां तया ऐसेचि ते ॥ २० ॥ बंधूसी आनंद होवोनी गळ्यासी । घालोनी मिठीसी सुखी जाला ॥ २१ ॥ भोजनादि सर्व उपचार करोन । खोलींत जेवोन निजा ह्मणे ॥ २२ ॥ ह्मणती विठोबास केला म्यां नवस । आधीं पंढरीस जाणें असे ॥ २३ ॥ बाहेर निजोनी अदृश्य जाहाला । मग बंधु आला पंढरीस ॥ २४ ॥ भेटे तुकाराम सांगे वर्तमान । अश्रु आले पूर्ण नेत्रीं यांच्या ॥ २५ ॥ मग बंधुसहित आले देहूसचि । महिमा अद्भुतचि भीम ह्मणे ॥ २६ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ तुकाराम जात होते पंढरीस । करिती उल्हासें नामघोष ॥ १ ॥ मार्गावरी पक्षी बैसले बहुत । गेले अकस्मात उडोनीया ॥ २ ॥ उभे राहोनीया देवा आळविती । चांडाळ मी क्षितीं जालों यांसी ॥ ३ ॥ आंगावरोनीया येवोनी बैसले । तरिच जिणें भलें देवराया ॥ ४ ॥ निश्चय करोनी उभेच राहात । पक्षीही बैसत अंगावरी ॥ ५ ॥ मग आनंदानें चारा खा ह्मणोन । पंढरीस जाण

आले पाहा ॥ ६ ॥ चंद्रभागे स्नान क्षेत्रप्रदक्षणा । घेताती दर्शना भीम ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम चंद्रभागे स्नान करुन । शिळा पाहाती जाण धोवयासी ॥ १ ॥ लांब धोंडा तेथें तेलीयाची कांता । पाहातातीं धुतां तयेलागीं ॥ २ ॥ भजन करीत तेथें उभे होते । लुगडें धुई माते बोलीयले ॥ ३ ॥ सासुसासन्यासी होती शिव्या देत । परमार्थ तये ते सांगताती ॥ ४ ॥ वेर्थ या वाणीस श्रम कां देतीस । विठल नामास. घेई आतां ॥ ५ ॥ ऐसा नरदेह नाहीं यावयाचा । वेर्थ नको वाचा श्रमी करूं ॥ ६ ॥ तरुणी बोलिली सवाष्णींनीं नाम । घेऊं नये नेम ऐसा आहे ॥ ७ ॥ भ्रतार गेलीया ह्मणसी काय राम । ऐसें तुकाराम बोलीयले ॥ ८ ॥ लाट फिरवितां आली उरावरी । प्राणाची बोहरी जाली पाहा ॥ ९ ॥ चंद्रभागेवरी आणीला जाळाया । हेही तया ठाया आली मग ॥ १० ॥ रुदन करोनी ह्मणे तुकोबासी । बोलाऊनी त्यासी आणा येथें ॥ ११ ॥ आणितां बोलाऊन केलें दंडवत । नाम घीन यांतें उठवावें ॥ १२ ॥ जाती शवापासीं हात फिरऊन । बोलिले वचन तयालागीं ॥ १३ ॥ तुझी कांता नाम घेते आतां ऊठ । ह्मणतांचि स्पष्ट उठिला तो ॥ १४ ॥ देवाजींनी भाव ऐसा दाखवीला । संत निंदी त्याला ऐसें आहे ॥ १५ ॥ सर्वांसी सद्भाव लावोनी भक्तीसी । भीम ह्मणे ऐसी संतलीला ॥ १६ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम मग देहूसी येतांना । मार्गी जातां जाणा भिक्षेलागीं ॥ १ ॥ गांव नाहीं होता वाडा धनगराचा । तेथें आले वाचा गर्जताचि ॥ २ ॥ व्याघ्राऐसा ग्रामसिंह देखतां या । आला धांवोनीया गुर्गुरीत ॥ ३ ॥ तयासी ह्मणती येथें हूंच नाहीं । तेथें कां बा पाहीं आहे सांग ॥ ४ ॥ ऐकतां उत्तर श्वाना शांती आली । सर्वां भूतीं जाली येक दृष्टी ॥ ५ ॥ धन्य संतराव श्वान केलें संत । भीम हे वर्णीत लीलें पाहा ॥ ६ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम आले देहूस आनंदें । अभंग स्वछंदें लिहिताती ॥ १ ॥ विप्रीं केला द्वेष वह्या बुडवीती । जावोनी बैसती तये स्थानीं ॥ २ ॥ इंद्रायणीतीरीं निद्रा केली तेथें । तेरा दिन होते शिळेवरी ॥ ३ ॥ देवाजीस ह्मणती अभंग हे तुह्मीं । कासयास स्वामी केले सांगा ॥ ४ ॥ बुडावयाचे होते तरी कां आह्मांसी । बुद्धि दिली ऐसी करायाची ॥ ५ ॥ नेत्रीं अश्रुधारा प्रेमें गहिंवरले । देवाजीही आले तये वेळीं ॥ ६ ॥ ह्मणती तुकारामा अभंग हे तुझे । प्राणाहून मज प्रिय जाण ॥ ७ ॥ तेरावे दिवसीं काढोनी वह्यांसी । जळ पाहा त्यांसी न भिजवी ॥ ८ ॥ देव ह्मणती मज जीवाहूनी प्रिय । भिजवील काय जळ यांसी ॥ ९ ॥ देवोनीया वह्या देव गेल्यावरी । विप्रांचे शरीरीं कुष्ट भरे ॥ १० ॥ तेही शरण आले अभंग वाचीले । दिव्यदेही जाले भीम ह्मणे ॥ ११ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम दाभाड्याचें तळेगांव । तेथें नेलें भावें-करुनी यांसी ॥ १ ॥ गांवांतील लोक भाविक तयांनीं । कथा प्रतिदिनीं करवीती ॥ २ ॥ स्त्रिया पुरुष सर्व कीर्तनासी येती । श्रवण करिती आवडीनें ॥ ३ ॥ येक बाई मात्र कीर्तनासी न ये । क्रूर होती पाहें बहुसाल ॥ ४ ॥ तीमासांचें बाळ पुत्र होता जाला । ह्मणोनी कथेला न जाये ते ॥ ५ ॥ सेजारणीमुखें ऐकतां कीर्तीसी । मनीं जावें ऐसी इच्छा जाली ॥ ६ ॥ ह्मणे बाई मूल कथेंत रडेल । गोसांवी बोलेल न सोसवें ॥ ७ ॥ शेजारीण ह्मणे अफु दे तयास । येईं कीर्तनास घेवो-नीया ॥ ८ ॥ बाळासही रुवे नव्हती अफूची । ईस द्यावयाची नक-ळेचि ॥ ९ ॥ पैसियाची अफु आणोनी दीधली । कीर्तनासी आली ऐकावया ॥ १० ॥ कथेमाजीं बैसे शेजारीण पुसे । थान दे बाळास झडकरीं ॥ ११ ॥ उचलोनी स्तनीं लावी जों बाळासी । निशेष प्राणासी ठाव नाहीं ॥ १२ ॥ बाळ मेलें ह्मणे कथा द्वाड याची । लज्या अंतरींची टाकीयेली ॥ १३ ॥ तुकारामापासीं बाळ आणीयलें । पुढें

ठेवीयलें आणि बोले ॥ १४ ॥ बाळ उठवावें नाहींतरी कथा । न करीं तत्वता आजिहूनी ॥ १५ ॥ नाम देवाजीचें न घे ह्मणवोनी । शफत करोनी सांग आतां ॥ १६ ॥ तुकाराम तेन्हां बोलीले तयेसी । कथा होतां ऐसी शफत करूं ॥ १७ ॥ बैसली जावोन कीर्तन चालीलें । यांनीं आळवीलें देवाजीसी ॥ १८ ॥ ह्मणती देवा तुह्मां नावडे कीर्तन । ह्मणोनी हें विघ्न उभें केलें ॥ १९ ॥ आतां शेवटील प्रसंग हा आला । ऐके बा विठला मायबापा ॥ २० ॥ नेत्रीं अश्रुधारा कंठ सद्गदीत । देहभान तेथ न राहेचि ॥ २१ ॥ ऐसियांत बाळ देवांनीं उठवीलें । जनां दाखवीलें भक्तसाह्ये ॥ २२ ॥ सर्वांसी आनंद जाला तये वेळीं । भीमें हे वर्णिली संतलीला ॥ २३ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ तुकाराम चार प्रहर कीर्तन । नित्य करिती जाण अविश्रम ॥ १ ॥ सावकार येक जागा सारे रात । द्रव्यापासीं हेत रक्षणाचा ॥ २ ॥ तुकारामा ह्मणे तुह्मां चारी प्रहर । जागणें जी सार आहे नित्य ॥ ३ ॥ घराच्या भोंवतें फिरावें जी तुह्मीं । मग स्वस्थ आह्मी निद्रा करूं ॥ ४ ॥ मान्य करोनीया करिती भजन । तंबोरा घेवोन भोंवताले ॥ ५ ॥ मध्यरात्रीं आले तस्कर तयांसी । पुसतांचि त्यांसी संत ह्मणती ॥ ६ ॥ तुकारामें त्यांसी करोनी नमन । बोलती तयांसी गमन कोठें ॥ ७ ॥ द्रव्यालागीं आह्मी आलों जातों आंत । तुह्मीं राहावें स्वस्थ उभें येथें ॥ ८ ॥ भिंतीसीच उभे करोनीया जाती । अंगावरी देती पाय यांच्या ॥ ९ ॥ अंत गेले द्रव्य घेवोनी निघाले । पुढें कैसें जालें नवल ऐका ॥ १० ॥ सावकार जागा होवोनीया पाहे । द्रव्य गेलें हाय हाय ह्मणे ॥ ११ ॥ बाहेर येवोनी धरिलें तुकारामा । ह्मणे द्रव्य तुह्मांपासीं घेऊं ॥ १२ ॥ द्रव्यासाठीं अजी प्राण घेइन तुजा । किंवा देइन माजा तुजपुढें ॥ १३ ॥ संकट जाणोनी ह्मणती पांडुरंगा । ऐसें केलें कां गा दीनासी या ॥ १४ ॥ चोर गेले तेही दिशाभुल जाले । वाड्यामाजीं आले अकस्मात ॥ १५ ॥ देवोनीया द्रव्य केला नमस्कार । संत-

महिमा थोर बोलताती ॥ १६ ॥ सावकारासहित चोर केले भक्त । लीला हे अद्भूत भीम ह्मणे ॥ १७ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम देहूमाजीं होते घरीं । कांता क्रूर भारी असे जाणा ॥ १ ॥ बोलीयली यांस ऊस जा आणाया । लेंकुराची माया नाहीं कैसी ॥ २ ॥ तेथोनी निघाले फडामाजीं गेले । ऊंस त्यानें दिले मोळी येक ॥ ३ ॥ घेवोनी मस्तकीं चालीले रस्त्यांत । गांवांतील येत मुलें मागें ॥ ४ ॥ तयां येक येक देतचि चालीले । वाड्यामाजीं आले कांता पाहे ॥ ५ ॥ येक यांजपासीं राहीला तो स्त्रीसी । देतां क्रोध तिसी आला भारी ॥ ६ ॥ घेवोनीया यांचे पाठीवरी हाणे । टुकडे जाले तीन तये वेळीं ॥ ७ ॥ पाहाती तों मुलें गांवांतील दोन । दिल्हे उचलोनी त्यांचे हातीं ॥ ८ ॥ येक आपुलीया चिरंजीवा हातीं । देवोनी हांसती आनंदानें ॥ ९ ॥ बोलीले कांतेसी विभाग हा ठीक । केलासी त्वां देख यथास्थित ॥ १० ॥ तुझ्या संगें सुख होतें तैसें दुख । देतील तूं देख वरिच्यावरी ॥ ११ ॥ गांवांतील जनीं पाहोनीया ऐसें । बहुतचि ऊंस आणुन देती ॥ १२ ॥ अक्रोध सर्वदां समान पाहाणें । भीम ह्मणे खूण संतांची हे ॥ १३ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम जातां पाहा पंढरीस । आले सातान्यास अकस्मात ॥ १ ॥ बहुतीं मिळोनि करविती कीर्तन । राजा आला जाण ऐकावया ॥ २ ॥ बैसला करोनी चित्त स्वस्थ परी । उगे कारभारी न बैसती ॥ ३ ॥ क्षणक्षणा पाहा कानासी लागती । कीर्तन करिती आनंदें हे ॥ ४ ॥ राव आगि रंक सारिखाचि यांसी । ह्मणती रायासी तये वेळीं ॥ ५ ॥ गाढवाचा ऐसा कथा ऐक नीट । ऐसें तेन्हां स्पष्ट बोलीयले ॥ ६ ॥ कथा जाल्यावरी मोतीयाची माळ । दिल्ही जी कुटिल मतियुक्त ॥ ७ ॥ जाणोनी अंतर तोडोन टाकिली । आस्ता नाहीं जाली तिळप्राय ॥ ८ ॥ रायासी बोलती गाढ वाचा ऐसा । शब्द हा आमुचा आला होता ॥ ९ ॥ नारदाची वाचा गाढ कीर्तनांत । तया ऐसी प्रीत

धरीं बापा ॥ १० ॥ रायें पायावरी दंडवत केलें । बहुत सन्मानीले भीम ह्मणे ॥ ११ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ तुकाराम मग आले पंढरीस । चंद्रभागे असे पूर आला ॥ १ ॥ नावकरी अवघे द्रव्यवाना नेती । हे तैसे राहाती ऐलतीरीं ॥ २ ॥ मध्यरात्र जाली पांडुरंग आले । पाण्यावरुन नेलें चालतचि ॥ ३ ॥ देव ज्यासी हातीं धरोनी तारिती । तोचि धन्य क्षितीं भीम ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ पंढरीची यात्रा करोनी गृहासी । येवोनी देवासी गाती सदां ॥ १ ॥ तुकाराम सदा अभंग लिहिती । सर्वभूतीं पाहाती पांडुरंग ॥ २ ॥ कांतेच्या वस्त्रासी जाले दंड बहु । चिंद्या जाल्या पाहूं लागले ते ॥ ३ ॥ इतुक्यांत भाऊ मूळ आला त्यानें । गेला तो घेवोन माहेरासी ॥ ४ ॥ दाहा रुपयांचें लुगडें नेसवीलें । देहूस धाडीलें आनंदानें ॥ ५ ॥ जुनें जें होतें तें तेथेंचि राहीलें । पुढें कैसें जालें तेंही ऐका ॥ ६ ॥ प्रातःकाळीं कांता बैसे अंग धोया । लुगडें चोळी तया फेडिताहे ॥ ७ ॥ अडभिंतीवरी सोडून ठेवीत । आपण करीत स्नान खालीं ॥ ८ ॥ तुकाराम वोटीवरी भजनांत । वृद्ध स्त्री अशांत आली तेथें ॥ ९ ॥ लुगडें जालें चिंद्या बोलें तुकोबासी । जरी काया झांकिसी आजि माझी ॥ १० ॥ जुनें पुराणेंच वस्त्र दे कांतेचें । पांडुरंग तुमचे साहेकरी ॥ ११ ॥ आली दया बहु पाहाती गृहांत । अडभिंत तेथ लुगडें आहे ॥ १२ ॥ हळुच जावोनी आणोनीया दिल्हें । समाधान जालें तये मोठें ॥ १३ ॥ ह्मणे तुवां माझी झांकीयली काया । कांतेसी तुझिया दील देव ॥ १४ ॥ निघोन ते गेली कांताही नाहाली । पाहों जों लागली भिंतीवरी ॥ १५ ॥ लुगडें चोळी नाहीं लज्यायुक्त जाली। गृहामाजीं गेली तये वेळीं ॥ १६ ॥ ह्मणे संतराव लुगडें काय जालें । जुनेंही राहीलें माहेरींच ॥ १७ ॥ तुकारामा तेन्हां विस्मय जाहाला । ह्मणती देवाजीला स्मरें आतां ॥ १८ ॥ क्रोध आला तये ह्मणे दिलें

कोणा । सांगावें कवणा गाऱ्हाणें हें ॥ १९ ॥ गांवामध्यें लग्न सोयरे मिळोनी । अक्षत घेवोनी आले तेथें ॥ २० ॥ वऱ्हाडणी स्त्रिया ह्मणती तुकारामा । बाई कोठें आह्मां सांगा वेगीं ॥ २१ ॥ ह्मणती घरांतचि आहे हांक मारा । दडे हे अंधारामाजीं तेव्हां ॥ २२ ॥ वऱ्हाडणी ह्मणती बाई बाहेर या । अक्षता घ्यावया भोजनाच्या ॥ २३ ॥ ऐकतांचि नेत्रीं आल्या अश्रुधारा । ह्मणे दीनोद्धारा पाव आतां ॥२४॥ सद्गदीत कंठ ह्मणे देवाजीस । मागें बहुतांस पावलासी ॥ २५ ॥ द्रौपदीस वस्त्रें दिलीं तुवां ह्मणती । मजऐसी नव्हती वस्त्रातीत ॥२६॥ बहिणीचें नातें दर्शनही होतें । पावलां तयेतें नवल काय ॥ २७ ॥ अनाथ मी दीन पतित सेवाहीन । संतदासी ह्मणुन लज्जा रक्षा ॥ २८ ॥ माझिया अपराधा नाहींच तुळणा । अगा नारायणा मायबापा ॥ २९ ॥ तुझिया भक्ताची करीन मी सेवा । विपरीत भावा सांडोनीया ॥ ३० ॥ तुजऐसें आजीहूनी भ्रतारासी । मानोनि आज्ञेसी पाळीन मी ॥ ३१ ॥ खरे संत जरी असतील हेच । झांकिसी तरीच काया माझी ॥ ३२ ॥ बहुत करुणा ऐसी केलीसे आवडीं । पितांबरघडी दिली देवें ॥ ३३ ॥ नेसोनी आनंदें बाहेर येवोनी । अक्षत देवोनी गेल्यावरी ॥ ३४ ॥ तुकारामपाईं ठेवीलें मस्तक । वस्त्र अमोलिक पाहाताती ॥ ३५ ॥ तें गेलें तेधवां हें आलें ह्मणती । जैसें बीज क्षितीं पेरितां ये ॥ ३६ ॥ यशवंतसुत भवसिंधुअंत । तरावया गात संतलीला ॥ ३७ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम येक्या गांवा गेले होते । भजन करीत अहिर्निसीं ॥ १ ॥ तेथें येक संत मोठे दंभधारी । देवार्चन भारी होतें त्यांचें ॥ २ ॥ माळा मुद्रा सोंग बहुत पाहोन । जाले शिष्य जाण सर्व जन ॥ ३ ॥ त्यांच्या दर्शनासी आले तुकाराम । अंतरीं निष्काम पुढें उभे ॥ ४ ॥ त्यानें तोंडावरी घेवोनीयां वस्त्र । ध्यान हें तत्पर करीती हे ॥ ५ ॥ मनामध्यें ह्मणती गांव शिष्य जाला । इनाम सर्वांला मागूं आतां ॥ ६ ॥ त्यामध्यें ऊंस लावितां पिकेल । गुळही होईल बहु-

तचि ॥ ७ ॥ परी येक ऊंस धर्म करूं नये । ऐसें मनीं होय कल्पनेसी ॥ ८ ॥ नेत्र उघडितां यांनीं नमन केलें । त्यांनींही पुसिलें केव्हां आला ॥ ९ ॥ ऊंस न जायचि येकही धर्मासी । आलों त्या संधीसी दर्शनासी ॥ १० ॥ ऐसें ऐकतांचि घाली लोटांगण । ह्मणे नारायण दुजा नाहीं ॥ ११ ॥ तयासही बोध करुन केला भक्त । महिमा अद्भूत भीम ह्मणे ॥ १२ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ तुकाराम होते कीर्तन करीत । राजयाची तेथ स्वारी आली ॥ १ ॥ दोनसें राऊत समागमें शूर । ठेवोनी बाहेर आंत आले ॥ २ ॥ कीर्तनांत स्वस्थ येवोन बैसती । पाछाहाची होती पाळत या ॥ ३ ॥ अकस्मात पांच सहस्त्र राऊत । आले समजावीत राजयासी ॥ ४ ॥ तुकाराम ह्मणती स्वस्थ बैसा आतां । पांडुरंगा चिंता आहे याची ॥ ५ ॥ सन्निध येतांचि रूप राजयाचें । धरोनीयां साचे आले देव ॥ ६ ॥ पांचां सहस्त्रांची धूळधाण केली । लूटही आणिली बहुसाल ॥ ७ ॥ घोडा सेवकाच्या हातांत देवोन । कीर्तनांत जाण गेले मग ॥ ८ ॥ जालीयां कीर्तन रायानें पाहीलें । देवानें रक्षीलें अरिष्टांत ॥ ९ ॥ मग तुकारामा करोनी नमन । ह्मणे तुह्मी धन्य संतराव ॥ १० ॥ राव गेला मग हे आले पंढरीं । संतलीला बरी भीम गाय ॥ ११ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ तुकाराम कथा करितां बोलती । सुख दुख म्हणती संतां सम ॥ १ ॥ येक बाई तिनें ऐकूनी घरासी । नेवोनीया यांसी काय केलें ॥ २ ॥ उसळत पाणी घाली तुकारामा । यांचा दृढ प्रेमा पांडुरंगीं ॥ ३ ॥ याचें कांहीं उष्ण न लागेच अंगीं । बाईचे सर्वांगीं फोड आले ॥ ४ ॥ रडों लागे तेव्हां दया आली यांसी । दिधलें तीर्थासी विठोबाचे ॥ ५ ॥ लावितां आंगासी जाली होती तैसी । संतलीला ऐसी भीम म्हणे ॥ ६ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम पंढरीस होते तेथें । महायात्रे आल होती यात्रा ॥ १ ॥ दुर्बळ ब्राह्मण कुटुंबवत्सल । खर्चावया जवळ कांहीं नाहीं ॥ २ ॥ तुकारामें पत्र दिलें गंगेलागीं । पिशवीमध्येभागीं घालोनीया ॥ ३ ॥ ह्मणती भागीर्थींत टाकीं माझें पत्र । सांभाळावी मात्र पिशवी माझी ॥ ४ ॥ खर्चावया तुज देईल हे जाण । विप्र आनंदानें चालीयला ॥ ५ ॥ यात्रेसमागमें मुक्कामासी जाये । पिशवीअंत पाहे खर्ची आहे ॥ ६ ॥ यात्रात्रई मग केली यथासांग । वाचोनीयां मग पत्र टाकी ॥ ७ ॥ अकस्मात गंगेंतून हात आला । घेवोनीयां गेला पत्रालागीं ॥ ८ ॥ तैसेंचि उत्तर लेहोनीयां जाण । कडेसी आणोन टाकीयलें ॥ ९ ॥ तेंही घेवोनीयां ठेवी पिशवीअंत । खर्चीही चालत पूर्ववत ॥ १० ॥ पंढरीस आला तुकोबा भेटला । ह्मणे संतलीला न वर्णवे ॥ ११ ॥ पत्र आणि उत्तर अभंग हे दोन । आनंदें पाहाणें भीम ह्मणे ॥ १२ ॥

॥ तुकारामांचें पत्र ॥

परिस हो माते माझी विनवणी । तुझीये चरणीं चित्त माझें ॥ १ ॥
जाता मुक्ती मेल्यां मोक्ष तुझे तीरीं । अरत्रपरत्रीं सुखरूप ॥ २ ॥
तुका विष्णुदास संतांचें पोसणें । वागपुष्प तेणें पाठवीलें ॥ ३ ॥

॥ गंगेचें उत्तर ॥

आजिचा दिवस धन्य मज जाला । सद्गुरु भेटला पत्रासवें ॥ १ ॥
मज माझे तीरीं स्नान जे करिती । ते दोष लागती माझे आंगीं ॥ २ ॥
माझे आंगीचा मळ काढी कोण । येका तुजवीण विष्णुदासा ॥ ३ ॥
ऐका यात्रेकरी सांगावा निरोप । नमस्कार बाप तुकोबासी ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥ तुकाराम मग आले चिंचवडा । देव आले पुढा भेटावया ॥ १ ॥ गजाननभक्त त्यांचें नाम देव । असे दृढभाव मनामाजीं ॥ २ ॥ तुकारामें पात्रें दोन वाढवीलीं । पांडुरंगा केली विनवणी ॥ ३ ॥ आले पांडुरंग बोलिले देवासी । मंगळमूर्तीसी येवों

द्यावें ॥ ४ ॥ यांनींच प्रार्थना मग करोनीयां । आणिलें देवराया भोजनांसी ॥ ५ ॥ वक्रतुंड आले देवांनीं पाहिले । धन्य बोलीयले तुकारामा ॥ ६ ॥ आनंदेंचि मग देहूस येवोन । कीर्तन भजन करिताती ॥ ७ ॥ इंद्रायणीतीरीं कीर्तन करीत । वैकुंठासी जात देहासहित ॥ ८ ॥ धन्य तुकाराम धन्य त्यांची लीला । भीमा वर्णायाला अल्पमति ॥ ९ ॥

संतोबा पोंवार

॥ श्रीराम ॥ संतोबा पोंवार भक्त जाले मोठे । वैराग्यही श्रेष्ठ केलें ज्यांनीं ॥ १ ॥ भीमातीरीं होते रांझणगांवांत । सांडसाचें ह्मणत नाम ज्यांचें ॥ २ ॥ राजयाची दया पूर्ण यांजवरी । फौज संगें बरी पांच सहस्र ॥ ३ ॥ हत्ती घोडे होतें वैभव बहुत । कीर्तन ऐकत प्रेमभावें ॥ ४ ॥ तुकारामाचेचि वैराग्यसंपन्न । अभंग हे जाण ऐकतांचि ॥ ५ ॥ जाहालें वैराग्य ह्मणे वेर्थ गेलों । प्रपंचीं बुडालों सर्वस्वेंसीं ॥ ६ ॥ कांता पतिव्रता नाम जिचें सती । निष्ठा तिची होती नामाऐसी ॥ ७ ॥ माहेरासी गेली होती मागें यांनीं । सर्वस्व लुटोनी फडशा केला ॥ ८ ॥ धोतर अंगोस्त्र मात्र अंगावरी । वैराग्य अंतरीं तीव्र ज्यांचें ॥ ९ ॥ मुळा मुठा तेथें भीमेसी मिळती । संगमीं हे येती अकस्मात ॥ १० ॥ गांवही सन्निध भीमेपैलीकडे । येकांत आवडे बहु जाणा ॥ ११ ॥ गांवामध्यें यावें भिक्षेपुरतें मात्र । हस्तामाजीं पात्र तारकचि ॥ १२ ॥ बहु भिक्षा येतां न घ्यावी तत्वता । लोभियांच्या

चित्ता सुख तेणें ॥ १३ ॥ गोपीचंदाऐसें पाहा हें वैराग्य । जाहाले निसंग भीम ह्मणे ॥ १४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ संतोबा पोंवार त्यांचे कांतेलागीं । वर्तमान वेगीं समजतांचि ॥ १ ॥ बंधुलागीं ह्मणे मज धाडा त्वरें । जाहाली तयार जावयासी ॥ २ ॥ लाखों रुपायांच्या वस्ता अंगावरी । नाजुकही भारी होती जाणा ॥ ३ ॥ पडदे सोडोनीया बैसे पालखींत । सेवक राऊत समागमें ॥ ४ ॥ घरासी आली तों सर्वस्वाचें दान । पहिलेंच येणें केलें होतें ॥ ५ ॥ यांजपासीं येतां बोलीले तयेसी । फिरोनि माहेरासी जावे तुवां ॥ ६ ॥ वस्ताभावा सर्व तुझिया जन्माची । आहे बेगमीचि केली आहे ॥ ७ ॥ आह्मी जालों वेडे न धरावी आस्ता । लागलों परमार्थाचिये वाटे ॥ ८ ॥ लोकिकाची चाड सोडीयली आह्मीं । आमुची आस्ता तुह्मीं न धरावी ॥९॥ बोलीयली सती पतीसी वचन । तुह्मांसी सांडोन न जाये मी ॥ १० ॥ देह आणि प्राण अर्पिला तुह्मांसी । देवही आह्मांसी दुजा नाहीं ॥ ११ ॥ ऐसें आहे तरी निघे पडद्यांतून । वस्ता आंगावरुन उतराव्या ॥ १२ ॥ आज्ञा ह्मणोनीयां निघाली बाहेरी । अळंकार उतरी अंगावरुन ॥ १३ ॥ यांनीं त्याचा धर्म केला तये वेळीं । पातळ आणि चोळी दिली शुभ्र ॥ १४ ॥ आले होते त्यांसी लाविलें वाटेसी । बैसे पतीपासीं निर्भयत्वें ॥ १५ ॥ धन्य हें वैराग्य उभयतांसारिखें । भीम गाये मुखें ऐसियांसी ॥ १६ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ संतोबा पोंवार कांतेसी ह्मणती । झोळी घ्यावी हातीं उठा आतां ॥ १ ॥ रांझणगांवांत जाये भिक्षा माग । मुखें पांडुरंग आळवावा ॥ २ ॥ घेवोनीयां झोळी गेली गांवाअंत । विठल गर्जत घरोघरीं ॥ ३ ॥ लोकांचिया नेत्रां अश्रुपात येती । ह्मणती धन्य सती पतिव्रता ॥ ४ ॥ आली स्वामींपासीं नैवेद्य जाहाला । भजनीं रंगला संतराव ॥ ५ ॥ येके दिसीं ह्मणती पारगांवा जाये । भिक्षा घेवोनी ये

तेथोनीयां ॥ ६ ॥ कोसभरी होते तेथें ही चालिली । अकस्मात आली घरीं येका ॥ ७ ॥ तयेची बहीण होती घराआंत । विठल ऐकत बाहेर ये ॥ ८ ॥ पाहोन गळ्यासी लागली येवोन । घरांत नेवोन बैसवीलें ॥ ९ ॥ ह्मणे माय नख न पडे तुझें दृष्टीं । पाय दिला सृष्टीं नव्हता कधीं ॥१०॥ ते तूं अनवाणी भिक्षा घरोघरीं । पाईं फोड भारी आले तुझे ॥ ११ ॥ ह्मणे ऐसें केल्याविण नारायण । कैसा भेटे जाण विषयांत ॥ १२ ॥ देहादि प्राणाचा लोभचि सोडावा । तेव्हांचि जोडावा पांडुरंग ॥ १३ ॥ पक्कानें आणोन झोळी भरीयली । पतीपासीं आली श्रमयुक्त ॥ १४ ॥ पाहोनी ह्मणती येकाच गृहींची । आणिली तेथेंचि नेई आतां ॥ १५ ॥ टाकोनीया घरोघरीं मागून ये । ऐकतांचि जाये भीम ह्मणे ॥ १६ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ संताचीच कांता पुन्हां आली तेथें । झोळी वोती हातें तयेपुढें ॥ १ ॥ मग घरोघरीं मागोनी भिक्षेसी । मार्गी श्रम तिसी बहु जाले ॥ २ ॥ उष्णकाळ मोठा पाईं फोड आले । हळु हळु चाले माय तेव्हां ॥ ३ ॥ अस्तमान जाला भीमातीरा आली । पाहों जों लागली उदकासी ॥ ४ ॥ वरता पर्जन्य पडे बहुसाल । भरली तुंबळ दोहीं थड्या ॥ ५ ॥ पाहोनीया सती ह्मणे कर्म गाढें । वोढवलें पुढें कैसें करूं ॥ ६ ॥ स्वामी क्षुधातुर माझिया श्रमाचें । सार्थक नव्हेच काय करूं ॥ ७ ॥ आतां या पुरांत घालीन मी उडी । पांडुरंग थडी पाववील ॥ ८ ॥ करितां निश्चय आले तेथें देव । ह्मणती धन्य भाव सतीचा या ॥ ९ ॥ भोपळ्याचें पेटें[1] खाद्यावरी आहे । कोळी जाले पाहें देवराव ॥ १० ॥ आले सतीपुढे करिती नमन । विठा कोळी ह्मणुन सांगताती ॥ ११ ॥ तुह्मां ऐसियांचा सेवक मी आहे । पार करीन पाहें क्षणामाजीं ॥ १२ ॥ ऐसिया वेळेसी चुकवावें जेव्हां । सेवक मी

---

1 सांगड.

तेव्हां कासयाचा ॥ १३ ॥ सती ह्मणे तुज कांहीं द्यावयासी । नाहीं मजपासीं काय करूं ॥ १४ ॥ ह्मणती पांडुरंग तुह्मीं दिल्हें ऐसें । कोणीं दिलें नसे मजलागीं ॥ १५ ॥ तुमचें उत्तीर्ण न हो आह्मी जाण । आतां कांहीं देणें नलगे माये ॥ १६ ॥ बा रे तूं इमानी बहुत आहेस । भीम ह्मणे ऐसें माता बोले ॥ १७ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ संतोबा पोंवार पाहातातीं वाट । कांतेलागीं कष्ट जाले आजि ॥ १ ॥ पाणी आलें भीमे टाकील ते उडी । पांडुरंग थडी पाववील ॥ २ ॥ इकडे देवराव झोळी घेती शिरीं । बाई स्कंदा-बरी बैसवीली ॥ ३ ॥ क्षणामाजीं ऐलतीरासी येऊनी । खाले उतरोनी जावें ह्मणती ॥ ४ ॥ सती ह्मणे बा रे भिक्षेतील तुज । अन्न द्यावें मज ऐसें वाटे ॥ ५ ॥ देव ह्मणती मीही भुकेलों त्याचाचि । आह्मां प्रसादाची प्रीति मोठी ॥ ६ ॥ पतिव्रता ह्मणे स्वामींपासीं येईं । दर्शनही घेईं अनयासें ॥ ७ ॥ आज्ञा ह्मणे जावें लंगोटी पिळोन । मागोन येईन प्रसादासी ॥ ८ ॥ गेली माता वरी संतपाईं शिर । ठेवोनी साचार बोलीयेली ॥ ९ ॥ जालें वर्तमान सर्व निवेदीलें । नेत्रीं अश्रु आले संतोबाचा ॥ १० ॥ विठा कोळी मज दाखवीं ह्मणती । भीमातीरा येती पाहावया ॥ ११ ॥ उभयतां तया हाका मारितांना । दृष्टीं न पडे जाणा येती वरी ॥ १२ ॥ संतोबा ह्मणती कांतेसी दर्शन । दिल्हें कैसें जाण माजे आधीं ॥ १३ ॥ सर्वस्वाचा त्याग केला तुजसाठीं । न पडेसी दृष्टीं कां गा माझ्या ॥ १४ ॥ कांतेहून काय आहे मी अभागी । ह्मणे येईं वेगीं देवराया ॥ १५ ॥ तुह्मी आल्याविण न खाये मी अन्न । येतों हें वचन आहे तुझें ॥ १६ ॥ निश्चय करोनी उभयतां बैसती । मग देव येती तयांपासीं ॥ १७ ॥ देवांनी दर्शन भोजन करोन । केलें समाधान उभयांचें ॥ १८ ॥ तुम्हांपासीं सदां आहे मी जाणावें । नमस्कार भावें केला यांनीं ॥ १९ ॥ देव गेले ऐसें अभय देवोनी । संत-

साभिमानी मुळींचा आहे ॥ २० ॥ यशवंतसुत संतलीला गाये । आठऊनी पाय सद्गुरूचे ॥ २१ ॥

माणकोजीबावा बोधले

॥ श्रीराम ॥ माणकोजीबावा बोधला विख्यात । धामणगांवांत भक्त जाला ॥ १ ॥ पंधरा दिवसीं येतां येकादसी । यावें पंढरीसी तेथोनीयां ॥ २ ॥ प्रात:काळाहून यावें पांच गांवें । पांडुरंग भावें आलिंगावा ॥ ३ ॥ येके दिनीं घरीं भजन करीत । दरिद्रही प्राप्त बहु जालें ॥ ४ ॥ कांता पतिव्रता नाम ममताई । गरोदर पाहीं जाहाली ते ॥ ५ ॥ दिवस जालिया प्रसूतही जाला । पुत्र प्रसवली भक्त-कांता ॥ ६ ॥ बावा बोलीयले ऐशा विपत्तींत । आला हा पोटास येम जाणा ॥ ७ ॥ तेंचि नाम तया ठेवीयलें यम । भजन नि:सीम करीती हे ॥ ८ ॥ कांतेच्या स्तनांत दुग्ध नाहीं जेव्हां । पथ्यपाणी तेव्हां पाले खावे ॥ ९ ॥ कांता ह्मणे माझा बाप सुखी आहे । घरीं त्याच्या आहे सर्व सिद्धी ॥ १० ॥ शेळी तरी येक मागोनी तयासी । देईल तुह्मांसी देखतांचि ॥ ११ ॥ बरें ह्मणोनीया त्याच्या गांवा गेले । त्यानें द्वार दिलें पाहोनीयां ॥ १२ ॥ परुसदारानें सासूनें नेऊन । भाकरी आणोन दिल्या चारी ॥ १३ ॥ येथें कांहीं तुह्मां मिळायाचें नाहीं । तुमचा राग पाहीं करिती हे ॥ १४ ॥ तेथोन निघाला मार्गी जों राहिला । देवाजीनें केला नवलाव ॥ १५ ॥ शेळी कुवी घरीं देवोनीयां गेले । नाम सांगीतलें श्वशुराचें ॥ १६ ॥ बावा घरीं आले शेळीस पाहिलें । ह्मणती देवें केलें नवल हें ॥ १७ ॥ दूध जों काढिलें न सरेचि ऐसें । देती शेजाऱ्यास

आनंदानें ॥ १८ ॥ पुढें कांहीं दिसां सासूनें चोरून । गाईस घेवोन पाठवीले ॥ १९ ॥ येतां गाय शेळी नाहींसीच जाली । भीम ह्मणे केली देवें लीला ॥ २० ॥

॥ **श्रीराम** ॥ माणकोजीबावा त्यांचा पुत्र थोर । लग्नही साचार केलें त्याचें ॥ १ ॥ हाकीमाचें शेत दोंस्या रुपायांचें । होतें तें गव्हाचें पीक त्यांत ॥ २ ॥ बैल घरीं नाहीं लोकचि पेरिती । त्याचीही विश्रांती संताघरीं ॥ ३ ॥ भिक्षा मागोनीया बींही गोळा केलें । दोन मण जालें गोळा तेव्हां ॥ ४ ॥ अस्तमानीं घेती मारुतीदर्शन । उपासी ब्राह्मण शत आले ॥ ५ ॥ नमन तयांसी करोनी गृहासी । आले यमाजीसी बोलीयले ॥ ६ ॥ गहूं पेराग्याची वेळ आली आतां । दळवीले तत्वतां क्षणामाजीं ॥ ७ ॥ दुपती गाय येक होती ते वाण्यासी । विकोनी तुपासी आणीयेलें ॥ ८ ॥ तृप्त विप्र जाले निघोनीया गेले । आशिर्वाद दिले तये वेळीं ॥ ९ ॥ कडू भोपळ्याचें बीज शेताअंत । आज्ञेनें पेरीत पुत्रराज ॥ १० ॥ अद्भुतचि पीक तेव्हां आलें त्यासी । नलगे राखायासी निर्भय जें ॥ ११ ॥ नव्याची पुनव घरोघरीं सण । यांचे घरीं जाण कांहीं नाहीं ॥ १२ ॥ कांतेच्या नेत्रांसी आले अश्रु जेव्हां । यमाजीसी तेव्हां पाचारिलें ॥ १३ ॥ विठोबाचें नांवें घेवोनी भोपळे । तोडोनी वहिले आण आतां ॥ १४ ॥ आणोनी फोडितां सणाचें साहित्य । निघालें तयांत वेगळालें ॥ १५ ॥ सण यथासांग केला देवरायें । सदा भक्तसाह्य ह्मणोनीया ॥ १६ ॥ कोणीयेक दुष्ट हाकीमासी बोले । शेत बुडवीलें बोधल्यानें ॥ १७ ॥ बोलावोनी यांस नेलें वाड्याअंत । ह्मणती पैका त्वरित देई आतां ॥ १८ ॥ पांडुरंग द्रव्य देईल ह्मणती । खोलींत कोंडिती भक्तराया ॥ १९ ॥ ह्मणे याचीं रांडपोर आणा येथें । मार द्यावा त्यांतें ऐसें बोले ॥ २० ॥ पांडुरंग तेव्हां सराप होवोनी । दोनर्से देवोनी रुपायांसी ॥ २१ ॥ गेले मग बावा आणोनी बाहेरी । सन्मानोनी करी नमनासी ॥ २२ ॥ सरापाचे घरीं ठेविले रुपये । व्यर्थ संतराय

दुखवीले ॥ २३ ॥ वस्त्रें दिलीं सर्व सन्मान घेवोन । सरापा येवोन विचारिती ॥ २४ ॥ तो ह्मणे वाड्यांत आजि गेलों नाहीं । पांडुरंगें पाहीं नवल केलें ॥ २५ ॥ भक्ताचें माहात्म वाढवीतो देव । भीमासी सद्भाव गावयाचा ॥ २६ ॥

॥ श्रीराम ॥ माणकोजीबावा येके दिनीं शेतीं । जावोन बैसती राखविया ॥ १ ॥ जोंधळ्याचें पीक आलें होतें भारी । यात्रा हे पंढरी जात होती ॥ २ ॥ ह्मणती यात्रेकरी बावा शेतकरी । कणसें द्यावीं चारी लेंकुरासी ॥ ३ ॥ बावा बोलीयले विठोबाचें शेत । कणसें घ्यावीं स्वस्थ पाहिजे तीं ॥ ४ ॥ ह्मणती यात्रेकरी शेत हें देवाचें । लुटवितो साचें भक्तराज ॥ ५ ॥ हजारोंच यात्रा लुटिलें शेत सारें । नाहीं उरों-दिलें कणीस येक ॥ ६ ॥ थोटें ताटें मात्र राहिलीं शेतांत । करणी हे अद्भुत भीम ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ श्रीराम ॥ पुढें येकादशीं आले पंढरीसी । पुर हा भीमेसी आला होता ॥ १ ॥ द्रव्यवान यात्रा नावकरी नेती । बावासी न नेती उतरोनी ॥ २ ॥ अस्तमानीं नावा पैलतीरा नेल्या । पाहातां यां आल्या अश्रुधारा ॥ ३ ॥ ह्मणती पांडुरंगा ऐसें काय केलें । पाय अंतरले आजि कां हो ॥ ४ ॥ वीस कोस आलों दर्शनाचा हेत । कंठ सद्गदीत आळवीती ॥ ५ ॥ प्रहर रात्र जाली आले पांडुरंग । विप्रवेषें मग बोलीयले ॥ ६ ॥ चाल पैलतीरा स्कंदावरी बैस । बावा ह्मणती असे शूद्र जी मी ॥ ७ ॥ आमुचे देव तुह्मी प्रत्यक्ष ब्राह्मण । तुमचे हे चरण आमुच्या शिरीं ॥ ८ ॥ धरोनीयां हातीं चालतचि नेलें । नाम सांगितलें विठल हें ॥ ९ ॥ ऐलतीरा येतां राऊळांत जाती । पांडुरंग प्रीतीं आलिंगिला ॥ १० ॥ भक्तसाहे सदां आहे नारायण । भीम गाय गुण निरंतर ॥ ११ ॥

॥ श्रीराम ॥ माणकोजीबावा पंढरीस असतां । देवाजीस चिंता सर्व ज्यांची ॥ १ ॥ मध्यरात्रीं देव सांगती स्वप्नांत । मीच येतों तेथें

गांवीं तुझ्या ॥ २ ॥ याची खूण हेचि रितीं पेवें भरती । थोट्या ताटा येती कणसें पाहा ॥ ३ ॥ जागृत होवोनी यात्राही करोनी । गांवासी येवोनी काय केलें ॥ ४ ॥ यमाजी पुत्रासी सांगताती स्वप्न । तो ह्मणे पाहाणें पेवें आतां ॥ ५ ॥ रितीं पेवें तेव्हां उकरोनी पाहे । तोंडावरी आहे धान्य त्यांत ॥ ६ ॥ येकांत तांदुळ दुजयांत गहूं । वेगळाले पाहूं लागला तो ॥ ७ ॥ गुळाच्याही ढेपा निघाल्या येकांत । तुपाच्या देखत जोड्या दृष्टीं ॥ ८ ॥ शेत पाहों गेले थोट्या ताट्या कणसें । आलीं देवें ऐसें नवल केलें ॥ ९ ॥ बावा ह्मणती हें तों देवाजीचें सर्व । ज्याचें त्या अर्पावें ऐसें आहे ॥ १० ॥ पांडुरंगमूर्ती तेथेंचि स्थापोनी । उछाह करोनी फडशा केला ॥ ११ ॥ संतलीला ऐसी देवा प्रीत मोठी । भीम गाय गोष्टी त्याच सदां ॥ १२ ॥

॥ श्रीराम ॥ माणकोजीबावा भजन करीत । वोटीवरी । होते ऐसीयांत ॥ १ ॥ देव उदारत्व पाहावया आले । बैरागी जाहाले पूर्ववयी ॥ २ ॥ बावांनीं पाहातां साष्टांग नमन । करोनी सन्मान बैस-विलें ॥ ३ ॥ विचारिती तया काय इछा आहे । तेचि आज्ञा पाहें करा दिना ॥ ४ ॥ देव बोलीयले तुझी सून देईं । आज्ञा ह्मणुन पाईं नमन केलें ॥ ५ ॥ कांतेस ह्मणती ममते सून देईं । पतिव्रता पाहीं बोले तेव्हां ॥ ६ ॥ पुत्रा आणि सुने विचारावें आधीं । मग कार्यसिद्धि करा स्वामी ॥ ७ ॥ सून भागीरथी पतिव्रता सती । तये विचारिती संतबावा ॥ ८ ॥ तुज अतीतासी आज देतों मुली । याची इछा जाली आहे ऐसी ॥ ९ ॥ पतिव्रता ह्मणे मायबापें तुह्मां । अर्पियलें आह्मां धर्मरीतीं ॥ १० ॥ तुमच्या स्वाधेन केला आहे देह । आतां चित्तास ये तैसें करा ॥११॥ बावा ह्मणती आतां पुत्रा विचारावें । मग संपादावें धर्मकार्य ॥ १२ ॥ शेतीं होता पुत्र गेले तयापासीं । वर्तमान त्यासी निवेदीलें ॥ १३ ॥ तो ह्मणे अवश्य आलें माझ्या मना । विलंब हा जाणा न करावा ॥ १४ ॥ मग आले घरा अतीता पूजोनी । सुनेसी

अर्पोनी आनंदानें ॥ १५ ॥ अतीताचे मार्गे चालीयली सती । भय नाहीं चित्तीं तिळप्राय ॥ १६ ॥ रानांत जावोनी तीस ह्मणती जाये । ते ह्मणे न होय ऐसें आतां ॥ १७ ॥ तुह्मांसी अर्पण केला आहे देहे । न सोडी मी पाय आतां स्वामी ॥ १८ ॥ आधीं काय तुह्मी होता जी अज्ञान । आतां काय ज्ञान जालें तुह्मां ॥ १९ ॥ बोलती मी देव अदृश्य होईन । माग कांहीं जाण आतां मज ॥ २० ॥ बोले पतिव्रता भय कां दाविता । अदृश्यचि होतां प्राण दीनें ॥ २१ ॥ तुह्मांसमागमें धाडीन प्राणासी । पृथ्वीचे पृथ्वीसी देह दीन ॥ २२ ॥ संकटचि मोठें जालें देवाजीला । दर्शन हें तिला दिलें मग ॥ २३ ॥ ह्मणती अंतकाळीं नेईन वैकुंठा । धन्य माते निष्ठा आहे तुझी ॥ २४ ॥ आयुष्य आहे तों संतसेवा करीं । बोधल्याची भारी प्रीत मज ॥ २५ ॥ ऐसा उदार तो खरा संत तोचि । पुत्र कांता त्याची धन्य आहे ॥ २६ ॥ पतिव्रता ह्मणे जैसें आणिलें मज । तैसें द्यावें आज नेवोनीया ॥ २७ ॥ तुह्मांवांचोनीया न जाये माघारी । निश्चयें श्रीहरी वश्य केला ॥ २८ ॥ मग पूर्वरूप धरोनी तयेसी । घेवोनी गृहासी आले देव ॥ २९ ॥ नेवोनी घरांत सर्वांसी दर्शन । देवोनीया जाण सुखी केले ॥ ३० ॥ शंख चक्र पीतांबर वनमाळा । घवघवीत डोळां पहाताती ॥ ३१ ॥ पुजा करोनीया भोजनही तेथें । केलें भगवंतें प्रेमानंदें ॥ ३२ ॥ नमन करितां अदृश्य जाहाले । भीमें हें वर्णीलें यथामती ॥ ३३ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ माणकोजीबावा कीर्ति ज्याची मोठी । पांडुरंगीं दृष्टि निरंतर ॥ १ ॥ पाछाहासी कोणीं निवेदीलें ऐसें । हिंदु पीर असे आणावें त्या ॥ २ ॥ बोलावोनी यांसी नेलें गृहाअंत । ह्मणे करामत पाहूं याची ॥ ३ ॥ सानेक वाढोनी रुमालें झांकोनी । पुढेंच आणोनी

---

१ देईन. २ बकी

ठेवीयली ॥ ४ ॥ अविंध बोलिला जेवा संतराव । आठवीला देव पंढरीचा ॥ ५ ॥ रुमाल काढितां पुष्पेंच जाहालीं । लोटांगण घाली अविंध तो ॥ ६ ॥ गांवाची सनद करोनी दिधली । अद्यपि चालिली आहे पाहा ॥ ७ ॥ गांवासी सन्मानें पाठवीलें यांसी । भीम गाय ऐसी संतलीला ॥ ८ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ माणकोजीबावा धामणगांवांत । कीर्तन करीत अहर्निसीं ॥ १ ॥ सरापाची दासी नित्य येत होती । कीर्तनाची प्रीति बहु तये ॥ २ ॥ बंधु बंधु जेव्हां विभक्त जाहाले । विभाग लागले करावया ॥ ३ ॥ सर्व वाटे तेव्हां जाहालियावरी । उरली हे चि बरी तुळसी दासी ॥ ४ ॥ उभयता भांडती दासी घेऊं ह्मणुन । लोक ह्मणती विकुन पैका घ्यावा ॥ ५ ॥ दोन कोसांवरी होता गांव तेथें । विकीलें तयेतें पाहा त्यांनीं ॥ ६ ॥ शंभर रुपये घेवोनीया दिली । हे तेथें राहिली पुढें ऐका ॥ ७ ॥ जयाचीये घरीं दिली ते अभक्त । हे तेथें करीत भजन सदा ॥ ८ ॥ रात्रींच निघावें धामणगांवा यावें । कीर्तन ऐकावें प्रेमयुक्त ॥ ९ ॥ पुन्हां प्रात:काळीं जावें भजन करीत । कामधंद्यांआंत नाम ह्मणे ॥ १० ॥ घरींचीं द्वेष करिती मारही दिधला । परी न सोडिला पांडुरंग ॥ ११ ॥ ह्मणती पैका आमुचा वेर्थचि बुडाला । कोणी घेईल इला तरी देऊं ॥ १२ ॥ येके दिनीं पाहा प्रहर दिसांत । कोंडिली खोलींत द्वेषेंकरूनी ॥ १३ ॥ तये वेळीं इच्या नेत्रा आले अश्रु । ह्मणे सर्वेश्वरु विसरला ॥ १४ ॥ कथेचे वेळेसी देईन मी प्राण । कीर्तना जाईन वायोरूपें ॥ १५ ॥ निश्चय होतांचि जगाचा जो बाप । बोधल्याचें रूप धरुनी आला ॥ १६ ॥ बैसाया देवोनी बोलताती यांसी । वेड आमुचे दासीं लावीयलें ॥ १७ द्रव्य आमुचें द्यावें दासीस या न्यावें । देव मनोभावें संतोषले ॥ १८ ॥ शंभर रुपये देवोनीयां त्यासी । घेवोनी दासीसी चालीयले ॥१९॥ आले वाड्यापासीं कीर्तनाची वेळ । मागें जों पाहिलें नाहींत हे ॥ २० ॥ वा-

ज्यांत जों आली बावा बैसलेत । केले दंडवत चरणांसी ॥ २१ ॥ ह्मणे बावा तुह्मी पुढें केव्हां आला । आश्चर्यचि याला जालें तेव्हां ॥ २२ ॥ सर्व वर्तमान निवेदिलें तिनें । ऐकतां नयन सजळ जाले ॥ २३ ॥ ह्मणती पांडुरंगें केलें हें नवल । भक्ताचा कणवाळ भीम ह्मणे ॥२४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ माणकोजीबावा सर्वभूतीं दया । उपमाचि तया नसे कांहीं ॥ १ ॥ कीर्तन करिती सप्रेम नाचती । पांडुरंग चित्तीं दुजें नाहीं ॥ २ ॥ कुटाळी मिळोनि केली ऐसी करणी । बावांचे कीर्तनीं तेही येती ॥ ३ ॥ गांवामध्यें येक सर्पदंशें मेला । उचलोनी आणिला कीर्तनांत ॥ ४॥ बावा ह्मणती सर्वी टाळी वाजवावी । ध्वजा उभारावी भक्तीची हे ॥५ ॥ पांडुरंग सर्व संकट टाळील । वाजवा सकळ आनंदानें ॥६॥ कडकडाट जेव्हां टाळीचाचि होत । तोही वाजवीत नवल पाहा ॥ ७ ॥ निर्जीवां सजीव केलें पांडुरंगें । भक्तसाह्यें आंगें ह्मणोनीया ॥ ८ ॥ अभक्त जे होती त्यांसी भक्ति जाली । भीमें हे वर्णिली भक्तिसार ॥ ९ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ बोधल्याच्या कथा येथोनी समाप्त । सर्व अभंगांत वर्णीयल्या ॥१॥ संतमुखें ज्या ज्या होत्याच ऐकिल्या । तितुक्याच वर्णिल्या यथामतीं ॥ २ ॥ न्यून असेल तें संपूर्ण करावें । संतलीला भावें ऐकती जे ॥ ३ ॥ यशवंतगुरुबापाच्या प्रसादें । अभंग हे छंदें भीम गाये ॥ ४ ॥

॥ **बोधल्याबावाच्या कथा संपूर्ण** ॥

॥ कथा अनंताची ॥

॥ **श्रीराम** ॥ संतसभेमध्यें अनंताची कथा । सांगतां ऐकतां सुख देवा ॥ १ ॥ धर्मरक्षणार्थ अवतार धरितां । शेषासी तत्वता बोलीयले ॥ २ ॥ तुह्मी आह्मी जन्म घेऊं पृथ्वीवर । ऐकतां उत्तर देवाजीचें ॥ ३ ॥ रामावतारांत सुख दिलें फार । ने घे मी साचार जन्म देवा ॥ ४ ॥ बोलीयले देव होतासी लाहान । आतां ज्येष्ठमान दिला तुज ॥ ५ ॥ ऐकोनीया तेचि जाले बळीराम । मानहीं उत्तम दिल्हा देवें ॥६॥ त्यांची भक्ति पूजा न करीच धर्म । ह्मणोनियां श्रम जाले त्यांसी ॥ ७ ॥ देवाच्या चित्तांत पुजा अनंताची । धर्म करी साची तेव्हां सुख ॥ ८ ॥ काम्यक वनांत होते धर्मराज । देव तेथें सहज आले जेव्हां ॥ ९ ॥ नमन पूजन यथासांग केलें । मग विचारीलें देवाजीसी ॥ १० ॥ धर्में देवाजीसी केला प्रश्न कैसा । सुख होय ऐसा योग सांगा ॥ ११ ॥ देव बोलीयले अनंताची पूजा । व्रतसार वोजा करीं बापा ॥ १२ ॥ मीचि तो अनंत दुजें कांहीं नाहीं । भाव धरूनी पाहीं करीं आतां ॥ १३ ॥ कैसी कथा कोणें व्रत सांगा केलें । धर्में विचारीलें भीम ह्मणे ॥ १४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ धर्माचाचि प्रश्न जाणोनीया देव । सांगताती सर्व कथासार ॥ १ ॥ सुमंत नामाचा विप्र येक होता । कांता पतिव्रता होती त्याची ॥ २ ॥ तिसी जाली कन्या नाम हें सुसीळा । मातेऐसी लीला होती तिची ॥ ३ ॥ पुढें तिचें लग्न केलें आनंदानें । विप्र जो कौंडण्य त्यासी दिली ॥ ४ ॥ सुमंताची कांता गत जाली जेव्हां । दुजी केली तेव्हां कर्कशाचि ॥ ५ ॥ जावई मुलीस न्याहावया आले । कर्कशे कथिलें सुमंतानें ॥ ६ ॥ दिव्य वस्त्रें आणि पक्कांनें करोनी । सांगातें देवोनी पाठवावें ॥ ७ ॥ कर्कशेनें गळित चिंध्याचें गांठोडें ।

कदान्न रोकडें बांधोनी दे ॥ ८ ॥ मार्गी जातां दिव्य सरोवर होतें। स्नानास हीं तेथें उतरलीं ॥ ९ ॥ कौंडण्य ऋषी हे स्नानसंध्या करिती सरोवरीं सती पाहाताहे ॥ १० ॥ देवस्त्रिया आणि अप्सरा अनंत। व्रतपूजा करित भक्तिभावें ॥ ११ ॥ सुसीळा तयांसी जावोनीया पुसे। काय सांगा कैसें मजलागीं ॥ १२ ॥ ह्मणती अनंताचें व्रत पूजा आहे। भुक्ति मुक्ति पाहें देतों भावें ॥ १३ ॥ यहलोकीं सुख देईल अनंत। पुढें मोक्ष प्राप्त भीम ह्मणे ॥ १४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ भाद्रपद शुध चतोरदशीसी। अनंताची ऐसी पूजा आहे ॥ १ ॥ रेशमाचा दोरा चौदा गांठीयुक्त। पुजोनी हातांत बांधावा तो ॥ २ ॥ सांगाल तैसेंचि करीन मी व्रत। द्यावें मज आतां येच क्षणीं ॥ ३ ॥ भावार्थ पाहोनी दिला दोरा त्यांनीं। हातांत बांधोनी प्रेमयुक्त ॥ ४ ॥ आली पतीपासीं तो पुसे तयेसी। ह्मणे विलंबासी लावीलें कां ॥ ५ ॥ मग पतिव्रता सर्वेही वृत्तांत। पतीसी सांगत मनोभावें ॥ ६ ॥ यानें तें अलक्ष करोनीयां ह्मणे। प्रारब्ध प्राधान्य आहे येथें ॥ ७ ॥ फराळाचें सोड ह्मणतां कौतुक। अनंतानें देख केलें तेथें ॥ ८ ॥ उचिष्ट कदान्नें होतीं तीं सोडिलीं। पक्वान्नेंच केलीं अनंतानें ॥ ९ ॥ चिंध्याचें गांठोडें तेंचि दिव्य वस्त्रें। जाहालीं विचित्रें तये वेळीं ॥ १० ॥ वामहस्तीं होता अनंत गृहासी। येतां संपत्तीसी देखीयलें ॥ ११ ॥ आनंद जाहाला अनंत वोळला। भक्तिभाव जाला पूर्ण पाहा ॥ १२ ॥ सुसीलेचा भाव ह्मणे अनंतानें। केली कृपा पूर्ण आह्मांवरी ॥ १३ ॥ पुढें कथा गहन आहे ते ऐकावी। भीम भवगोवीं नव्हे मग ॥ १४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ अनंताची पूजा अनंताचें ध्यान। मुखीं नामस्मरण अनंताचें ॥ १ ॥ सुसीळा हे सती कौंडण्य पतीसी ह्मणे संपत्तीसी दिलें देवें ॥ २ ॥ अनंताची कृपा ह्मणोनी संपत्ति। आली ह्मणतां पती कोप आला ॥ ३ ॥ कोठें तो अनंत दावीं बरें आतां। तेव्हां

दावी हाता तयालागीं ॥ ४ ॥ चौदा गांठीयुक्त दोरा दावीयला । क्रोधें घे तयाला तोडोनीया ॥ ५ ॥ अग्निमाजीं तया टाकितांचि सती । धांवोनीया जाती घ्यावयासी ॥ ६ ॥ दुग्धानें तो अग्नि विझवोनी पाहे । अर्धा जळुनी जाये तये वेळीं ॥ ७ ॥ क्षोभला अनंत संपत्तीही जात । घरही जळत विप्र पाहे ॥ ८ ॥ तस्करें येवोनी सर्व हरण केलें । क्षणामाजीं आलें दरिद्र या ॥ ९ ॥ पतिव्रता सती अन्न वर्ज करी । निश्चयाचि भारी धरिला जेव्हां ॥ १० ॥ ह्मणे जी अनंता पतीलागीं हेत । होवोनी अनंत पूजी जरी ॥ ११ ॥ तरीच हा प्राण राहील जी देवा । देवें अभिनवा केलें तेव्हां ॥ १२ ॥ विप्र कांतेलागीं ह्मणे सांग कांहीं । ऐसें कां हो पाहीं जालें असे ॥ १३ ॥ ह्मणे अवकृपा जाली अनंताची । भीम ह्मणे साची निष्ठा तिची ॥ १४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ विप्रा अनुताप जाहाला अद्भूत । ह्मणे तो अनंत भेटे जेव्हां ॥ १ ॥ तेव्हांचि मी अन्न घेईन ह्मणोनी । निघाला काननीं पाहावया ॥ २ ॥ प्राणाचा संकल्प करोनी चालिला । तों कूर्म देखिला जळाअंत ॥ ३ ॥ तया ह्मणे कोठें अनंत पाहिला । तो ह्मणे देखिला नाहीं आह्मीं ॥ ४ ॥ परी तुज जेव्हां भेटेल अनंत । तेव्हां हा वृत्तांत माझा पुस ॥ ५ ॥ जळाअंत मज दाहा हा बहुत । होतो किंनिमित्य विचारावें ॥ ६ ॥ बरें ह्मणोनीया पुढें जाता गाये । दुग्ध प्राशिताहे आपुलें तें ॥ ७ ॥ तयेसही पुसे अनंत ते ह्मणे । अभागी नयनें न देखे मी ॥ ८ ॥ तुजला अनंत भेटेल निश्चयें । माझा हा पर्याय पुसे त्यासी ॥ ९ ॥ अल्प दुग्ध माझें मीच कां प्राशितें । परोपकारातें कां हो न ये ॥ १० ॥ बरें ह्मणोनीया तेथोनी निघाला । तों वृक्ष देखिला अंबियाचा ॥ ११ ॥ फळें बहुतचि परी कृमीयुक्त । नाहींच भक्षित कोणी तया ॥ १२ ॥ पुढें पाहे तंव पुष्करणी दोन । उदकाचें पान कोणा नाहीं ॥ १३ ॥ येकायेकीं अंत जळ जाय जाण । अर्थ हा गहन भीम ह्मणे ॥ १४ ॥

॥ श्रीराम ॥ अनंताचा छंद पुढें मृग पाहे । तया पुसताहे वर्तमान ॥ १ ॥ तो ह्मणे रात्रींत राजा होतों कैसें । दिवसां मृग ऐसें कर्म काय ॥ २ ॥ अनंत भेटेल तेव्हां हें पुसावें । येतांना सांगावें मजलागीं ॥ ३ ॥ पुढें येक गज उन्मत्त देखिला । तोही बोलीयेला द्विजोत्तमा ॥ ४ ॥ उन्मत्त कां हो मी पुसावें अनंता । पुढें जों पाहातां विप्र देखे ॥ ५ ॥ वृद्ध बहु आणि अर्धांग जळालें । नवल देखीलें कौंडण्यानें ॥ ६ ॥ पुसे त्यासी अंग कोणें हो जाळिलें । सांगावें वहिलें द्विजोत्तमा ॥ ७ ॥ तो ह्मणे आपुल्या पुसावें मनासी । कष्ट हे भोगिसी याचसाठीं ॥ ८ ॥ सतीलागीं कष्ट देवोनी अनंत । टाकोनी अग्नींत फिरसी कां ॥ ९ ॥ दुजयासी दुःख देवोनीया सुख । इछिती ते मूर्ख तुजऐसें ॥ १० ॥ कायावाचामनें जीवमात्रा सुख । द्यावें तेव्हां देख देव भेटे ॥ ११ ॥ आपुल्या जीवासी दुःख दिलें कोणीं । तेंही नाठवोनी सुख द्यावें ॥ १२ ॥ क्रोधें दुःख होतें अनुभवासी येतें । तरीही तयातें न सोडिती ॥ १३ ॥ ऐसें तो बोलिला आणि गुप्त जाला । पुढील कथेला भीम गाये ॥ १४ ॥

॥ श्रीराम ॥ अनंतानें ऐसें चिन्ह दाखऊनी । न दिसे नयनीं विप्रोतमा ॥ १ ॥ मग शोक करी कंठ सद्गदित । नेत्रांतूनी येत अश्रु-धारा ॥ २ ॥ धांव धांव आतां भेट दे अनंता । ब्रह्महत्त्या आतां घेऊं नको ॥ ३ ॥ मी तों अपराधी अन्याई पतित । परी कृपावंत आहेसी तूं ॥ ४ ॥ आचरण वय विद्या वंश कांहीं । पराक्रम तूंही न पाहासी ॥ ५ ॥ रूपवंत धनवंत न पाहासी । भक्तीं भुलतोसी ऐसें आहे ॥ ६ ॥ मी जालों अभक्त परी कांता माझी । भक्ति करी तुझी मनोभावें ॥ ७ ॥ खरी भक्ति तिची असेल हो जरी । तरी मज हारी भेट देई ॥ ८ ॥ ऐसा प्रेमयुक्त गहिंवरें बोलत । तेथेंचि अनंत प्रग-टले ॥ ९ ॥ चतुर्भुज शंखचक्रगदापद्म । मूर्ति अभिराम वर्णवेना ॥ १० ॥ मुकुट कुंडलें गळा वैजयंती । कौस्तुभाची दीप्ति

फांकलीसे ॥ ११ ॥ पीतांबरशोभा गगनाचा गाभा । अंगकांतिप्रभा सांवळा जो ॥ १२ ॥ धवधवीत मूर्ति पाहातांचि विप्र । ह्मणे धन्य नेत्र आजि माझे ॥ १३ ॥ जन्मोजन्मीं बहु होतें पुण्य केलें । दर्शन जाहालें भीम ह्मणे ॥ १४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ बोलीयले देव तुझीया कांतेच्या । भावार्थे तयेच्या भेटे तुज ॥ १ ॥ आतां घरा जाये वाट पाहे सती । व्रत बरव्या रीतीं करीं आतां ॥ २ ॥ मज बहु प्रीतीं आवडे हें जाण । पुजाविधी करणें येथासांग ॥ ३ ॥ आज्ञा ह्मणुनी विप्रें पाईं मस्तकासी । ठेवोनी देवासी पुसताहे ॥ ४ ॥ मार्गी जालीं चिन्हें त्यांचा भाव काय । सांगताहे माये भाविकांची ॥ ५ ॥ विद्याभिमानें तो न सांगे कोणासी । सेवा शिष्यांपासीं घेवोनीया ॥ ६ ॥ त्या दोषें तो कूर्म जळामाजीं दाहा । होत असे पाहा तयालागीं ॥ ७ ॥ गाय हेचि पृथ्वी बीज धरी ह्मणुन । आपुलें आपण दुध प्राशी ॥ ८ ॥ अंब्याचा वृक्ष तो होता धनवंत । कृपण बहुत ह्मणोनीयां ॥ ९ ॥ राजा प्रजा पींडी ह्मणोनी तो मृग । पंडित तो अंगें गज जाला ॥ १० ॥ पुष्करणी जाण उभयतां बहिणी । येकीमेकी जणी वाणेंदानें ॥ ११ ॥ विप्र भेटला तो मीच होये जाण । संवज्ञार्थ खूण सागितली ॥ १२ ॥ सुटिकाही त्यांची माझिया चिंतनें । जातांना सांगणें तयांलागीं ॥ १३ ॥ सागोनीया ऐसें जाहाले अदृश्य । सांडोनी आलस्य भीम गाये ॥ १४ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ मार्गी येता मग सर्वांसी सांगत । चिंतावा अनंत मुक्त व्हाल ॥ १ ॥ मग आला गृहा सुसीळेसी ह्मणे । अनंतदर्शन जालें मज ॥ २ ॥ देवें सांगितलें व्रत करावया । सुखाच्या उपाया हेंचि आहे ॥ ३ ॥ येहलोकीं सुख देईन तुह्मांसी । अंतींही मोक्षासी पाववीन ॥ ४ ॥ मग आनंदानें व्रतपुजा केली । संपत्तिही आली होती तैसी ॥ ५ ॥ ह्मणोनी हें व्रत धर्मा त्वां करावें । सर्वसुख व्हावें सह-

जांत ॥ ६ ॥ पूर्वी कुबेरानें केलें होतें जाण । सगरासी पूर्ण भक्ती याची ॥ ७ ॥ हरिश्चंद्रादिक सूर्यवंशी भोज । सोमवंशी राजे करीती हें ॥ ८ ॥ मीच तो अनंत दुजें कांहीं नाहीं । भाव धरुनी तूंही करीं धर्मा ॥ ९ ॥ ऐसें सांगोनीया गेले द्वारकेसी । आली चतोर्दशी भाद्रपदीं ॥ १० ॥ यथासांग व्रत धर्मरायें केलें । राज्य प्राप्त जालें तयालागीं ॥ ११ ॥ वराहपुराणीं ऐसी कथा आहे । विष्णुव्रत पाहें प्रिय देवा ॥ १२ ॥ कथा हे जे गाती भावार्थें ऐकती । तयांसीं श्रीपती तुष्ट होय ॥ १३ ॥ येहलोकीं सुख पुढें होय मोक्ष । कथेच्या प्रत्यक्ष श्रवणेंचि ॥ १४ ॥ यशवंतसुत धरोनीया हेत । अभंगींच गात चारित्र हें ॥ १५ ॥

॥ इति श्री अनंतव्रताची कथा संपूर्ण ॥

दामोदर देव

॥ श्रीराम ॥ दामोदरदेव संत मोठे जाले । ब्रह्मचि पाहिलें विश्व ज्यांनीं ॥ १ ॥ सर्वांभूतीं येक वासुदेव पाहाती । आत्माच देखती संतराव ॥ २ ॥ रानामध्यें व्याघ्र उग्र होता मोठा । त्याचे पाईं कांटा मोडलासे ॥ ३ ॥ सुजलासे पाय दुख जालें त्यासी । गेले हे त्यापासीं अकस्मात ॥ ४ ॥ व्याघ्रें दुरोनीया पाय दाखवीला । कळवळा आला पूर्ण यांसी ॥ ५ ॥ जवळी जावोनी निशंक बैसले । कांट्यासी काढिले तयाचिये ॥ ६ ॥ औषध बांधोनी पाये बरा केला । धन्य संतलीला भीम ह्मणे ॥ ७ ॥

महामुद्गलभट्ट

॥ श्रीराम ॥ माहामुद्गल हे भट्ट जाले संत । होते रामभक्त निसीमचि ॥ १ ॥ माता निष्ठावंत अनुग्रह तिनें । दिला यांसी पूर्ण भावयुक्त ॥ २ ॥ राममंत्र तेराक्षरी सांगितला । निजध्यासें जाला साक्षात्कार ॥ ३ ॥ अष्टोत्तर शत आर्या केल्या स्पष्ट । राघव संतुष्ट जाला तेणें ॥ ४ ॥ जयांच्या आर्यांचें करितां पारायण । पातकें संपूर्ण जाती पाहा ॥ ५ ॥ येके दिसीं गेले होते संचारासी । मिळवोनी द्रव्यासी येत होते ॥ ६ ॥ चोरें पाळतीले घालेंण पाहोनी । आरण्य जाणोनी येती जंव ॥ ७ ॥ आर्यांतील येक चरण ह्मणती । रक्षी सीतापति येवोनीया ॥ ८ ॥

॥ चरण आर्येचा ॥

धन्विनौ सुरभिश्रीकौ काकपक्षधरावुभौ ।

ऐसें ह्मणतां पुढें आले सीतापति । उन्मिळेचा पती मागें चाले ॥ ९ ॥ घोड्यावरी संत प्रेम हें अद्भुत । स्मरणांत चित्त रंगलेंसें ॥ १० ॥ पाहोनी तस्कर भयभीत जाले । परंतु चालीले राखीतचि ॥ ११ ॥ नित्य पाहाती तों मागें पुढें वीर । घरासी सत्वर आले ऐसें ॥ १२ ॥ चोर येवोनीया यांसी विचारिती । दावा जी रक्षिती तुह्मांसी ते ॥ १३ ॥ मागें पुढें उभे धनुष्य घेवोनी । निद्राही नयनीं न ये त्यांसी ॥ १४ ॥ येक तो सांवळा दुजा गौरवर्ण । रक्षिती संपूर्ण दिवारात्रीं ॥ १५ ॥ ऐकतांचि यांच्या नेत्रा आले अश्रु । ह्मणती सीतावर श्रमी जाला ॥ १६ ॥ चोरां-चिये पाईं करिती नमनासी । दर्शन तुह्मांसी दिल्हें देवें ॥ १७ ॥

---

१ चोरखिड.

अंबाबाई

॥ श्रीराम ॥ नामदेवाची हे कन्या अंबाबाई । भक्तीची नवाई ऐका तिची ॥ १ ॥ पंढरीस नामदेवाघरीं होती । तेव्हां आला पती न्याहावया ॥ २ ॥ कार्तिकीची यात्रा होती दोन महिने । नामदेवा ह्मणे आणाल कीं ॥ ३ ॥ मातेसी विचारी आणिसील काय । ते ह्मणे उपाय माझा नाहीं ॥ ४ ॥ आणूं तुज ऐसें कोणीच न बोले । जाणें वोढवलें ऐसियांत ॥ ५ ॥ पांडुरंगापासीं जाय गळा पडे । दीर्घ स्वरें रडे आळवोनी ॥ ६ ॥ विठोबारे माझ्या आणावें त्वां मज । रक्षीं माझी लाज सख्या माझ्या ॥ ७ ॥ कार्तिकीची यात्रा साधुसंत येती । अभागी मी पती नेऊं आला ॥ ८ ॥ जरि देवा मज न आणिसी जाण । स्त्रीहत्या घालीन तुजवरी ॥ ९ ॥ ऐसें बोलोनीया मस्तक चरणीं । ठेवोनी तेथोनी चालीयली ॥ १० ॥ आली सासऱ्यासी ध्यातसे देवासी । विठल मानसीं अहिर्निसीं ॥ ११ ॥ कामधंद्यामाजीं विठल विठल । छंद सर्वकाळ हाचि जये ॥ १२ ॥ कार्तिकीची यात्रा सन्निधचि आली । घाबिरीच जाली सती तेव्हां ॥ १३ ॥ पंढरीचे वाटे जावोनीया पाहे । पांडुरंगमाय भेटे केव्हां ॥ १४ ॥ पताकांचे भार संतांचे संभार । कीर्तनगजर होत असे ॥ १५ ॥ चंद्रभागे स्नान क्षत्रप्रदक्षणा । करितांचि जाणा मोक्षपद ॥ १६ ॥ स्वप्नांतही हाचि निजध्यास तिसी । विठलाची पिसी जाली पाहा ॥ १७ ॥ कधीं हो देवाजी ह्मणे ईल मूळ । जाहला व्याकूळ जीव माझा ॥ १८ ॥ उद्या येकादशी न होतां दर्शन । प्राण हा धाडीन तुह्मांपासीं ॥ १९ ॥ शरीर हें यांचें घेवोत हे सुखें । देहावीण देखे पांडुरंगा ॥ २० ॥ सासुसासऱ्याचा जाच बहुपरीं । संकल्पचि करी जीवित्वाचा ॥ २१ ॥ पांडुरंगें तिच्या भावाचें स्वरूप । धरोनी सरूप आला तेथें ॥ २२ ॥ गरुडाचे घोडे करोनीया आला ।

बहिणीसी भेटला तये वेळीं ॥ २३ ॥ ते ह्मणे रे दादा घरचीं क्रूर सारीं । नेसी कैसेंपरीं मज सांग ॥ २४ ॥ समाधान यांचें करोनीया न्यावें । मान्य केलें देवें तये वेळीं ॥ २५ ॥ मामासी भेटोनी शेलापागोव्यासी । देवोनी अंबीसी धाडा ह्मणे ॥ २६ ॥ अत्यंत दरिद्री वस्त्रें खुष जाला । ह्मणे न्या मुलीला पंढरीसी ॥ २७ ॥ सासु क्रूर मोठी ह्मणे मी न धाडी । तयेलाही साडी नेसवीली ॥ २८ ॥ मेहुण्याचा कोप जाणोनी तयासी । पोषाकचि त्यासी दिला पाहा ॥ २९ ॥ मग बोलीयले अंबाबाईसवें । भावोजींनीं यावें यात्रेलागीं ॥ ३० ॥ श्वशुर बोलिला भांडवल होतें । दुकानचि तेथें घालितों मी ॥ ३१ ॥ पुत्र आणि सून ठेवावी पंढरीं । ऐसी माझी खरी इछा आहे ॥ ३२ ॥ सहस्र रुपये जरी कोणी देता । सुन आणि सुता ठेवितों मी ॥ ३३ ॥ पंढरीहूनीया नाणितोंच मग । ऐसें पांडुरंगें ऐकतांचि ॥ ३४ ॥ खलिती काढोनी ठेवियेली पुढें । नवल हें गाढें केलें पाहा ॥ ३५ ॥ पंढरीस मग जावया निघती । घोड्यावरी सती बैसवीली ॥ ३६ ॥ पुढें पांडुरंग मागें तिचा पती । क्षणामाजीं येती पंढरीस ॥ ३७ ॥ वाळवंटीं आले बाई उतरोन । खलिती देवोन पतीपासीं ॥ ३८ ॥ उभयतां तुह्मी पुढें व्हावें आतां । येतों मी तत्वता मागोनीया ॥ ३९ ॥ मागें जों पाहाती अदृश्य जाहाले । पांडुरंगें केलें नवल ऐसें ॥ ४० ॥ नामदेवा दोघे नमन करोनी । वर्तमान कानीं निवेदिलें ॥ ४१ ॥ ह्मणती नामदेव पांडुरंग आले । भक्तीसी मुलले मुली तुझे ॥ ४२ ॥ अक्षई तुह्मांसी येथेंचि ठेविलें । वेरझारें केलें शून्य देवें ॥ ४३ ॥ यशवंतसुत संतलीला गात । प्रेम हें चित्तांत धरोनीया ॥ ४४ ॥

नामदेव

॥ श्रीराम ॥ नामदेव द्वारकेस जातां मार्गीं । कैसे भक्तिरंगीं रंगले हे ॥ १ ॥ येक गांव होता तेथें येक बाई क्रूर । होती पाहीं बहुत ते ॥ २ ॥ येक पुत्र येक कन्या होती तीस । जाच करीतसे सुने बहू ॥ ३ ॥ पुत्रा आणि सुने ऐक्य होऊं न दे । जीर्ण वस्त्रासी दे तयेलागीं ॥ ४ ॥ घराच्या बाहेरीं जीर्ण झोंपड्यांत । ठेवोनी तयेतें जाची बहु ॥ ५ ॥ उपवर परी उपायचि नाहीं । माहेरींही कांहीं ठाव नसे ॥ ६ ॥ पुत्रासी गृहांत निजऊनि द्वारीं । पडते ह्मातारी ऐसें असे ॥ ७ ॥ गांवांतील बहु पुत्रासी सांगत । परी मातृभक्त असेचि तो ॥ ८ ॥ कन्या पतीगृहीं जाली गरोदर । प्रसूतविचार पडे तेथें ॥ ९ ॥ होता पती मात्र दुजें नाहीं कोणी । तेव्हां बोले वाणी पतीसी ते ॥ १० ॥ माझीये मातेसी आणा बोलाऊन । तेव्हां घोडें यानें पाठवीलें ॥ ११ ॥ कन्येपासीं इचा होता जीवप्राण । पुत्रालागीं ह्मणे जाते आतां ॥ १२ ॥ सर्वही धान्यासी लिंपणें घालोनी । महिन्याचें मोजोन दिलें यासी ॥ १३ ॥ त्वरित मी येते ह्मणोनी निघाली । गृहा-मार्जी गेली कन्येच्या ते ॥ १४ ॥ मार्गे ग्रामस्तांनीं यास बोलाऊन । निषेध करोन बोलीयले ॥ १५ ॥ तुझी माता ये तों पत्नी ने गृहांत । सर्वही साहित्य आह्मी देतों ॥ १६ ॥ ग्रामस्तीं दंपत्यपूजनचि केलें । धान्यही दिधलें उभयांसी ॥ १७ ॥ मग आनंदानें येकत्र जाहाली । प्रीतिही वाढली उभयांची ॥ १८ ॥ देवें दया केली गर्भवती जाली । सासुही राहिली बहु दिन ॥ १९ ॥ कन्ये कांहीं रोग जाहाला ह्मणून । षण्मास हे जाण राहे तेथें ॥ २० ॥ पुढें आली गांवासन्निध ह्मणोनी । पुत्रासी येवोनी सांगताती ॥ २१ ॥ ऐसें ऐकतांचि कांतेसी बाहेरी । घालोनीया करी पूर्ववत ॥ २२ ॥ घरीं येवोनीया सुनेसी पाहिलें । बहु द्वेषा केलें

वर्णवेना ॥ २३ ॥ तेथें नामदेव आले अकस्मात । आवडीं ग्रामस्त राहाविती ॥ २४ ॥ कीर्तनासी यांच्या येती सर्व जन । पुत्रासी घेवोन हेही आली ॥ २५ ॥ कथा ऐकतांचि वैराग्य जाहालें । पुत्रालागीं बोले तये वेळीं ॥ २६ ॥ जावें द्वारकेसी समागमें यांच्या । गुंतलों मायेच्या पासीं आह्मी ॥ २७ ॥ प्रातःकाळीं पुत्रासहित निघाली । सुनही चालिली समागमें ॥ २८ ॥ नित्य कीर्तनाचा घोष जेव्हां होये । सुन ऐकताहे भावयुक्त ॥ २९ ॥ दिवस जाहाले प्रसूतीची वेळ । झाडीही प्रबळ गांव नाहीं ॥ ३० ॥ विसाच कोसांची मजल ह्मणोन । यात्राही त्वरेनें जाऊं लागे ॥ ३१ ॥ मागें मागें राहे चालवेना ईसी । आली दाहा कोसीं जैसी तैसी ॥ ३२ ॥ टाकोनीया ईसी सर्व गेले जेव्हां । मार्गावरी तेव्हां बैसली हे ॥ ३३ ॥ पुढें दाहा कोस मागें दाहा कोस । झाडी हे कर्कश भयेंकर ॥ ३४ ॥ तेथें हे बैसली प्रसूतीची वेळ । जाहाली व्याकुळ बहु जेव्हां ॥ ३५ ॥ दीर्घस्वरें रडे भोंवताले पाहे । ह्मणे कृष्णमाये धांव आतां ॥ ३६ ॥ कृष्णाबाई आई धांव लवलाई । कोणी नाहीं पाहीं मज आतां ॥ ३७ ॥ सासु पती तेही गेले टाकोनीया । आतां दावी पाया देवराया ॥ ३८ ॥ बहुतां पावसी ऐसें कीर्तनांत । नामदेव संत गात होते ॥ ३९ ॥ खरे संत त्यांचें गाणें खरें असे । तरी पाव ऐसें बोलताहे ॥ ४० ॥ ऐसी वेळ कोणा मागें नसे आली । धांव वनमाळी झडकरी ॥ ४१ ॥ नेत्रीं अश्रुधारा सद्गदीत कंठ । मारी हाक स्पष्ट अटाहास्यें ॥ ४२ ॥ कळवळा देवासी नावरेच पोटीं । आले जगजेठी अकस्मात ॥ ४३ ॥ दिव्य रूप देवें धरोनी स्त्रियेचें । अभिनव साचें केलें तेथें ॥ ४४ ॥ माहाल तेथेंचि करोनी उत्पन्न । तयामाजीं जाण नेलें तिसी ॥ ४५ ॥ बाळंतपण हें देव करिताती । पाय तिचे धुती काय सांगूं ॥ ४६ ॥ नामदेव गेले द्वारके जेधवां । तेथें जालें तेव्हां कैसें पाहा ॥ ४७ ॥ देवाच्या दर्शना नामदेव जाती । कपाटें लागती अकस्मात ॥ ४८ ॥ तेथेंचि हे उभे राहिले मनांत ।

विस्मय बहुत जाला यांसी ॥ ४९ ॥ ह्मणती मी अभक्त लाविलें कपाटा । नाहीं मज निष्ठा खरें देवा ॥ ५० ॥ पंढरी सोडोनी आलों येथें कां मी । ह्मणोनीया तुह्मी शिक्षा केली ॥ ५१ ॥ परी जगामध्यें जाली अपकीर्ति । प्राणाची समाप्ती करूं येथें ॥ ५२ ॥ हेही मोक्षपुरी येथें देहपात । करावा हें मत तुझें वाटे ॥ ५३ ॥ निग्रह करितां वाणी जाली ऐसी । मी गेलों मार्गासी ऐक बापा ॥ ५४ ॥ ह्मातारीची सून प्रसूत मार्गांत । जाली मीही तेथ गेलों आहे ॥ ५५ ॥ वीस कोस झाडी लागली तयांत । राहिलों मी तेथ आहे जाण ॥ ५६ ॥ बाळंतपण हें करितों मी तिचें । दर्शन आमुचें तेथें तुज ॥ ५७ ॥ मग नामदेव तीर्थसंपादणी । करोनी तेथोनी चालीयले ॥ ५८ ॥ झाडींत मुकाम केला नामदेवें । रात्रीमाजीं सर्व निजले तेव्हां ॥ ५९ ॥ मध्यरात्रीं देवें देवोन दर्शन । माहालांत जाण नेलें यांसी ॥ ६० ॥ कृष्णाबाई मूल करोनी स्वाधेन । अदृश्य भगवान जाले मग ॥ ६१ ॥ माहालही तेथें नाहींसाचि जाला । विचित्र हे लीला देवाजीची ॥ ६२ ॥ सासु पती कांता मूल येक करुन । गृहासी नेऊन घालवीली ॥ ६३ ॥ मग सासु सुनेवरी लोभ करी । संतलीला बरी वर्णीयली ॥ ६४ ॥ यशवंतसुत संतलीला गात । पंढरीस येत नामदेव ॥ ६५ ॥

॥ जनाबाई ॥

॥ श्रीराम ॥ नामदेवाचिये घरीं जनाबाई । भक्तीची नवाई ऐका तिची ॥ १ ॥ संतसमागमें विठलाचा छंद । अंतर्बाह्य वेध लागलासे ॥ २ ॥ निजध्यासें जाला साक्षात्कार मोठा । अद्भुतचि निष्ठा वर्णवेना ॥ ३ ॥ गोंवऱ्या आणाया जावें माळावरी । तेथें भजन करी

आनंदानें ॥ ४ ॥ टाळ्या वाजऊनी नृत्यचि करावा । देहेभाव जावा तये वेळे ॥ ५ ॥ तेव्हां देवाजींनीं यावें अकस्मात । तिचें काम करित पांडुरंग ॥ ६ ॥ पितांबराअंत गोंवऱ्या वेंचीत । प्रेमासी भुलत भीम ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ जनाबाई येके दिनीं दळायासी । बैसली मानसीं पांडुरंग ॥ १ ॥ नाचणे दळाया दिले होते ईस । भान नसे तीस दळायाचें ॥ २ ॥ नेत्र लावोनीया भजन करीत । पांडुरंगी चित्त मग्न जालें ॥ ३ ॥ नामदेवमाता गोणाबाई तेथ । येवोनी पाहात जनी तेव्हां ॥ ४ ॥ ह्मणे वेडी जाली दळण राहिलें । सावधान केलें तये वेळे ॥ ५ ॥ ऐसें दोन वेळे सावधान केलें । मग लातें दिलें पाठी-वरी ॥ ६ ॥ जनाबाई लात बैसतांचि मग । आले पांडुरंग दळा-वया ॥ ७ ॥ क्षणामाजीं देवें दळोनीया पीठ । सुपामाजीं नीट भरीयलें ॥ ८ ॥ जाहाले अदृश्य आली गोणाबाई । पाहे पीठ भई सुपामध्यें ॥ ९ ॥ ह्मणे जने कैसें इतुक्यांत दळीसी । अश्रु आले ईसी सद्गदीत ॥ १० ॥ देवाल्यांत गेले पाहाती पुजारी । पितांबरावरी पीठ आहे ॥ ११ ॥ साधुसंत सर्व बोलिले त्या वेळीं । चिन्हचि यावेळीं दाखवीलें ॥ १२ ॥ वैकुंठपीठ हे पंढरी ह्मणून । पिठाची हे खूण दावी देव ॥ १३ ॥ परी नाचण्याचें प्रमेय ऐकावें । देवासाठीं व्हावें लज्या-तीत ॥ १४ ॥ निर्लज्ज होवोनी प्रेमें जो नाचेल । वैकुंठ होईल तयासचि ॥ १५ ॥ सज्जनाचा अर्थ सज्जन जाणती । प्रपंचीं पाहाती परब्रह्म ॥ १६ ॥ यशवंतसुत धरोनीया हेत । संतलीला गात भाव-युक्त ॥ १७ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ जनाबाईसवें जेऊं लागे देव । ऐसा होता भाव दिव्य जिचा ॥ १ ॥ नामदेवें ईस प्रथम वाढोन । देवोनी भोजन करिताती ॥ २ ॥ पुढें घ्यावें पात्र लावी मग नेत्र । चिंतावा पवित्र पांडुरंग ॥ ३ ॥ विठोबारे सख्या येई झडकरी । दीन मी किंकरी आहे

तुह्मी ॥ ४ ॥ तूं आल्यावाचून न करी भोजन । सजळ नयन प्रेम बोठें ॥ ५ ॥ आळवितां यावें जेवोनीया जावें । भुलवीला भावें पांडुरंग ॥ ६ ॥ श्रावणमासांत आला सोमवार । जाहालीसे रात्र भोजनासी ॥ ७ ॥ जनीचें त्या वेळे विस्मरण जालें । नामदेवें केलें भोजनासी ॥ ८ ॥ मग मातेलागीं बोलती जनीसी । न दिलें पात्रासी आज पाहा ॥ ९ ॥ मातेनें उचिष्टें गोळा करोनीया । दिली नेवोनीया जनाबाई ॥ १० ॥ इच्याही अंगासी सीत आलें होतें । पाहोनी पात्रातें उचिष्टाच्या ॥ ११ ॥ सिंक्यावरीं ठेवी देवा न बोलावी । श्रम जाले जीवीं बहुसाल ॥ १२ ॥ पलंगावरी पांडुरंग रुक्मीणीसी । ह्मणती उपवासी आहे आज ॥ १३ ॥ रखुमाई ह्मणे कोणा भक्ता अन्न । न मिळालें ह्मणुन वेडे जाला ॥ १४ ॥ अपरात्र जाली करावें शयन । ह्मणती झोंप जाण न लागेचि ॥ १५ ॥ नित्याचें भोजन राहिलें आमुचें । बोलावणें साचें आलें नाहीं ॥ १६ ॥ बोले रखुमाई नित्याचें भोजन । न इछावा मान जावें आतां ॥ १७ ॥ भोजन तयाचें जालें किंवा नाहीं । देव ह्मणे पाहीं उपाशी तो ॥ १८ ॥ आई ह्मणे जनी असेल उपाशी । जावोनी तयेसी जेऊं घाला ॥ १९ ॥ कळवळोनी देव जनीपासीं आले । उठविती वहिलें तयेलागीं ॥ २० ॥ उघडोनी नेत्र पाहिला सावळा । ह्मणे बा विठला कां आलासी ॥ २१ ॥ मज सीत आलें शरीराचा भोग । भोगिते मी सांग जावें तुह्मीं ॥ २२ ॥ जवळी बैसोनी हाता फिरवीलें । सीत निवारिलें क्षणामाजीं ॥ २३ ॥ उठोनी चरणीं मस्तक ठेविला । जावें बा विठला निजस्थाना ॥ २४ ॥ न पाचारितां कां आलासी धांवोन । बोलिले भगवान अन्नासाठीं ॥ २५ ॥ क्षुधा फार मज लागली पोटांत । भोजन त्वरित घालीं मज ॥ २६ ॥ जनी ह्मणे देवा उचिष्टें मजला । दिलीं ह्मणुन तुला न बोलावी ॥ २७ ॥ पांडुरंग ह्मणती उचिष्टें आह्मांसी । चारियलीं कैसीं तेंही ऐक ॥ २८ ॥ शबरीनें मागें उचिष्टचि बोरें । चारिलीं आदरें

आमचुक ॥ २९ ॥ तैसेंचि गोकुळीं गोपाळांनीं केलें । उचिष्ट चाखिलें मुखांतील ॥ ३० ॥ संताचें उचिष्ट न ह्मणावें कदां । प्रसाद तो सदां सेऊं आह्मी ॥ ३१ ॥ देव सिंक्यावरुन पाटी उतरिती । पक्कानें तीं होती हस्तस्पर्शे ॥ ३२ ॥ मग जनाबाई सांगातें घेवोनी । जेविले ह्मणोनी भीम गाये ॥ ३३ ॥

॥ श्रीराम ॥ जनाबाईसंगें जेवोनी तेथेंचि । निजती श्रीपती प्रेमासाठीं ॥ १ ॥ उशी तिची देव वोढोनीया घेती । वाकळही प्रीतीं पांघरले ॥ २ ॥ जनाबाईचिया उशाकडे नाहीं । दिला बाहू पाहीं देवरायें ॥ ३ ॥ मग गोष्टी माता सांगती मागील । भक्तीची हे भूल आहे आह्मा ॥ ४ ॥ जनाबाई देवापुढें निजे कैसी । बापापुढें जैसी कन्या निजे ॥ ५ ॥ देवाची भावना कौसल्या यशोदा । तैसीच गोविंदा प्रीत इची ॥ ६ ॥ दोघेही निष्काम ह्मणुनी परस्परें । प्रीति जाली थोर वर्णवेना ॥ ७ ॥ प्रातःकाळीं देव गडबडीनें गेले । पदक राहिलें गळ्यांतील ॥ ८ ॥ पुजारी पाहातां पदकचि नाहीं । गडबडले पाहीं तये वेळे ॥ ९ ॥ हकीमासहित शोध जों करिती । घरांत बोलती जनाबाई ॥ १० ॥ पदक कां देव टाकोनीयां गेले । ऐकतांचि आले लोक तेथें ॥ ११ ॥ तयांसी पदक देतांचि ते नेती । हाकीमा सांगती जनी चोर ॥ १२ ॥ चाळीस शिपाई धाडिले तयानें । जनीस बांधोन आणा ह्मणे ॥ १३ ॥ जनाबाई तेव्हां भजन करीत । अकस्मात दूत आले तेथें ॥ १४ ॥ बांधोनीया हात चालविली त्यांनीं । पाहाती नयनीं लोक सारे ॥ १५ ॥ हाकीमाजवळी आणियली जेव्हां । विचारितो तेव्हां जनाबाई ॥ १६ ॥ कैसें हें पदक नेलेंस चोरोन । सांग आतां जाण सविस्तर ॥ १७ ॥ ह्मणे पांडुरंगाविण कांहीं नेणें । त्याचें हें करणें तोचि जाणे ॥ १८ ॥ देतों सुळावरी जाहाला शेंवट । इछा काये स्पष्ट सांग आहे ॥ १९ ॥ जनाबाई ह्मणे देवाचें दर्शन । घ्यावें ऐसें मन इछिताहे ॥ २० ॥ न्यावें ह्मणे इसी पाहों द्या देवासी । मग द्या सुळासी

त्वरा करा ॥ २१ ॥ देवापुढें नेली खांद्यावरी सूळ । पाहिलें सकळ देवा ह्मणे ॥ २२ ॥ आमुचा हा भोग भोगूं आह्मी आतां । तुह्मी लोभ आतां असों द्यावा ॥ २३ ॥ शरिराचा भोग शरीर भोगील । जीव हा येईल तुह्मांपासीं ॥ २४ ॥ ऐसें बोलोनीया तेथोनी चालिली । लोक-दाटी जाली पाहावया ॥ २५ ॥ नामदेवा कोणी जावोनी सांगती । तुमची जनी देती सुळावरी ॥ २६ ॥ संत बोलीयेले आपुली प्रतिष्ठा । वाढवाया चेष्टा केली देवें ॥ २७ ॥ भक्तासी संकट करोनी रक्षावें । थोरपण व्हावें दाखवाया ॥ २८ ॥ आपुलें थोरपण भक्तसाह्ये ह्मणुन । केलें हें संपूर्ण पांडुरंगें ॥ २९ ॥ आह्मांहूनी जनी आवडे तयासी । पाहा कौतुकासी होईल तें ॥ ३० ॥ इकडे जनाबाई पुंडलीकापासीं । नेवोनी सुळासी रोवीयले ॥ ३१ ॥ जनाबाई ह्मणे सर्वत्र भजन । करा बाप पूर्ण इछा माझी ॥ ३२ ॥ सर्वत्र भजन कराया लागले । ईस उचलिलें तये वेळीं ॥ ३३ ॥ तेव्हां त्या सुळाचें उदकचि जालें । पांडुरंगें केलें नवल ऐसें ॥ ३४ ॥ हाकीमासहित लोटांगणा येती । ह्मणती धन्य भक्ति आहे इची ॥ ३५ ॥ तुळसीच्या माळा घालिती गळ्यांत । मिरवत आणीत घरीं तेव्हां ॥ ३६ ॥ नामदेवचरणीं ठेविला मस्तक । ह्मणती हें कौतुक केलें देवें ॥ ३७ ॥ यशवंतसुत संतलीला गात । धरोनीया हेत मनामाजीं ॥ ३८ ॥

१४३

॥ रामभट पोळे ॥

॥ **श्रीराम** ॥ रामभट पोळे होते पैठणांत । मोठे रामभक्त निःसीमचि ॥ १ ॥ कोदंडरामाची मूर्ति सर्वकाळ । असावी जवळ जीवा ऐसी ॥ २ ॥ आपुल्यासारिखे मूर्तीस उपचार । ज्याचे निरंतर होत होते ॥ ३ ॥ सर्व तीर्थ व्रत रामावीण नाहीं । अहिर्निसीं पाहीं निजध्यास ॥ ४ ॥ परोपकारासी शरीर लाविलें । श्रीरामा लक्षिलें सर्वां भूतीं ॥ ५ ॥ कोणाचेंही काम अडोंच नेदावें । निष्काम करावें मनोभावें ॥ ६ ॥ उंच नीच काम न करावें ऐसें । मनांतचि नसे जयाचिये ॥ ७ ॥ वाचें नाम सदां सत्यचि बोलावें । कायेनें करावें सुखी सर्वां ॥ ८ ॥ कोणी दुष्ट वाक्य कठीण बोलती । त्यांच्या पाया पडती ऐसी स्थिती ॥ ९ ॥ सदां समाधान हें मुख्य साधन । समाधी हे जाण सहजांत ॥ १० ॥ तपें शांतीअंत सुखें संतोषांत । व्याधी ह्या तृष्णेंत जाणाव्या हो ॥ ११ ॥ सर्वां भूतीं दया तोचि धर्म जाण । रामभटा पूर्ण चिन्हें ऐसीं ॥ १२ ॥ येके दिसीं पंतोजीच्या शाळेअंत । पोरांसी ह्मणत पानें आणा ॥ १३ ॥ मोठीं मोठीं पानें आणावीं वडाचीं । ह्मणिजे खेळायाची सुटी तुह्मां ॥ १४ ॥ हर्ष जाला मुलां तेथोनी चालिलीं । मार्गांत जों आलीं ऐसियांत ॥ १५ ॥ रामभट बावा भेटले तयांसी । चलावें पानासी ह्मणती यांला ॥ १६ ॥ बरें ह्मणोनीया त्यांच्या संगें गेले । वडापासीं आले मुलांसहित ॥ १७ ॥ ह्मणती मुलें आतां बावा वर चढा । मोठीं मोठीं तोडा पानें पाहूं ॥ १८ ॥ बांधिली कमर त्यांत राममूर्ति । कास घालुनी जाती वृक्षावर ॥ १९ ॥ खालून हीं मुलें दाखवितीं पानें । अवघड ठिकाण होतें तेथें ॥ २० ॥ वळकांबीचीं पानें वांकून तोडितां । मूर्ति अवचिता पडे खालीं ॥ २१ ॥ पडिला राम ह्मणुन मुलें बोलताती । हे त्यांसी पुसती कैसा

पडे ॥ २२ ॥ खालीं डोई आणि पाय जाले वरी । ऐकोनी अंतरीं काये केलें ॥ २३ ॥ आपुल्या ऐसें रामा आजिवरी केलें । सेवटीं हें जालें रामराया ॥ २४ ॥ खालीं डोई वर पाय करोनीया । राम ह्मणोनीया । देह सोडी ॥ २५ ॥ काया वाचा प्राण होतां रामार्पण । धरिले उचलोन वरिच्यावरी ॥ २६ ॥ नखीं कामकोटी मुखीं चंद्रकोटी । पाहातां हे दृष्टीं रूप ऐसें ॥ २७ ॥ मुकुटा उपमा न सुचेचि आह्मां । वर्णाया श्रीरामा श्रुति नेति ॥ २८ ॥ आलिंगन दिलें मग रामरायें । मनोरथ पाहें पूर्ण केले ॥ २९ ॥ ऐसे रामभक्त ऐसे जीवन्मुक्त । भीम त्यांसी गात अनुदिनीं ॥ ३० ॥

॥ निपटनिरंजन ॥

॥ श्रीराम ॥ निपटनिरंजन औरंगाबाजेंत । होते मोठे संत बागेमध्यें ॥ १ ॥ गांवामध्यें जावें रस्त्यांत फिरावें । कोणी देतां घ्यावें धान्य पीठ ॥ २ ॥ येके दिसीं मेख नालाची पायांत । शिरे अकस्मांत तये वेळीं ॥ ३ ॥ विदेहस्थिति देहभान नाहीं । समाधिस्त पाहीं चालीयले ॥ ४ ॥ माळीण पाहोनी ह्मणे पायाअंत । गेलें तें त्वरित काढा आधीं ॥ ५ ॥ देहावरी आले आणि बोलीयले । प्रारब्धीं टाकिलें ह्मणती देहे ॥ ६ ॥ जयाचे सत्तेनें पायाअंत गेलें । तोच हें काढील तरी काढो ॥ ७ ॥ ऐसें बोलोनीया आले बागेअंत । होतां समाधिस्त देव आले ॥ ८ ॥ पायांतील मेख उपडोनी काढिली । रक्तधार आली तये वेळीं ॥ ९ ॥ हस्तमात्रें पाय बरा करुनी गेले । ऐसे संतलीले भीम गाये ॥ १० ॥

॥ श्रीराम ॥ निपटनिरंजन जीवन्मुक्त ज्ञानी । दिलेश्वरा कोणी निवेदिलें ॥ १ ॥ त्यांनीं स्वार यांसी आणाया धाडिले । बागेमध्यें आले यांजपासीं ॥ २ ॥ गुंफेंत श्रीकण्या मृन्मय पात्रांत । होते हे भक्षीत तये वेळे ॥ ३ ॥ राउताची हाक ऐकतां तैसेचि । येती बाहेरचि खात खात ॥ ४ ॥ दाढी पोटावरी वोघळ पाहिले । कुश्चिळ दाविलें रूप त्यासी ॥ ५ ॥ अभक्तां संतांचें माहात्म न कळे । थु ऐसें बोलिलें तोंडावरी ॥ ६ ॥ सिद्ध बोलीयले तुमच्या तोंडांत थु । यो आमुच्या मुखांतु नको तुह्मां ॥ ७ ॥ ऐसें बोलताचि राउताच्या मुखीं । जलांश निशेखीं नाहीं होये ॥ ८ ॥ जिव्हाच ते कोरडी जाहाली ते काळीं । शरण तये वेळीं येती यांसी ॥ ९ ॥ दया आली मग मोकळे ही केले । पाई ते लागले तये वेळीं ॥ १० ॥ मग सिद्ध गेले आपुले झोंपडींत । स्वार होउनी स्वस्थ रहाते जाले ॥ ११ ॥ अस्तमानीं राहे प्रहर दिवस । गेले हे दिलीस योगसिद्धीं ॥ १२ ॥ मशिदींत मध्य कोनाड्यांत गेले । जावोनी बैसले तये वेळीं ॥ १३ ॥ पाछाह कुराण पढावया आला । अकस्मात यांला पाहाताहे ॥ १४ ॥ विचारितां नाम निपट सांगती । बोलावीलें प्रीतीं ह्मणुन आलों ॥ १५ ॥ पाछाहानें तेव्हां केला चमत्कार । सांडोनी कळिवर मक्के गेला ॥ १६ ॥ तेथें सात सिद्ध होते त्या नमन । बद्रीवृक्ष जाण होतां तेथें ॥ १७ ॥ निपटही गेले त्या वृक्षीं देखील । बोरें खाती वहिले आनंदांत ॥ १८ ॥ पाछाह प्रसाद मागतांचि ह्मणत । देऊं मशिदींत चाल आतां ॥ १९ ॥ गेला शरीरांत पाहे कोनाड्यांत । बैसले हे खात बोरें तेथ ॥ २० ॥ बोराचा प्रसाद देतां लोटांगण । घालोनीया ह्मणे ईश्वर हा ॥ २१ ॥ मग सुखगोष्टी तेथें बोलोनीया । पत्र वेवोनीया तया स्वारां ॥ २२ ॥ आले बागेमंत पत्र दिल्हें त्यांसी । गेले ते दिलीसी तये वेळीं ॥ २३ ॥ पाछा-

---

१ तुमच्या तोंडांतला थु तुह्मांस नको, तो आमच्या तोंडांत येवो.

ह्मासी सर्व थुक्याचा वृत्तांत । सांगतां सिद्धातें ह्मणे धन्य ॥ २४ ॥ ऐसी संतलीला गाती जे ऐकती । तेही धन्य होती भीम ह्मणे ॥ २५ ॥

॥ श्रीराम ॥ निपटनिरंजन औरंगाबाजेंत । आले रस्त्यांत येके दिनीं ॥ १ ॥ ह्मणती सर्वां भक्ति लावावी ह्मणून । चतुर्भुज आणुन मूर्ति येक ॥ २ ॥ देवालय केलें दर्शनासी यावें । बोलाविती भावें सर्वत्रांसी ॥ ३ ॥ हिंदु मात्र येती अविंध न येती । तेव्हां ह्मणती चित्तीं ऐसें नव्हे ॥ ४ ॥ मूर्ति बागेमध्यें नेवोनी ठेविली । मशीदचि केली तेथें मग ॥ ५ ॥ बोलाविता येती अविंध आनंदें । न येतीच भेदें हिंदु तेथें ॥ ६ ॥ सर्व येती ऐसा उपाय योजावा । भेदचि नसावा ऐसें करूं ॥ ७ ॥ मोडोनी मशीद केला शौचकूप । जाती आपेंआप सर्व तेथें ॥ ८ ॥ गांवींचा पठाण हाकीम तयासी । कोप यावा ऐसी युक्त केली ॥ ९ ॥ मशीद मोडोनी केला शौचकूप । बोलावीलें बाप सिद्ध-राया ॥ १० ॥ ह्मणे कूप केला मशीद मोडोन । काय जी कारण सांगा याचें ॥ ११ ॥ देव केला तेथें न येती यवन । मशिदींत जाण हिंदु न ये ॥ १२ ॥ मग शौचेकूप केला तेथें येती । भेदातीत होती नर्कद्वारां ॥ १३ ॥ आह्मीं काय यासी करावा उपाय । नर्क जाला प्रिय जनालागीं ॥ १४ ॥ बहुतचि बोध पठाणासी केला । तोही भक्त जाला संतवाक्यें ॥ १५ ॥ मग बागेअंत भजन करीत । येवोनी बैसत भीम ह्मणे ॥ १६ ॥

मच्छेंद्रनाथ

॥ श्रीराम ॥ मच्छिंद्र गोरक्ष होते गुरुशिष्य । सामर्थ्यें विशेष योग मोठा ॥ १ ॥ गोरक्ष गांवांत भिक्षा मागोनीया । द्यावी गुरुवर्या

मर्यादेनें ॥ २ ॥ गुरु देतील तो प्रसाद सेवावा । गुरुसेवा जीवाहूनी प्रिय ॥ ३ ॥ येके दिसीं गेले भिक्षेसी गांवांत । प्रयोजन तेथें हेंही आले ॥ ४ ॥ दानपात्रें यांसी वाढोनीया देती । गुरुपासीं येती घेवोनीया ॥ ५ ॥ मच्छिंद्रनाथांनीं स्वइछा भोजन । केलें आनंदानें गुरुरायें ॥ ६ ॥ दहीवडे त्यांत मिष्ट जाले होते । स्वामी तेचि खात आवडांनें ॥ ७ ॥ दुसरे दिवसीं गोरक्षांनीं स्नान । करोनी नमन पुढें उभे ॥ ८ ॥ ह्मणती गुरुराया भिक्षे आज्ञा द्यावी । वेळ हे बरवी जाली आहे ॥ ९ ॥ ह्मणती गुरुराव दहीवडे आणी । दुजें कांहीं नाणीं भिक्षा आजि ॥ १० ॥ आज्ञा ह्मणोनीया गांवामाजीं गेले । भिक्षेसी लागले मागावया ॥ ११ ॥ घरोघरीं ह्मणती दहीवडे घाला । इछा सद्गुरूला जाली आहे ॥ १२ ॥ धिकार करांनी कोणी न घालिती । तव्हां हे बोलती येका घरीं ॥ १३ ॥ दहीवडे जरी करोनीया घाल । तरी जें मागाल तेंचि देऊं ॥ १४ ॥ बाई येक तिनें ऐकोनीया ह्मणे । देसी तरी देणें सव्य नेत्र ॥ १५ ॥ ऐकोनीया ह्मणती नेत्र जाला धन्य । गुरूसी अर्पण करूं आतां ॥ १६ ॥ तन मन धन गुरूसी अर्पण । त्यांचें त्यांसी देणें या वेळेसी ॥ १७ ॥ नखें रोवोनीया बुबुळ काढिलें । डोळ्यासी फोडिलें गुरूसाठीं ॥ १८ ॥ बाई घाबिरीच होवोनीया बोले । द्वाड मी बोलिलें संतराया ॥ १९ ॥ तोंड ह्मणे द्वाड करोनीया वडे । आणोनीया पुढें ठेवीयले ॥ २० ॥ दहीवडे घेती स्वामींपासीं येती । नेत्रासी लाविती हात येक ॥ २१ ॥ मच्छिंद्रनाथांनीं पुसियलें यांला । हात कां लाविला नेत्रा सांग ॥ २२ ॥ गोरक्ष बोलिले स्वामी डोळा आला । ह्मणोनी लाविला हात तेथें ॥ २३ ॥ गुरु बोलियले जरी डोळा आला । आला तरी आला हात काढीं ॥ २४ ॥ काढितांचि हात दिव्य नेत्र जाला । सद्गुरूंनीं केला नवलाव ॥ २५ ॥ वर्तमान मग निवेदिलें सारें । आलिंगन येरें दिलें शिष्या ॥ २६ ॥ धन्य गुरुभक्त निष्ठा ज्याची ऐसी । देव तयापासीं भीम ह्मणे ॥ २७ ॥

॥ श्रीराम ॥ मच्छिंद्रनाथांनीं गोरक्षासी आज्ञा । केली क्षीर आणा बोटव्याची ॥ १ ॥ भिक्षेलागीं आजि क्षीरचि मागावी । आनंदला जीवीं शिष्यराव ॥ २ ॥ जावोनी भिक्षेसी क्षीर मागताती । कोणी न घालिती तये वेळीं ॥ ३ ॥ ह्मणती जरी कोणी क्षीर घाल आह्मां । तरी आह्मी तुह्मां देऊं येक ॥ ४ ॥ आमुच्या स्वामीनीं जें दिलें आह्मांसी । तें आह्मी तुह्मांसी देऊं तरी ॥ ५ ॥ येका लेंकरानें सांगोनी मातेसां । दिधले क्षीरीसी तये वेळीं ॥ ६ ॥ मुलासी घेवोनी स्वामींपासीं येती । वृत्तांत सांगती गुरुराया ॥ ७ ॥ भक्षोनीया क्षीर समाधानें बाळा । जवळी बोलाविला तये वेळे ॥ ८ ॥ तयाचे कुर्मीसी लावोनीया बोट । केला ब्रह्मनिष्ठ सिद्धराव ॥ ९ ॥ नाम गैनीनाथ ठेविलें तयाचें । निवृत्तिही त्यांचे शिष्य पुढें ॥ १० ॥ ऐसिया संतांचें नाम घेतां वाचे । ज्ञान होय साचें भीम ह्मणे ॥ ११ ॥

॥ श्रीराम ॥ शउ शमन हे पितापुत्र होते । संतसेवे हेत दृढ ज्यांचा ॥ १ ॥ वित्त कांहीं होतें तें गेलें सरोनी । कर्जही काढोनी धर्म केला ॥ २ ॥ फिटे जरी कर्ज धर्म हा आमुचा । नाहींतरी त्यांचा कां होईना ॥ ३ ॥ कर्जही काढोनी जरी धर्म केला । न फिटतां त्याला दोष नाहीं ॥ ४ ॥ ज्यांचें घेती त्यासी फिरोनी न देती । घरींही विपत्ति बहु जाली ॥ ५ ॥ सत्वधीर मोठे परी कोणी यांसी । उसणेंही त्यांसी न दे कोणी ॥ ६ ॥ ऐशा समयांत गुरुराज आले । प्रेमें पुढें गेले उभयतां ॥ ७ ॥ मच्छिंद्र गोरक्ष आणिखीही शिष्य । यांनीं त्यां सर्वांस नमन केलें ॥ ८ ॥ आलिंगनें जालीं आदरें घरासी । आणिलें गुरूसी प्रेमानंदें ॥ ९ ॥ उपवासी होते भोजनासी कांहीं । घरामध्यें नाहीं कांहीं जेव्हां ॥ १० ॥ रात्र प्रहर जाली चोरीसी करावें । भोजनासी द्यावें संतराया ॥ ११ ॥ ऐसा करोनीया विचार निघाले । वाणियाच्या आले घरापासीं ॥ १२ ॥ माडीवरी जाती गवाक्ष पाहाती । बाप बोले प्रीतीं पुत्रालागीं ॥ १३ ॥ गवाक्षांतूनीयां अंत मीच जातो ।

सामुग्रीसी देतों वर घे तूं ॥ १४ ॥ सांपडलों तरी आहेच मी वृद्ध । नाहीं कांहीं खेद मज याचा ॥ १५ ॥ पुत्र बोलीयला जाईन मी अंत । देईन समस्त सामुग्रीसी ॥ १६ ॥ ऐसें बोलोनीया घालोनीया कांस । मनांत उल्हास सद्गुरूचा ॥ १७ ॥ सोप्यांतूनी मग अंत उतरत । सामुग्रीसी देत बापाहातीं ॥ १८ ॥ सर्वेही साहित्य देवोनीया वर । जात बाणी त्वरें आला अंत ॥ १९ ॥ धरियले पाय बाप बोढी वरी । न बोढे निर्धारीं ऐसें जालें ॥ २० ॥ बापा ह्मणे आतां उपाय राहिला । तोडीं मस्तकाला त्वरा करीं ॥ २१ ॥ खेद न करावा स्वामी घरां आले । शरिराचें जालें सार्थक या ॥ २२ ॥ गुरुकार्यावरी वेंचलीयां काया । कोठें आहे माया ब्रह्म जालों ॥ २३ ॥ परी येक हेत आहे श्रीगुरूसी । पूजा भोजनासी करा सांग ॥ २४ ॥ माझें वर्तमान कांहीं न बोलावें । संतोषें करावें दास्य त्यांचें ॥ २५ ॥ त्वरा करीं ह्मणतां मस्तक कापिला । घेवोनीया गेला बाप घरा ॥ २६ ॥ येकीकडे शिर ठेवोनी कोणासी । न सांगे मानसीं हर्ष दावी ॥ २७ ॥ यथासांग पाक करोनीया पात्रें । वाढिलीं विचित्रें भावयुक्त ॥ २८ ॥ गुरु बोलीयले शमन न दिसे । कोठें गेला असे या वेळेस ॥ २९ ॥ ह्मणे गुरुराया वाण्याच्या घरांत । गुंतविला तेथ वाणियानें ॥ ३० ॥ तुह्मींही त्रिवर्गे पत्नीसुनेसहित । बैसावें त्वरित येवोनीया ॥ ३१ ॥ बोलिला प्रमाद घेऊं मागूनिया । आग्रहेंचि तया बैसविलें ॥ ३२ ॥ तिवेही पंगतीं बैसोनी जेविती । उभडचि येती पोटीं मोठे ॥ ३३॥ भोजन तांबूल जालें निद्रा केली । भार तेव्हां घाली सद्गुरूसी ॥ ३४ ॥ इकडे वाणियाच्या घरांत शरीर । पडतां सत्वर लोक आले ॥ ३५ ॥ हाकीमा सांगतां सुळावरी देती । ऐसी जाली ख्याति पुढें ऐका ॥ ३६ ॥ प्रभात जालिया सिद्ध चालियले । शऊही चालिले घालवीत ॥ ३७ ॥ सुळावरुनी वाट होती तेथें आले । नाथांनीं पाहिलें धडाकडे ॥ ३८ ॥ निर्जीव शरीर हस्त केले वर । नमन साचार गुरुराया ॥ ३९ ॥ आश्चर्ये जाहालें जवळी येवोन । शऊ सांग कोण आहे

रे हा ॥ ४० ॥ ह्मणे हा शमन दास तुमचाचि । ऐसी निष्ठा याची असंभाव्य ॥ ४१ ॥ मग वर्तमान सर्व निवेदिलें । मस्तक आणविलें तेच क्षणीं ॥ ४२ ॥ सुळावरूनी धड काढोनी मस्तक । लाविपलें देख गुरुरायें ॥ ४३ ॥ निर्जीव सजीव जाला पूर्ववत । घाली दंडवत नाथपाईं ॥ ४४ ॥ गुरूच्या नेत्रांसी आल्या अश्रुधारा । ह्मणती धन्य खरा भाव तुझा ॥ ४५ ॥ प्रेमें आलिंगन देती गुरुरायें । कृपा केली पाहें तयावरी ॥ ४६ ॥ जीवन्मुक्त दशा कृपा होतां आली । सद्गुरु माउली अनाथाची ॥ ४७ ॥ हाकीमासी कळतां तोही आला तेथें । सत्कार करीत बहुसाल ॥ ४८ ॥ वाद्यें लावोनीया नेलें मिरवत । सोहळा बहुत जाला तेथें ॥ ४९ ॥ ऐसे संतराव ऐसे दयावंत । ऐसे गुरुभक्त भीम गाये ॥ ५० ॥

परिसाभागवत

॥ श्रीराम ॥ परसाभागवत रखुमाईचा भक्त । नित्य गात ध्यात आईसाचि ॥ १ ॥ साक्षात्कार मोठा बोलावें देवीनें । जाला अभिमान तयालागीं ॥ २ ॥ आईनें परीस दिधला तयासी । मग संपत्तीसी पार नाही ॥ ३ ॥ नामदेव विठोबाचे भक्तराज । दरिद्र सहज त्यांचे घरीं ॥ ४ ॥ नित्य यांनीं भिक्षा मागोनी आणावी । तेव्हां पेटवावी चूल मग ॥ ५ ॥ नामदेवकांता मोठी पतिव्रता । नाम हें तत्वता रासूबाई ॥ ६ ॥ परसाभागवत तयाच्या गृहासी । आली अनयासीं येके दिनीं ॥ ७ ॥ भक्तकांता दोघीं मित्रत्वही होतें । ह्मणुनी परिसातें दिल्हें तिनें ॥ ८ ॥ सुवर्ण करोनी त्वरें आणोनी दे । घेवोनी आनंदें घरा गेली ॥ ९ ॥ सुया दोन चारी लावोनी तयांसी । आणोनी सिध्या-

सी पाक केला ॥ १० ॥ नामदेव भिक्षा मागोनीया येती । स्वैंपाक पाहाती सिद्ध जाला ॥ ११ ॥ भोजनें जालियां पुसिलें कांतेला । कोणीं सिधा दिला सांग वेगीं ॥ १२ ॥ ह्मणे भागवत तयाचे कांतेस । मागोनी परीस आणियेला ॥ १३ ॥ पाहूं ह्मणतां हातीं आणोनी दिधला । यांनीं झुगारिला भीमेअंत ॥ १४ ॥ परसाभागवता कळतां वर्तमान । नामदेवा ह्मणे परीस द्यावा ॥ १५ ॥ नामदेव ह्मणती कासया परीस । घेवोनी सिद्धीस नाडलासी ॥ १६ ॥ देवापासीं कांहीं न मागावें कधीं । दिली जरी सिद्धि घेऊं नये ॥ १७ ॥ इच्छेसी सोडोनी भजन पूजन । विभक्ति सांडोन भक्त व्हावें ॥ १८ ॥ तरिच देवराव आपुलासा होये । इछा करितां जाये नारायण ॥ १९ ॥ परिसाभागवता कोप आला मोठा । ह्मणे ठेवा चेष्टा येकीकडे ॥ २० ॥ आपण दारिद्री भाग्य न देखवे । आहे आह्मां सर्व ठाऊक हें ॥ २१ ॥ ऐसें ब्रह्मज्ञान आह्मां आहे ठावें । परिसासी द्यावें त्वरा करा ॥ २२ ॥ न देतांचि तुज मज मृत्य आला । निश्चयाचि केला जेव्हां यानें ॥ २३ ॥ नामदेव चंद्रभागेंत जावोनी । वोंझळ भरोनी आणिले खडे ॥ २४ ॥ सर्वही परीस लोहासी लाविले । सुवर्ण जाहाले सर्वांनींही ॥ २५ ॥ मग नामदेवा घाली लोटांगण । अंगेंचि तूं जाण परीस बा ॥ २६ ॥ लोटांगण घाली ह्मणे तूंचि देव । आह्मी आहो जीव अभिमानी ॥ २७ ॥ सर्व अभिमान सोडोनी दिधला । नामदेवें केला बोधें पार ॥ २८ ॥ परसाभागवत खरा भक्त जाला । संतें संत केला भीम ह्मणे ॥ २९ ॥

१५२

सांवतामाळी

॥ श्रीराम ॥ सांवत्यामाळ्याची भक्ति देवरावें । मळ्यांत खुरपावें येवोनीया ॥ १ ॥ नामदेव येके दिसीं विठोबासी । देतां विडियासी ऐसें जालें ॥ २ ॥ सांवता सेतांत खातां भाकरीला । टुकडा झुगारिला देवाकडे ॥ ३ ॥ आला तो विड्यांत चावितातो देव । पाहाती नामदेव आश्चिर्योनें ॥ ४ ॥ देव बोलीयले सांवत्याची भक्ति । मज आहे प्रीति बहु त्याची ॥ ५ ॥ नामदेवा येके दिसीं पांडुरंग । बोलीयले अंगें दडतों मी ॥ ६ ॥ ह्मणोनी चालिले पुढें अकस्मात । मागें मागें येत नामदेव ॥ ७ ॥ सांवत्यामाळ्यासी पांडुरंग ह्मणती । दडवीं निश्चितीं मज पोटीं ॥ ८ ॥ विळ्यानें तात्काळ पोट फाडियेलें । जावोनी बैसले देव त्यांत ॥ ९ ॥ पिंवळा पितांबर तयाचा पदर । किंचित बाहेर राखिलासे ॥ १० ॥ आले नामदेव पुसताती यांसी । देवा देखिलेंसी तरी सांग ॥ ११ ॥ सांवता बोलिला देव नाहीं ऐसा । ठाव कोठें कैसा दिसे तुज ॥ १२ ॥ पाहातां पितांबर धरिती हातानें । आले पोटांतून बाहेरचि ॥ १३ ॥ नामदेव संता देती आलिंगन । ह्मणती भक्ति धन्य पाहिली हे ॥ १४ ॥ फाडोनीया पोटीं देव सांठविला । ऐसा भक्त जाला निश्चयाचा ॥ १५ ॥ यशवंत सुत हेचि लीला गात । पोटांत आनंत ठेवोनीया ॥ १६ ॥

गोराकुंभार

॥ श्रीराम ॥ तेरेमध्यें गोराकुंभार जाहाला । देवाजीसी केला निश्चयेंचि ॥ १ ॥ मळितां चिखल देहभान गेलें । बाळ तुडवीलें शुद्धि नाहीं ॥ २ ॥ कांता आली यांसी सावध करोनी । शिव्या दे वचनीं देवाजीसी ॥ ३ ॥ क्रोध आला यांसी मार देतां ह्मणे । विठोबाची आण घालिताहे ॥ ४ ॥ वर्ज केलें तिसी तेव्हां दुर्जे लग्न । तेथें घाली आण सासू जेव्हां ॥ ५ ॥ दोघी स्त्रिया वर्ज करोनी बाहेरी । निजे वोटीवरी येकटाचि ॥ ६ ॥ येके दिसीं कांता येवोनी बाहेरी । निजोनी शेजारीं काय केलें ॥ ७ ॥ सव्य हस्त कुच्यावरी ठेविताहे । जागा जाला पाहे अन्याय हा ॥ ८ ॥ तोडोनी मनगट टाकिलें जेधवां । हाहाकार तेव्हां केला त्यांनीं ॥ ९ ॥ नामदेव आले बोलती गोऱ्यासी । अंगिकार स्त्रीसी करीं आतां ॥ १० ॥ आण तुझी आह्मांकडे आली सत्य । गोरा ह्मणे हात ईल तेव्हां ॥ ११ ॥ कीर्तनांत टाळी वाजवितां हस्त । आला अकस्मात पूर्ववत ॥ १२ ॥ बाळ देवाल्यांत पाहिलें खेळतां । आनंद चित्तांत न समाये ॥ १३ ॥ उठविलें मूल आणि दिला हात । नामदेव संत धन्य ह्मणे ॥ १४ ॥ स्त्रियांचाही केला अंगिकार मग । भक्तीं हे अभंग भीम गाये ॥ १५ ॥

जयवंत संत

॥ श्रीराम ॥ जयवंत संत मोठे रामभक्त । दरिद्रानें व्याप्त केलें जेव्हां ॥ १ ॥ पाछाहासी प्रीति होती शिपायाची । ह्मणोनी कार्याची

योजना हे ॥ २ ॥ वडिलार्जित परंज होता तयाअंत । घालोनीयां त्यांत कांबीटचि ॥ ३ ॥ म्यान घालोनीयां चौघा शिपायांत । चाकरी राहात पोटासाठीं ॥ ४ ॥ द्रव्य ईल त्याचा धर्मेचि करावा । लोभ न धरावा तिळप्राये ॥ ५ ॥ येके दिसीं सारे शिपाई बैसोनी । हत्यारें काढोनी पाहाताती ॥ ६ ॥ सर्वांचीं हत्यारें काढोनी पाहातीं । हे न दाखविती काढोनीया ॥ ७ ॥ बहुत आग्रह केला परी यानें । न दाखवी जाण तयांलागीं ॥ ८ ॥ येके दिसीं गेले होते हे बाहेरी । मागें याच्यां सारीं काये केलें ॥ ९ ॥ काढोनी पाहाती तंव तें कांबीट । पाछाहासी स्पष्ट सांगताती ॥ १० ॥ आज्ञा बरोबरी घेतो मुशान्यासी । हत्यार हें त्यासी नाहीं जाणा ॥ ११ ॥ कांबीट घालोनी केली तलवार । काढोनी सत्वरं पाहा वेगीं ॥ १२ ॥ पाछाहानें धीर धरोनीया ह्मणे । हत्यार पाहाणें समयावरी ॥ १३ ॥ उंसामध्यें वाघ मोठा ढाण्या आला । सांगती रायाला जावोनीया ॥ १४ ॥ लोक समागमें घेवोनी निघाले । व्याघ्रा धुडाविलें तये वेळीं ॥ १५ ॥ जाळीमध्यें मग जावोनी बैसला । लोकांचा राहिला थाट उभा ॥ १६ ॥ पाछाहांनीं आज्ञा केली जसवंता । पुढें व्हावें आतां या वेळेसी ॥ १७ ॥ उपसा हत्यार मारा वेगीं व्याघ्र । न बोले उत्तर पुढें जाला ॥ १८ ॥ मनीं रामराया आठवोनी ह्मणे । संकट हें कोणें निवारावें ॥ १९ ॥ पतितपावन ब्रीद आहे तुझें । तरी करीं माझें साहे आतां ॥ २० ॥ तुमचें धनुष्य होतें ज्या काष्ठाचें । तयाच जातीचें हत्यार हें ॥ २१ ॥ तुह्मीं गोकुळांत वेणु केला ज्याचा । तुह्मा असो त्याचा अभिमान ॥ २२ ॥ हाती होती काठी गाईमागें ज्याची । तयाचीच जाती आहे देवा ॥ २३ ॥ पुण्यही पदरीं नाहीं देवा माझें । नाम मात्र तुझें घेतों देवा ॥ २४ ॥ नयन निडारले कंठ सद्गदीत । रामचिंतनांत मग्न सदां ॥ २५ ॥ ह्मणे मागें फिरों तरी अपकीर्ति । मरण व्याघ्राहातीं हेंचि बरें ॥ २६ ॥ व्याघ्रा ह्मणे यावें झांको-

---

१ तलवारीची मूठ.

नीघा नेत्र । श्रीरामें विचित्र केलें तेथें ॥ २७ ॥ उपसितां कांबीट दिव्य असिलता । व्याघ्र केला येतां दुखंडचि ॥ २८ ॥ पाळाह पाहोनी खालीं उतरले । आलिंगन दिलें भक्तराया ॥ २९ ॥ ज्या ज्यांनीं रायासी होतें सांगितलें । तयासीं भासलें मृत्यु आला ॥ ३० ॥ राजाचिये मनीं आला क्रोध यांचा । वध करूं यांचा ह्मणे येथें ॥ ३१ ॥ परी या भक्ताचें आधीं समाधान । करूं मग पूर्ण शिक्षा त्यांसी ॥ ३२ ॥ जसवंता ह्मणे राव माग कांहीं । सांगसी तें देईन मी तुज ॥ ३३ ॥ जसवंत ह्मणे जितुक्यांनीं कांबीट । सांगितलें स्पष्ट होतें तुह्मां ॥ ३४ ॥ तयांवरी दया पहिल्याहूनी व्हावी । इतुकें माझें जीवीं आहे यावें ॥ ३५ ॥ असत्य भाषण नाहीं त्यांनीं केलें । कांबीट पहिलें होतें जाणा ॥ ३६ ॥ नवल रामरायें केलें हें अद्भुत । सन्मानेंचि येत गृहीं तेव्हां ॥ ३७ ॥ चाकरी सोडोनी रामभजनांत । असावें निवांत शांति मोठी ॥ ३८ ॥ येके दिसीं मध्यरात्रीं तृषाक्रांत । सुने पाचारीत अटाहास्यें ॥ ३९ ॥ आवडीनें नाम पुत्राचें श्रीराम । ठेवियलें प्रेमें भक्ति मोठी ॥ ४० ॥ सुनेचेंही नाम जानकी तयेसी । तृषाक्रांत तिसी पाचारीती ॥ ४१ ॥ आदिमाया आली उदक घेवोनी । तयासी पाजोनी गेली पाहा ॥ ४२ ॥ येके दिसीं रायें बुडवी यमुनेंत । तेथें सीताकांत रक्षी जाणा ॥ ४३ ॥ ऐसे रामभक्त राम रक्षी ज्यांसी । भीम गाय त्यांसी अहर्निसीं ॥ ४४ ॥

कृष्णाजीपंत

॥ श्रीराम ॥ कृष्णाजीपंत हे संत रामभक्त । सर्वा भूतीं पाहात रामराव ॥ १ ॥ शांतीचा पुतळा ऐसा दुजा नाहीं । सर्वकाळ पाहीं समाधिस्त ॥ २ ॥ येका ब्राह्मणासी दोन सहस्राचें । भ्रमलें तयाचें मन

खिन्न ॥ ३ ॥ बहुत विद्वान न फिटेचि कर्ज । तों तो आला सहज यांचे गांवीं ॥ ४ ॥ गांवकरीयांसी भेटोनी वृत्तांत । सांगे मी कर्जात बुडतों आतां ॥ ५ ॥ ग्रामस्त बोलती कृष्णाजीपंतांसी । क्रोध जरी आणिसी तरी ऐक ॥ ६ ॥ पट्टी सर्वांवरी करोनीया तुझें । वारूं आम्ही सहज कर्ज तुझें ॥ ७ ॥ कागद तयासी लेहोनीया देती । पाहों बरें ह्मणती पराक्रम ॥ ८ ॥ मग विप्र गेला तयांच्या वाड्यांत । न काढी पायांत जोडा असे ॥ ९ ॥ देवार्चनाअंत गेला धटपणें । शिवत जावोन संतराया ॥ १० ॥ बरी केली शिक्षा ह्मणोनी नमन । बोलिले ब्राह्मण राम माझा ॥ ११ ॥ विस्मित जाहाला विप्र मनाअंत । ह्मणे क्रोध येत कैसा यांसी ॥ १२ ॥ येके दिसीं होतें सहस्रभोजन । स्वैंपाकही पूर्ण सिद्ध जाले ॥ १३ ॥ पाकशाळेमध्यें जावोनी अन्नासी । करी तो स्पर्शासी अकस्मात ॥ १४ ॥ कृष्णाजीपंतासी जावोनी सांगती । ह्मणती गरिबासी द्यावें अन्न ॥ १५ ॥ दुजा पाक करुनी केलें प्रयोजन । तिळप्राय जाण क्रोध न ये ॥ १६ ॥ येके दिसीं शुभ्र पोषाक करोनी । ब्राह्मण पाहोनी काये केलें ॥ १७ ॥ विड्यामाजीं बरा तंबाखु खावोनी । थुंकिला येवोनी अंगावरी ॥ १८ ॥ संतरायें केलें नमन विप्रासी । ह्मणती शुद्ध यासी केलें तुह्मीं ॥ १९ ॥ न ये क्रोध विप्रा जाहलें संकट । ह्मणे दोन कष्ट जाले मज ॥ २० ॥ संतांचें छळण कर्जही न फिटे । मोठें हें संकट जालें मज ॥ २१ ॥ आतां येक वेळ मोठा अपराध । करूं ह्मणुन सिद्ध जाला असे ॥ २२ ॥ भोजनाचे वेळे आला सोंवळाचि । छळणा संताची मनीं असे ॥ २३ ॥ मुख्य पाटावरी यांचिया बैसला । संतोषेंचि त्याला बैसों दिलें ॥ २४ ॥ कृष्णाजीपंतही सन्निध बैसले । वाढणेंही जालें सर्व जेव्हां ॥ १५ ॥ तूप वाढावया यजमानपत्नी । रूपवंत गुणी पतिव्रता ॥ २६ ॥ वय पूर्व तूप वाढीत वांकोनी । ब्राह्मण उठोनी काय केलें ॥ २७ ॥ उडोनिया तिच्या पाठीवरी बैसे । ते पडे भूमीस तये वेळीं ॥ २८ ॥ पतीमुखाकडे जों पाहे सुंदरी । विप्र पाटा-

वरी बैसे मग ॥ २९ ॥ बोलिले कांतेसी ब्राह्मणाची लाथ । सोसी भगवंत उरावरी ॥ ३० ॥ आह्मी त्याचे दास भूषण हें आह्मां । ऊठ विप्रोत्तमा तूप वाढी ॥ ३१ ॥ पतिव्रता वाढी तूप संतोषांत । भोजनेंही होत तये वेळीं ॥ ३२ ॥ तांबुल भक्षितां विप्रानेत्रीं धारा । चालिल्या भरारा कंठ दाटे ॥ ३३ ॥ कागद दावोनी वर्तमान सांगे । बोलाविले मग सर्व यांनीं ॥ ३४ ॥ ह्मणती क्रोध आह्मां आला ब्राह्मणासी । द्या तुह्मी द्रव्यासी पत्रान्वयें ॥ ३५ ॥ आह्मीं तुमचें काये केलें होतें सांगा । व्यर्थ छळणा कां गा करविली ॥ ३६ ॥ आमुचे शांतीनें जालें तुह्मां दु:ख । क्रोध आला सुख जालें तरी ॥ ३७ ॥ तितुकेंचि द्रव्य दंड घावा आतां । आणोनी तत्वता दिलें जाणा ॥ ३८ ॥ आपणही त्यांत घालिती सहस्र । वस्त्रें द्विजवर गौरविला ॥ ३९ ॥ पांचा सहस्रांसीं घरीं पोंचविला । ऐसी शांति ज्याला तोचि धन्य ॥ ४० ॥ यशवंतसुत गात संतलीला । शांतीचा जिव्हाळा यावयासी ॥ ४१ ॥

(दुसरे) कृष्णाजीपंत

॥ श्रीराम ॥ अष्टावाळ्यांत कृष्णातीरीं संत । घरीं सदा व्रत असे ज्यांच्या ॥ १ ॥ तयांचेंही नाम कृष्णाजीपंतचि । भूतदया ज्यांची काय सांगूं ॥ २ ॥ येके दिसीं गेले होते सातान्यासी । मार्गीं गर्धभासी देखियले ॥ ३ ॥ न चाले ह्मणोनी पायांसी बांधिलें । लोणारी हे गेले पाडोनीया ॥ ४ ॥ उष्णकाळ मोठा धापा देत असे । पाहातांचि यांस दया आली ॥ ५ ॥ सोडोनीया पाय नदीवरी नेलें । उदक पाजिलें तयालागीं ॥ ६ ॥ छायेखालीं तृण होतें तेथें त्यासी । सोडोनी तयासी नमन केलें ॥ ७ ॥ ऐसी भूतदया जयाचिये मनीं । तेथें चक्रपाणी भीम ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ श्रीराम ॥ कृष्णाजीपंत हे संत घरीं होते । अष्टवाळ्यांत काय जालें ॥ १ ॥ रात्र एक प्रहर निद्रेचा समये । प्रसंगींच तये ऐसें आलें ॥ २ ॥ तीन दिवसांचा उपासी अंतेज । तो आला सहज तया गांवीं ॥ ३ ॥ यातीमध्यें गेला तेथें कांहीं नाहीं । यांचें घर पाहीं सांगती त्या ॥ ४ ॥ लघुशंकेसी हे आंगणांत आले । चाकरा बोलिले तये वेळीं ॥ ५ ॥ दरवाज्यासी लावीं रात्र जाली आतां । गेला तो तत्वतां लावावया ॥ ६ ॥ अंतेजानें हाक दिली ऐसीयांत । ह्मणे मी क्षुधित आहे मोठा ॥ ७ ॥ तीन दिवस जाले न मिळेचि अन्न । जाऊं पाहे प्राण मायबापा ॥ ८ ॥ सेवक बोलिला रात्र जाली फार । रागेजला थोर तयालागीं ॥ ९ ॥ अंगणांत यांनीं ऐकोनी बोलिले । घेईं त्यासी वहिलें ह्मणती अंत ॥ १० ॥ मग सेवक तो अंत घे तयासी । कृष्णाजीपंतांसी दया मोठी ॥ ११ ॥ मग कांतेलागीं विचारिती पाहें । कांहीं अन्न आहे किंवा नाहीं ॥ १२ ॥ मग पतिव्रता ह्मणे नाहीं अन्न । सेवया करऊन देती त्यासी ॥ १३ ॥ तृप्त ग्रासोग्रासीं जाला तो अत्यंत । तांबुलही देत तयालागीं ॥ १४ ॥ ऐसी सदयता जैयाचे मानसीं । देव तयापासीं भीम ह्मणे ॥ १५ ॥

॥ श्रीराम ॥ कृष्णाजीपंतांनीं गयावर्जनासी । करोनी यात्रेसी आले घरा ॥ १ ॥ मग भागवतश्रवण यथासांग । केलें भक्तिरंगें संतरायें ॥ २ ॥ सप्तश्रृंगीं येक विप्र गळतकुष्ट। देवीपासीं श्रेष्ठ सेवा करी ॥ ३ ॥ माते माझा कुष्ट बरा करीं येक । नाहींतरी देख मृत्य देईं ॥ ४ ॥ निग्रह करितां देवी सांगे यासी । अष्टावाळ्यासी जाये आतां ॥ ५ ॥ भक्त संत तेथ कृष्णाजीपंतासी । पुण्यें घडलीं त्यासी च्यार त्यांत ॥ ६ ॥ येक पुण्य जरी देतील तरी हे । जाण वेथा जाय तेच क्षणीं ॥ ७ ॥ चार पुण्यें कोण ह्मणसी तरी ऐक । भागवत येक श्रवण केलें ॥ ८ ॥ दुजी माहायात्रा तिजें गर्धभासी । पाजिलें पाण्यासी कळवळोनि ॥ ८ ॥ चौथें अंत्येजासी भोजन दिधलें । ऐशा चहूंतील

येक माग ॥ १० ॥ ऐकोनीया विप्र निघाला तेथोनी । संतासी येवोनी नमन केलें ॥ ११ ॥ देवीचा वृत्तांत निवेदिला जेव्हां । आश्चर्यचि तेव्हां जालें यांसी ॥ १२ ॥ पुरोहीत कांता बोलाऊनी पुसे । कोणत्या पुण्यास द्यावें सांगा ॥ १३ ॥ पतिव्रता ह्मणे गर्दभ अंत्येज । हें दोन्हीं सहज घडलीं तुह्मां ॥ १४ ॥ द्रव्य आहे गयावर्जन होईल । श्रवण घडेल भागवत ॥ १५ ॥ पहिलीं भिन्न करुन दोन या दोहींत । चिठ्ठा येईल तें येक द्यावें ॥ १६ ॥ मग भागवतश्रवणाचें पुण्य । भावयुक्त जाण दिलें तया ॥ १७ ॥ दिव्यदेही जाला कुष्ट सर्व गेला । ऐसी संतलीला भीम गाये ॥ १८ ॥

अर्जुन

॥ श्रीराम ॥ द्वापारींचा संत सख्यभक्ति ज्याची । ऐसी दुजयाची नसे पाहा ॥ १ ॥ देवें थोरपण ज्यासाठीं सोडिलें । नीच काम केलें अर्जुनाचें ॥ २ ॥ भारत ग्रन्थांत आहे हा विस्तार । श्रवणें अपार पुण्य होय ॥ ३ ॥ तयांतील कथा अल्पमति परी । आवडी अंतरीं गावयाची ॥ ४ ॥ येक दोन कथा गातों हेत मनीं । आवडी कीर्तनीं भक्ताचिये ॥ ५ ॥ सुभद्रा माहेरीं होती द्वारकेंत । येके दिनीं तेथ हेही आले ॥ ६ ॥ देवांनीं सन्मान केला प्राणापरी । मधुर उत्तरीं बोलियले ॥ ७ ॥ तुह्मी तीर्थयात्रे जातां ह्मणुनी तुह्मां । द्यावें कांहीं आह्मां ऐसें वाटे ॥८॥ आपुल्या हातांतील काढोनिया मुद्रा । दिधली सुभद्रापतीलागीं ॥ ९ ॥ बोलीयले देव रत्नांकित मुद्रा । करावी जतन जीवाहूनी ॥ १० ॥ पुन्हां द्वारकेसी याल तंव ईसी । न द्यावी कोणासी भक्तराया ॥ ११ ॥ अर्जुन देवासी ह्मणे या मुद्रेसी । जडली शरीरासी

ऐसें जाणा ॥ १२ ॥ नमन करोनी गेले देवाजीसी । पाहाती तीर्थासीं ठाई ठाई ॥ १३ ॥ शिवालय येक गांवाच्या बाहेरी । बाग पुष्पे बरी रम्य जागा ॥ १४ ॥ ऐसी रम्य जागा अर्जुनें पाहिली सुभद्रा इछिली मनामाजीं ॥ १५ ॥ ऐसी इछा होतां देवराव आले । सुभद्रा जाहाले आपणचि ॥ १६ ॥ अळंकार दासदासी समागमें । पातली संभ्रमें देवाल्यांत ॥ १७ ॥ अर्जुनें पाहोनी पाचारी जवळी । आले वनमाळी आनंदानें ॥ १८ ॥ पलंग सुपोत्या पडदे सोडियले । सेजे पहुडले नारायेण ॥ १९ ॥ अर्जुनाच्या गळां घालोनीयां मिठी । बोलिले आंगठी पाहूं द्यावी ॥ २० ॥ आपुलीच कांता ह्मणून दिधली । हातामध्यें घाली नाटकी हा ॥ २१ ॥ अर्जुनासी निद्रा लागतांचि गेला । सर्व संपत्तीला घेवोनीया ॥ २२ ॥ सावध होवोनी नाहीं कांहीं पाहे । ह्मणे स्वप्न काय पडिलें मज ॥ २३ ॥ मुद्रा पाहे हातीं तंव कांहीं नाहीं । पुसल्यावांचून ही गेली कैसी ॥ २४ ॥ विस्मय जाहाला द्वारकेसी आला । मनांत लाजला बहुसाल ॥ २५ ॥ कृष्णें करोनिया सूचना चिरंजीवा । प्रेम मोठें देवा अर्जुनाचें ॥ २६ ॥ ह्मणे मूल देवा मामाऐसी मज । द्या मुदी आज करोनीया ॥ २७ ॥ सोनारा दावाया देव मागताती । अर्जुनाचे चित्तीं ऐसें आलें ॥ २८ ॥ उठोनी तात्काळ गेला गृहाअंत । सुभद्रे मागत मुदी देई ॥ २९ ॥ ते ह्मणे हो तुह्मीं केव्हां मजपासीं । दिली ते तुह्मांसी देऊं आतां ॥ ३० ॥ ह्मणे शिवाल्यांत तूं आली होतीस । घेतलें मुदीस हातांतील ॥ ३१ ॥ मज न पुसतां पळोनीया जावें । असें कां करावें लबाडीसी ॥ ३२ ॥ द्वारका सोडोनी कोठें गेले नाहीं । तुफान हें पाही न घ्यावें जी ॥ ३३ ॥ गलबलाचि जाला तेथें देव आले । अर्जुना बोलिले तये वेळीं ॥ ३४ ॥ वृथा कां छळिसी न आलीच तिसी । पाहिलें मुदीस देवाहातीं ॥ ३५ ॥ मग पायावरी ठेविला मस्तक । अश्रुपात देख चालियले ॥ ३६ ॥ देवा कांता कैसा जालासी तूं माझी । प्रीति ऐसी तुझी दीनावरी ॥ ३७ ॥ मग आलिंगन

पार्था दिलें देवें । त्याचा नवलाव तोचि जाणे ॥ ३८ ॥ यशवंतसुत संत आणि भक्त । सांडोनीया द्वैत गाय सदां ॥ ३९ ॥

जगमैत्रनागा

॥ श्रीराम ॥ जगमैत्रनागा ऐका कथा त्याची । मैत्री ज्याची साची भूतमात्रीं ॥ १ ॥ येके दिसीं हाकीमानें नेलें यांसी । ह्मणे देवकासी व्याघ्र आणा ॥ २ ॥ बरें ह्मणोनीया गेले अरण्यांत । व्याघ्रासी भेटत जावोनीया ॥ ३ ॥ मित्र ह्मणोनीया तया पंचानना । धरिताती जाणा शेळीऐसा ॥ ४ ॥ गळयांत धोतर बांधोनी आणिती । देखतांचि भिती लोक सारे ॥ ५ ॥ हाकीमही भ्याला रुमालानें हात । बांधोनीया येत संतापुढें ॥ ६ ॥ धन्य संतराये निर्वैर भूतांसी । महिमा हे ऐसी नेणों आह्मी ॥ ७ ॥ व्याघ्रासी लावोनी द्यावें स्वामी आतां । सोडिला ऐकतां पंचानन ॥ ८ ॥ सत्कार करोनी गृहामाजीं नेलें । पूजनासी केलें संतजीच्या ॥ ९ ॥ छळक जे होते तेही भक्त केले । भजनासी लाविले देवाजीचे ॥ १० ॥ ऐसिया संताची लीला हे अद्भुत । गातां होती संत भीम ह्मणे ॥ ११ ॥

नरसी सरस्वती

॥ श्रीराम ॥ नरसीसरस्वती सिद्ध जाले मोठे । ज्यांची होतां भेट दैन्य जाये ॥ १ ॥ येका विप्रा घरीं आले तो दरिद्री । घेवड्याचा

दारीं वेल होता ॥ २ ॥ खाणोनीया तोचि वेल काढितांना । माळाचाचि जाणा हांडा अंत ॥ ३ ॥ देतांचि विप्रासी आनंद जाहाला । घालितो सिद्धाला दंडवत ॥ ४ ॥ ऐसिया अपार लीला केल्या सत्य । गुरुचरित्रांत ऐका भावें ॥ ५ ॥ संकळित येक त्यांतील जाणा हे । संतालागीं गाय भीम सदा ॥ ६ ॥

परमानंदजोगा

॥ **श्रीराम** ॥ परमानंदजोगा संतशिरोमणी । गुरुभक्त जनीं ऐसा नाहीं ॥ १ ॥ नारायणस्वामी मोठे निष्ठावंत । शिष्यही बहुत होते ज्यांसी ॥ २ ॥ प्रारब्ध देहाचें टाळायाचें ज्यांस । सामर्थ्येंही असे आंगीं ज्यांचे ॥ ३ ॥ परी त्यांसी मान देती जनाऐसा । बोलियले शिष्यां सर्वांलागीं ॥ ४ ॥ आह्मी जातों काशीं ह्मणोनी निघाले । क्षेत्रांतचि आले शिष्यांसहित ॥ ५ ॥ षण्मासाचा भोग अतिसार जाला । येकेक निघाला शिष्य पाहा ॥ ६ ॥ परमानंद मात्र सद्गुरुसेवेसी । राहिला मानसीं हर्षयुक्त ॥ ७ ॥ मळाचींही वस्त्रें धुवोनी आणावीं । चिळसही जीवीं न ये ज्याच्या ॥ ८ ॥ सर्व शिष्य गेले येकट राहिला । तत्पर सेवेला हर्षयुक्त ॥ ९ ॥ निजती तेथें वस्त्रें अंग भरताहे । हस्तें धूत आहे भक्तराज ॥ १० ॥ गांवामाजीं भिक्षा मागोन आणावी । आज्ञेवरी ठेवी देह जाणा ॥ ११ ॥ चारी प्रहर रात्र निद्रा नाहीं ज्यासी । अंतर सेवेसी पडे ह्मणुनी ॥ १२ ॥ कायावाचामनें सेवेचाचि हर्ष । ऐसा गुरुदास निरोपम ॥ १३ ॥ स्वर्गी यमधर्म विचारी दूतांसी । सांगा आश्चिर्यासी पाहिलें जें ॥ १४ ॥ ह्मणती काशीमाजीं गुरुभक्त येक । ऐसा दुजा देख नाहीं कोठें ॥ १५ ॥ आश्चिर्य मानोनी धर्मराज तेथें ।

पाहाया भक्तातें आले जाणा ॥ १६ ॥ भेटोनीया यासी ह्मणे कांहीं माग । यमधर्म आंगें आलों येथें ॥ १७ ॥ गुरुभक्त ह्मणे गुरूपासीं काय । सांग उणें आहे मागूं तुज ॥ १८ ॥ स्वामींपासीं यावें दर्शनही घ्यावें । पवित्र स्वभावें होसील तूं ॥ १९ ॥ धर्म ह्मणे गुरूपासीं नाहीं काम । तुझें मात्र प्रेम आहे आह्मां ॥ २० ॥ गुरूपासीं न या तरी जावें तुह्मीं । जातों सेवे आह्मी त्वरा आहे ॥ २१ ॥ विश्वेश्वराचिया यम दर्शनासी । जावोनी वृत्तासी सांगे याच्या ॥ २२ ॥ तीनमासां यमधर्में दिली भेटी । सेवा ज्याची मोठी ह्मणूनीया ॥ २३ ॥ पांच महिने सेवा अधिकाअ-धिक । होतां सांब देख भेट देती ॥ २४ ॥ मनकर्णिकेच्या घाटीं अस्तमानीं । सांबांनीं येवोनी भेटी दिली ॥ २५ ॥ संवाद उभयांसीं जाला बहुतचि । ह्मणे हे सेवेची महिमा ऐसी ॥ २६ ॥ साडेपांच महिने येकनिष्ठ सेवा । केली ब्रह्मभावा धरोनीया ॥ २७ ॥ ब्रह्मांडनायेक आले भगवान । ह्मणती धन्य धन्य गुरुभक्ता ॥ २८ ॥ प्रसन्न मी जालों पाहिजे तें माग । बोलती श्रीरंग गुरुनिष्ठा ॥ २९ ॥ परमानंदजोगा ह्मणे देवाजीसी । देणें तें गुरूसी द्यावें तुह्मीं ॥ ३० ॥ मजचि द्यावेंसी इछा जरी मनीं । मज सेवेहूनि प्रिय नाहीं ॥ ३१ ॥ जप तप माझा ब्रह्मसाक्षात्कार । सेवेंतचि सार सर्व माझें ॥ ३२ ॥ येक द्यावें गुरुसेवेंत शरीर । लागो तिळमात्र वीट न यो ॥ ३३ ॥ देव बोलीयले गुरु बरा करूं । हा ह्मणे विचारूं नका मज ॥ ३४ ॥ माझ्या कांहीं चित्ता आला नाहीं त्रास । सेवेचा उल्हास मोठा आहे ॥ ३५ ॥ स्वामींसी विचारा सांगती तें करा । जाहालें उशिरा जातों आतां ॥ ३६ ॥ गुरूसी अभाव धरितां पतन । त्याचें उधरण नव्हे तुह्मां ॥ ३७ ॥ संत दयानिधि मोडिती तुमचें । तुमचेनि त्यांचें न मोडवे ॥ ३८ ॥ वाल्हा कोळी तुह्मीं बुडवायाचा केला । गुरूंनीं तारिला लीलामात्रें ॥ ३९ ॥ जप तप केल्यां न भेटा कोणासी । भेटा आपणचि गुरुदासां ॥ ४० ॥ ऐकतांचि प्रेम आलें देवाजीला । आलिंगन त्याला दिलें भावें ॥ ४१ ॥ मग गुरूपासीं

आले उभयतां । दर्शनेंचि वेथा निवारिली ॥ ४२ ॥ गुरुशिष्य दोघे दिव्यदेही केले । वैकुंठासी नेले देवरायें ॥ ४३ ॥ धन्य गुरुभक्त गुरू-सीच तारी । निष्ठा ज्याची पुरी वर्णवेना ॥ ४४ ॥ यशवंतसुत ऐसियासी गात । तारितील संतलीला गातां ॥ ४५ ॥

मध्वमुनेश्वर

॥ **श्रीराम** ॥ मध्वमुनेश्वर तयांपासीं येक । मूल आला देख दर्शनासी ॥ १ ॥ ह्मणे स्वामी मज अनुग्रह द्यावा । सार्थकीं लावावा जन्म माझा ॥ २ ॥ संत बोलीयले बापासी विचारी । मग येसी तरी अंगिकारूं ॥ ३ ॥ बाप सावकार गेला तयापासीं । विचारी तयासी गुरु करूं ॥ ४ ॥ ह्मणे बाप तया गुरु काये करी । शिष्य काये करी सांग मज ॥ ५ ॥ संतांपासीं आला वर्तमान सांगे । सांगों ह्मणती मग कृपायुक्त ॥ ६ ॥ दिला अनुग्रह कांहीं दिवस जाले । लग्न आरंभिलें पितयानें ॥ ७ ॥ समारंभ मोठा हरिद्रालेपन । पोषाक करोन सिद्ध जाला ॥ ८ ॥ स्मरण जाहालें गुरूसी नमन । करावया जाण आला तेथें ॥ ९ ॥ दंडप्राय नमन हात जोडोनीया । ह्मणे गुरुराया लग्न होतें ॥ १० ॥ ह्मणती गुरुराय विचारिलें नाहीं । कैसा लग्न पाहीं करितोसी ॥ ११ ॥ उतरीं पोषाक अंगा लाव राख । भोपळा हा देख हातीं घ्यावा ॥ १२ ॥ कौपीन घालोनी दोन कोशावरीं । जावें ऐसी बरी आज्ञा माझी ॥ १३ ॥ चिठी दिली तेथें होता येक त्यासी । पत्र देखतांचि रुपये द्या ॥ १४ ॥ जैसें सांगितलें तैसें येणें केलें । पोषाका ठेविलें स्वामीपुढें ॥ १५ ॥ कौपीन घालोनी भोपळा हातांत । पत्र घे-उनी येत दुज्या गांवीं ॥ १६ ॥ चिठी देतां हातीं दोनसें रुपये । तेच

क्षणीं पाहें दिले त्यानें ॥ १७ ॥ घेवोनी रस्त्यांत जातां वेश्या उभी । पाहातांचि लोभी जाला तेथें ॥ १८ ॥ रुपये तयेंच्या करोनी स्वाधेन । शय्येवरी जाण पहुडला ॥ १९ ॥ वेश्या सेजे येतां पलंग उलथे । वरीच पडत अकस्मात ॥ २० ॥ ऐसे चारि प्रहर जालिया निघाला । न घेच द्रव्याला वेश्या कांहीं ॥ २१ ॥ घेवोनी खलिती आला स्वामीपासीं । स्वामी तेव्हां त्यासी विचारिती ॥ २२ ॥ शिष्य आणि गुरु काय करिती हें । जाणसी अनुभवें किंवा नाहीं ॥ २३ ॥ आमुच्या वचनावरी लग्नाचा सोहळा । सोडोनी मोकळा जालासी तूं ॥ २४ ॥ ह्मणोनीया चारी प्रहर जागलों । भ्रष्ट न हो दिलें तुजलागीं ॥ २५ ॥ गुरूच्या वचनीं शिष्यानें राहावें । मग त्या तारावें गुरुरायें ॥ २६ ॥ गुरूचा शिष्याचा ऐसा अनुभव । प्रश्नाचा उगव पाहिलिया ॥ २७ ॥ मग दिली आज्ञा लग्न करायाची । गुरुभक्ति साची याचें नांव ॥ २८ ॥ ऐसे गुरुभक्त निश्चयें तरत । यशवंतसुत सदां गाये ॥ २९ ॥

अमृतरावजी

॥ श्रीराम ॥ अमृतरावजी सर्व संतांअंत । कवन अद्भुत केलें ज्यांनीं ॥ १ ॥ पहिलें बाळपणीं विसोमोरोपासीं । होते शागीर्दीसी मर्जीतचि ॥ २ ॥ कथाकीर्तनाचा छंद मोठा मनीं । सर्वकाळ ध्यानीं भक्ति मोठी ॥ ३ ॥ औरंगाबाजेंत येके दिसीं जाण । ऐकाया कीर्तन गेले होते ॥ ४ ॥ कीर्तनांत मग्न जाले भान नाहीं । जावयाची पाहीं वेळ गेली ॥ ५ ॥ विसोमोरो कोपायुक्त होवोनीयां । चाकरी हे वाया कासयासी ॥ ६ ॥ भजनचि करा ह्मणोनी वोलिले । संसार हा फोल कासयासी ॥ ७ ॥ आज्ञा ह्मणोनीया केला नमस्कार । मज हर्ष थोर

हाचि आहे ॥ ८ ॥ चाकरी हे पुरे भिक्षा मी मागेन । देवाचा होईन भाट आतां ॥ ९ ॥ मग सर्व संग सोडोनी दिधला । कवनासी केला आरंभचि ॥ १० ॥ भक्ति ज्ञान आणि वैराग्यभरित । रस कवनांत पूर्ण ज्यांच्या ॥ ११ ॥ कीर्तनांत गातां रंग यावा मोठा । बोलाऐसी निष्ठा ह्मणोनीया ॥ १२ ॥ बोले तैसा चाले तो प्रिये देवासी । भीम ऐसियासी गाये सदां ॥ १३ ॥

वडवाळनागेश

॥ श्रीराम ॥ वडवाळनागेश सिद्ध जाले श्रेष्ठ । सामर्थ्येंही मोटें न वर्णवे ॥ १ ॥ भेंढाचाचि रथ माकडें जुंपावें । त्यावरुनी आणावे धोंडे मोठे ॥ २ ॥ बहिरापिसा विप्र भ्रष्ट जाला होता । मारुनी मागुता दिव्य केला ॥ ३ ॥ ऐसे संतराव लीला ज्यांची मोठी । गाती त्याचे भेटी इछी देव ॥ ४ ॥ यशवंतसुत संकळित गाये । अल्पमति आहे ह्मणोनीया ॥ ५ ॥

शमनामीरपीर

॥ श्रीराम ॥ शमनामीरपीर[1] सिद्ध मार्गावरी । शिळा होती बरी तयेवरी ॥ १ ॥ समाधींत मग्न आनंदें बैसले । तेथें तांडे आले

१ शिरगांवाजवळ एका डोंगरावर या पिराचें स्थान आहे.

प्राणियांचे ॥ २ ॥ बैलावरी होती साखर ते वेळे । सिद्धें विचारिलें वैश्यांलागीं ॥ ३ ॥ तयांचें मानसीं संत साधु कैंचे । सदा चित्तीं बसे विषय त्यांच्या ॥ ४ ॥ कामातुर तया भय लज्जा नाहीं । भ्रमितचि पाहीं बुद्धि त्यांची ॥ ५ ॥ चिंतातुर होतां सुखनिद्रा जात । क्षुधा होता जात रुचि पक्क ॥ ६ ॥ अर्थातुर माता पिता न वोळखे । सर्वकाळ देखे द्वेष धनें ॥ ७ ॥ तैसेंचि हे वैश्य बोलिले सिद्धासी । मीठ ह्मणुनी त्यांसी सांगितलें ॥ ८ ॥ सिद्ध बोलियलें मीठ कां होईना । पुढें विवंचना ऐका कैसी ॥ ९ ॥ तेथोनीया दोन कोस कृष्णेअंत । उतरोन पाहांत पोत्यांमध्यें ॥ १० ॥ तंव त्यांत मीठ गोणींतही मीठ । जेथें तेथें मीठ दुजें नाहीं ॥ ११ ॥ मग ह्मणती आह्मीं साधूचें छळण । केलें ह्मणऊन ऐसें जालें ॥ १२ ॥ मागें परतले तये स्थानीं आले । सिद्ध होते गेले तेथोनीया ॥ १३ ॥ शिरगांवींच्या मशिदींत निद्रा केली । वैश्य यांजवळीं आले तेव्हां ॥ १४ ॥ नमन करिती आणि वर्तमान । सर्व निवेदन केलें तेव्हां ॥ १५ ॥ असत्य भाषण तुह्मांपासीं केलें । शर्करेचें जालें मीठ आवघें ॥ १६ ॥ सिद्ध दयावंत बोलिलें वचन । शर्कराचि होणें कां होईना ॥ १७ ॥ येवोनी पाहातां साखरचि जाली । ऐसी लीला जाली भीम ह्मणे ॥ १८ ॥

चोखामेळा

॥ श्रीराम ॥ चोखामेळा संत मोठा निष्ठावंत । पांडुरंगीं हेत दिव्य ज्याचा ॥ १ ॥ नित्य देवाजींनीं दर्शनही द्यावें । देव भक्तिभावें वश केला ॥ २ ॥ येके दिसीं प्रातःकाळीं देवाजीसी । बोले तें विप्रांसी श्रुत जालें ॥ ३ ॥ जावोनी हाकीमा बोलती ब्राह्मण । देव भ्रष्ट येणें

केला पाहा ॥ ४ ॥ दूत पाठविले धरोनिया आणा । पारपत्य जाणा करूं त्याचें ॥ ५ ॥ धरोनी आणिला ह्मणती मारा याला । बैलासी जुंपिला अपेट त्या ॥ ६ ॥ आली कांता तेथें ह्मणे देवराया । संकट कासया केलेंसी बा ॥ ७ ॥ भय दावोनीया रक्षावें भक्तांसी । खोडी हे तुह्मांसी मुळींहूनी ॥ ८ ॥ देवें येवोनीया धरियेले बैल । पाऊल न चले पुढें येक ॥ ९ ॥ बैलासी मारितां न चलती ऐसें । जाहालें हें कैसें ह्मणती सारे ॥ १० ॥ हाकीतचि होता बोलिले तयासी । काय रे पाहासी मधोनिया ॥ ११ ॥ ह्मणे पितांबरें घालोनीया कास । धरोनी बैलास उभा असे ॥ १२ ॥ ऐकतां सर्वांस भक्ति जाली पूर्ण । करोनी सन्मान पाठविलें ॥ १३ ॥ भक्तसाहे सखा आहे नारायेण । ह्मणोनी हे गुण भीम गाये ॥ १४ ॥

॥ श्रीराम ॥ चोखामेळा गेला मंगळवेढ्यास । बुरुज पाह्यास आले तेथें ॥ १ ॥ अकस्मात ढांसळोनी तो पडत । हे गेले तयांत आछयादूनी ॥ २ ॥ साठ माहार येके ठाईंच निमाले । पांडुरंग बोले नामदेवा ॥ ३ ॥ चोखामेळा मेला त्याच्या अस्ति आण । विठल त्यांतून ध्वनि निघे ॥ ४ ॥ नामदेव तेथें आले अकस्मात । कानासी लावीत अस्ति हातें ॥ ५ ॥ चोख्याचें जें हाड कानासीं लाविलें । विठल विठल ध्वनि त्यांत ॥ ६ ॥ अस्ति गोळा केल्या पंढरी आणोनी । स्थापिल्या ते स्थानीं पाहाती लोक ॥७॥ पंढरी जे जाती तोचि हें पाहाती । पांडुरंगा प्रीति भक्ताची हे ॥ ८ ॥ नाम्याचे पायरीपासीं आहे स्थान । करिती नमन सर्वत्रही ॥ ९ ॥ धन्य ते पंढरी धन्य पुंडलीक । वैकुंठनायक उभा जेथें ॥ १० ॥ धन्य चंद्रभागा धन्य ते पद्माळें । दर्शनेंचि जळे पाप सर्व ॥ ११ ॥ धन्य वेणुनाद धन्य साधुसंत । आनंदें नाचत नामघोषें ॥ १२ ॥ धन्य ते भूमिका खळासी पाझर । येती

---

१ अजून गाडीला न जुंपलेला बैल, सांड.

निरंतर नेत्रांतूनी ॥ १३ ॥ पंढरी पंढरी ह्मणतांचि त्रिवार । नासती अपार पापराशी ॥ १४ ॥ काशीयात्रा पांच द्वारकेच्या तीन । पंढरीस जाण येक यात्रा ॥ १५ ॥ क्षेत्रप्रदक्षणा देवाजीची भेट । घेतां तो वैकुंठवासी जाणा ॥ १६ ॥ संतांची हे पेठ ऐसी नाहीं दुजी । सदां भक्ति ताजी जये स्थानीं ॥ १७ ॥ जया व्हावा मोक्ष तेणें पंढरीसी । जावें जी मानसीं भावयुक्त ॥ १८ ॥ पंढरीचे कोणी होती वारकरी । मुक्ति त्यांचे द्वारीं तिष्टे सदां ॥ १९ ॥ देवाची आवड जरी असे मनीं । तरी संत वानीं आवडीनें ॥ २० ॥ संतांचीं चरित्रें देवा आवडती । ह्मणोनीया प्रीतीं गात जावीं ॥ २१ ॥ भांग्याचीच प्रीत तरी भांग खावी । आवडी सांगावी नलगे मग ॥ २२ ॥ जया ज्याची गोडी तें जरी आवडे । तरी त्याची घडे मित्री फार ॥ २३ ॥ आपुल्या लीलेहूनी संतलीला प्रिय । देवाजीसी होये प्राणाऐसी ॥ २४ ॥ संतां गातां ध्यातां देव मानवती । जिंकिलें ह्मणती मज तेणें ॥ २५ ॥ संतांचे सेवेची देवा प्रीति मोठी । ह्मणोनी हे गोष्टी केली भावें ॥ २६ ॥ संतलीलामृत नाम या ग्रन्थाचें । वर्णियलें वाचें यथामतीं ॥ २७ ॥ संतमुखें जैशा ऐकिल्या तैशाचि । चाली अभंगाची आहे जाणा ॥ २८ ॥ अभंगींच संतलीला वर्णियल्या । आवडीनें जाल्या देवाजीचे ॥ २९ ॥ संतांचीं चरित्रें भावें जे गातील । तया देव दील सायोज्यता ॥ ३० ॥ माहाविष्णु ब्रह्मा नारद वशिष्ट । श्रीराम हे श्रेष्ठ मुख्य गुरु ॥ ३१ ॥ तेथोनी मारुती तेचि रामदास । केली कल्याणास कृपा त्यांनीं ॥ ३२ ॥ त्यांचे बंधु येकोदर दत्तात्रेय । त्यांसी अनुग्रह समर्थांचा ॥ ३३ ॥ तेथोनी राघवस्वामी हे जाहाले । पुढें यश जालें यशवंत ॥ ३४ ॥ गुरु बाप तेचि भीमें अल्पमतीं । परंपरारीति सांगितली ॥ ३५ ॥

॥ **श्रीराम** ॥ अवंती हे मोक्षपुरी क्षिप्रा गंगा । जिच्या स्नानें योगा होय सिद्धि ॥ १ ॥ महांकाळेश्वर ज्योतिर्लिंग सार । महिमा अपार दर्शनाचा ॥ २ ॥ कोतवाल नाग चंद्रेश्वर जाण । आरंभीं दर्शन घ्यावें

त्याचें ॥ ३ ॥ सिद्धवट आणि तीर्थ अंगपात । गौतमीतीर्थांत स्नानें मुक्ति ॥ ४ ॥ चिंतामणी दुजा तिळभांडेश्वर । चौऱ्यासी विस्तारें मुख्य लिंगें ॥ ५ ॥ अगस्तेश्वर हा आणि काळबहिरव । मारुतीसी भावें जावें पाहा ॥ ६ ॥ रामचंद्र कोटीतीर्थ जाणा सार । आणि सप्तसागर तीर्थे ऐसीं ॥ ७ ॥ विक्रमाची देवी हार्शी नाम जिचें । दुजें काळिकेचें दर्शन हें ॥ ८ ॥ तिजी महांकाळी तयेच्या दर्शनें । सर्व जाती विघ्रे क्षणामाजीं ॥ ९ ॥ पिशाच्च हा मुक्तेश्वरासी नमन । औखरेश्वर जाण शेवटील ॥ १० ॥ ऐसे देव तीर्थे अपार आहेत । महिमा अद्भुत वर्ण- वेना ॥ ११ ॥ यथामतीं भक्तलीलामृत ग्रन्थ । अभंग समाप्त येथो- नीयां ॥ १२ ॥ यशवंतसुत संतलीला गात । भवसिंधुअंत तरा- वया ॥ १३ ॥

॥ इति श्री भक्तलीलामृत ग्रन्थ अभंग संपूर्ण ॥ शुभं भवतु ॥

श्रीराम

तंजावर मठपति समर्थशिष्य शहापुरकर

भीमस्वामीकृत

श्रीसमर्थचरित्र

श्रीराम

सद्गुरुबापा तूं माहेरा । माते तुझाचि उबारा ।
पार कीजे भवसागरा । पूर्णोद्धारा स्वामिया ॥ १ ॥
अनन्याच्या प्रतिपालका । दारुण भवभयहारका ।
रक्षा आपुल्या बालका । नका नका उपेक्षूं ॥ २ ॥
भवसर्पे गुंडाळिलें । तेणें मन हें व्याकुळ जालें ।
हित अहित विसरलें । सांभाळिलें पाहिजे ॥ ३ ॥
मोकलिलें तुह्मीं जरी । निरवावें म्यां कवणेपरी ।
तुह्मांविण गति दूसरी । मातें नाहीं दयाळा ॥ ४ ॥
शुद्ध करोनियां मन । पूर्ण निजरूप जाणून ।
रामदासीं लोटांगण । शिवराजानें घातलें ॥ ५ ॥

श्रीराम

तंजावर मठपति समर्थशिष्य भीमस्वामीकृत

श्रीसमर्थचरित्र

अभंग

बरा नीतिन्यायें संसार कारिती ।
लग्नाची आइती जाली तेव्हां ॥ १० ॥
येथासांग सर्व अनकूळ जाहालें ।
वराड निघालें समारंभें ॥ ११ ॥
मुहूर्त पाहूनि हळदी लागल्या ।
देवकांच्या जाल्या प्रतिष्टाहि ॥ १२ ॥
लग्नाची घटिका समीप उरली ।
मंगळाष्टकें जाली सावधान ॥ १३ ॥
सावधान सावधान ह्मणताती ।
कोणा सांगताती मजविणें ॥ १४ ॥
वोळिंबे पाई प्रत्यक्ष पडती ।
ह्मणोनि ह्मणती सावधान ॥ १५ ॥
संसारांत दुख कांहीं नाहीं सुख ।
गोड मानी मूर्ख सावधान ॥ १६ ॥

---

१ पान १९१ वर खालीं दिलेली टीप पहा. २ सामुग्री.

पद

सांगावें कोणें कोण्हा । चिंता आपली आपणा ।
दुखें या संसाराच्या । शरण जावें नारायणा ॥ ध्रु० ॥
आत्महित करीना जो । तरी तो आत्मघातकी ।
पुण्यमार्ग आचरेना । तरी तो पूर्ण पातकी ॥ १ ॥
आपली वर्तणूक । मन आपुलें जाणे ।
पेरिलें उगवतें । लोक जाणती शहाणे ॥ २ ॥
सुखदुख सर्व चिंता । आपली आपण करावी ।
दास ह्मणे विवेकानें । वाट सत्याची धरावी ॥ ३ ॥

अभंग

दिवसां रात्रीं होते देखत देखतां ।
प्रत्यक्ष ह्मणतां सावधान ॥ १७ ॥
सर्वही मिळोनी मज गोवितातीं ।
परी सांगताती सावधान ॥ १८ ॥
ऐसा हा विचार अंतरीं पाहिला ।
प्रत्यक्ष मजला सांगताती ॥ १९ ॥

पद

पाहतां हीनेंवर जालें । पोर बिजवरा दिधलें ।
पाहतां दिसे जैशी माता । कैसें लग्न लागलें ॥ १ ॥
या जोशाचें तळपट जालें । पोर बिजवरा दिधलें ॥
पंथ वर ह्मणोनियां । लटिके आज्ञा चाळविलें ॥ ध्रु० ॥
नवरी परवांचें पोर । कां रे ह्मणतां थोर ।

---

१ वधूच्या मानानें लहान वर. २ प्रथम–प्रथ–पथ, पहिला.

पाहातां दिसे लेंकी जैशी । वर पाहतां बागोरें ॥ २ ॥
पांच तीनी वऱ्हाडी आले । नवरीकारितां मिळाले ।
येकला येकट वर । कांहीं चाले ना बोले ॥ ३ ॥
रामदासस्वामी येना । तया वरपण साजेना ।
येकली नवरी मिरवतसे । नवरा मिरवतां दिसेना ॥ ४ ॥

कडका

नवरी निधान । पाहोनियां बंधु जन । समारंभें निघोन । मुहूर्तेंसीं जाऊन । केलें विधिविधान । देवदेवकस्थापन । सप्त घटिकेचें लग्न । ब्रह्मनिष्ठ ब्राह्मण । वरा वदती अनुसंधान । अंत्रपटीं असो नयन । मंगळाष्टकें निवेदन । करितां ह्मणती सावधान । तेव्हां स्वामी अंतःकर्ण । उठे जावें येथून । सारासार विचारून । तेचि संधि साधून । फडकले तेथून । विप्र ह्मणती वोम् पुण्य । वरावीण विलक्षण । सर्व सभा होय म्लान दीन रे ॥ ६ ॥

अभंग

बहु दाटी जाली संधी ते पाहिली ।
चुकांडी खादली अकस्मात ॥ २० ॥
नेसलें धोतर उत्तरी दुसरी ।
पडिले बाहेरी येकायेकीं ॥ २१ ॥
उघडे बोडके मनस्वी फिरती ।
अन्नपान चित्तीं चाड नाहीं ॥ २२ ॥
बंदीं बहु दिस आडकले होते ।
सुटे अवचितें तैसें वाटे ॥ २३ ॥

---

१ बापा ऐसा ? २ पंच भूतें व तीन गुण, मिळून अष्टधा प्रकृति, माया.

उदासीन काया उदासीन माया ।
ते लीळा ब्रह्मया न कळेचि ॥ २४ ॥

पंचगंगातीर परिपूर्ण पूर ।
पात्र रुंद फार विशाळ तें ॥ २५ ॥

नावें उपेक्षिलें ते उडी घातली ।
लोकीं हाक दिल्ही बुडालारे ॥ २६ ॥

भवसिंधुमाजीं जनासी तारिता ।
त्यासी काय चिंता मृशा जळ ॥ २७ ॥

पूर्ण अवतार ह्मणतांचि नये ।
पूर्ण ब्रह्म स्वयें हेंचि खरें ॥ २८ ॥

कडका

स्वामी विरक्त । प्रिये न होतां सक्त । संग सोडूनि पंथ । धरियेला अद्भुत । ब्रह्मारण्य अद्वैत । निःसंगें सेवीत । अहोरात्रीं दीस सात । अन्नपानशयनस्मरण । नाहीं कांहीं चित्तांत । पंचगंगानदीप्रांत । पावोनिया अकस्मात । उडी घाली तीरांत । तीरवासी हाहाभूत । ह्मणती बुडाला निश्चित । परी स्वामी कल्पातीत । पूर्ण ब्रह्म साक्षात । पैलपारा त्वरित । येतां भेटी सीताकांत । लक्ष्मुमणसंयुक्त । कोटिसूर्यप्रकाशित । ऐसा तेजें उद्दीत । सुधापाना त्वरित । देऊनि केला येकांत । स्तवनपूजन घेऊनि आपण । अंतर्धामीं जाला स्वयें गुप्तरे ॥ ७ ॥

अभंग

निर्गुण हें त्यासी सगुण भेटलें ।
राघोबानें दिल्हें दरुशण ॥ २९ ॥

पद

उंच सिंहासन । मृद मृदासन । सुख सुखासनीं । रे देवराव ॥ १ ॥
हाटक मंडप । मोहृश्या रत्नदीप । कीर्ण फांकती अमूप । वर्णवेना ॥ २ ॥
कोंदणजडित । नवरत्नखचित । प्रभा सुंदर फांकत । भूमंडळीं ॥ ३ ॥
मुक्ताचे चांदिवे । तेज हेलावे धांवे । घोंस लोंबती बरवे । शुभ्रवर्ण ॥ ४ ॥
ऐसा उत्तम ठाव । वरी देवाधिदेव । कोण गणील वैभव । तुळणा नाहीं ॥५॥
दास तेथें गेला । नमस्कार केला । जळ सारिलें स्नानाला । देवरायाला ॥६॥

नाना सुगंध तेलें । आसन घातलें । मग आरंभिलें । मर्दन स्वयें ॥ १ ॥
केशर कस्तुरी । उटण्याभीतरीं । मळी आंगावरी । रे आडळेना ॥ २ ॥
सहिष्ण उष्णोदक । घातलें नेमक । वस्त्रें ते अनेक । आणविलीं ॥ ३ ॥
आंग पुसिलें बरें । मग दिव्यांबरें । सुगंध केशरें । नाना गंधें ॥ ४ ॥
केशराचा रंग । आक्षता सुरंग । पुष्पमाळा मग । रे बहुविध ॥ ५ ॥
नाना पुष्पमाळा । सुगंधें मुक्तमाळा । आळंकारी कीळा । फांकताती ॥ ६ ॥
नाना आळंकार । उत्तम सुंदर । दास नमस्कार । घालीतसे ॥ ७ ॥

धूपाचा तो वास । दशांगें सुवास । दीप सावकाश । रे आणविले ॥ १ ॥
दीप वोवाळिले । नैवेद्यही जाले । भोजना बैसविले । देवराव ॥ २ ॥
शाका कुशिंबिरी । वोदन सुवास । क्षीरी पंच भक्ष । रे तूप साये ॥ ३ ॥
नाना प्रकारींच्या । सिकरणी आणिल्या । शर्करा वाढिल्या । सावकाश ॥ ४ ॥
सुगंध कथिका । दहि दुध ताक । नैवेद्य नेमक । रे सांग जाला ॥ ५ ॥
आंचवले देव । बैसले सुढाळें । पुढें विविध फळें । ठेवियेलीं ॥ ६ ॥
सांगोपांग विडे । आणिली दक्षणा । मंत्रें पुष्पें तें नाना । समर्पिलीं ॥ ७ ॥
सांगोपांग पूजा । केला नमस्कार । दास ह्मणे थोर । भक्ति आहे ॥ ८ ॥

अभंग

येकांतीं संवाद परस्परें जाला । घोष उमटला जयजयकारें ॥ ३० ॥
श्रीरामदासस्वामी चालिले तेथुनी । पाहिली मेदिनी सर्वत्रही ॥३१॥

श्लोक

महीमंडळीं लोक नाना गुणांचे । असंभाव्य लीळाकळाकूसरीचे ।
कितीयेक साधे कितीयेक बाधे । कितीयेक ते देखिल मंदबोधे ॥ १ ॥
कितीयेक लाताड लाबाडवाणे । कितीयेक पापी पुराणे पुराणे ।
कितीयेक तोंडाळ बोढाळ ऊणे । कुशब्दी कितीयेक वाचाळ सूणे ॥ २ ॥

करंटे कुरूपी विकारी भिकारी । कितीयेक ते तामसी दुखकारी ।
कितीयेक ते पातकी पापरूपी । कितीयेक ते दक्ष पुण्यस्वरूपी ॥ ३ ॥
भले नष्ट पापी दुरात्मेचि कांहीं । जनीं पाहतां सारिखे येक नाहीं ।
बहू लोक हे तों बहूता परींचे । भले ते हरीचे तथा दुर्भरींचे ॥ ४ ॥
भल्याचें भले बोलती रम्य वाचा । देह सुकृती चालतो सुकृताचा ।
फिरे दास ऊदास लोकांस पाहे । मनामाजि थर्कात होऊनि राहे ॥ ५ ॥

पद

नवल केलें रे । विरंची नवल केलें रे ॥ ध्रु० ॥
देखत लोचन । भावितसे मन ॥
चकित जालें रे ॥ १ ॥
नाना रंगतरंगविकारें । मानस नेलें रे ॥ २ ॥
दास उदास फिरे विवरे । मन निवालें रे ॥ ३ ॥

कडका

दासासवें राम । पावतो विश्राम । फिरत त्वरित ग्रामेंग्राम । बाळीं भोळीं निःसीम । मेळउनी सांगे वर्म । तुह्मी ह्मणा राम राम । स्वयें गाये मुखीं नाम । छंद बंद सप्रेम । करीत नमीत नित्य नेम । पाहोनि येती नरोत्तम । ह्मणती वेडें नव्हे सौम्य । याच्या गुणें परंधाम । पाऊं आह्मी होऊं पूर्ण ब्रह्म ॥ ८ ॥

अभंग

पोरें अगणीत फिरावें तयांत ।
नाहींच किंचित देहेबुद्धी ॥ ३२ ॥
साता पांचा दिसां अन्न तें भक्षिलें ।
मनें मागितलें तन्हि नाहीं ॥ ३३ ॥

पद

पळा पळा ब्रह्मपिसा येतो जवळी । रामनामें हाक देउनी डोई कांडोळी ॥
वृत्तिशेंडी बंधनवीण सदां मोकळी । संसाराची धुळी करूनी आंगीं उधळी ॥ ध्रु० ॥
मीपणाचें शाहाणपण जळालें माझें । कोण वाहे देहबुधीवस्त्राचें वोझें ॥
नलगे आह्मां मानअपमानाचें दुजें । तुह्मी सोये घेतां गेलें मीपण माझें ॥ १ ॥

प्रपंचउकरड्यावरी बैसणें त्याचें । भोंवता पाळा घालुनी पाहे जन अविवेचे ॥
उठोनि धांवे देखोनि पळे दृश्य वाटेचें । अदृश्याचें रान घेतां न चले कोण्हाचें ॥२॥
औट हात गजें नवा टाईं वितुळलें । दाहवा ठाव देखुनी तेथे ठिगळ दिधलें ॥
ऐसें तेही निवृत्तीसी मन विगुतलें । परतोनि आले ह्मणोनी जीवें मारिलें ॥ ३ ॥
अवघे जन बध देखोनि चार करीतो । पिसा आपणाऐसा देखुनी उमज धरीतो ॥
आतें भेटों येती त्यांसी वेड लावीतो । रामीं रामदास ऐसें अबध बोलतो ॥ ४ ॥

कडका

लावी चटक पळे । पाठीं कटक मिळे । धरूनि नेति बळें । पूजिती देति फळें । न भक्षितां जातो सळें । येकायेकीं त्याचि काळें । कृष्णेच्या तीरा आले । पिसें जसें तसें बोले । परीक्षितां मना मिळे । ग्रामवासी बाळें मुलें । त्यांत ब्रह्मानंद खेळे । पदांबुजी देहे गळे । तेचि खूण बरी पूर्ण । पाहोनियां रामध्यान । सतीबाईनें वोळखिलें रे ॥ ९ ॥
स्वामी समर्थ ॥ ७ ॥

अभंग

विसाजीपंतांची कन्या बाई सती ।
आदिमायामूर्ति मूर्तिवंत ॥ ३५ ॥
तिनें ओळखिलें खेळतां पोरांत ।
जैसें तें करांत रत्न शोभे ॥ ३६ ॥
लोभ्यानें देखिलें येकाकी धनासी ।
जैसें तें प्राणासी गांठी घाली ॥ ३७ ॥
तयापरी दृढ धरिले चरण ।
तनमनधन सर्वस्वेंसीं ॥ ३८ ॥

कडका

बाई सौभाग्यवती । संतति संपत्ति । कमळाजीपंत जिचा पति । उदार धर्ममूर्ति । विस्तार करी कीर्ति । गोपाळ स्वयें भक्तीं । येउनी पु-

श्रस्थिति । स्वानंद गाय गीतीं । अनादि मायामूर्ति । उमा रमा अनसूया अशी स्थिति ॥ १० ॥

अभंग

नानापरीं मन शोधुनी पाहिलें ।
नाहीं डगमगिलें सर्वथाही ॥ ३९ ॥
चित्त वित्त सर्व प्रपंच सडिला ।
दृढ तो जोडिला स्वामीराव ॥ ४० ॥

कडका

आणुनी स्वामींस । पूजिती दिसेंदिस । सोसुनी सर्व घीस । पाडी फोडी करणें नास । बहुतापरी दिल्हा त्रास । माणुनी सुमनास । धरियेली दृढ कास । घेउनी अभयास । सर्व बंधुसुहृदास । अंबाजी मुरारीबास । अनुग्रहो पूर्ण त्यास । *केला शहापुरीं वास । भजनलाभ सर्वांस । तेव्हां धरी भीम चरणास रे ॥ ११ ॥

पद

येईं वो राघवे वोसंगा घेईं ।
प्रेमपान्हा आपुला देईं ।
येक वेळे जननी तूं कृपादृष्टीं पाहीं ॥ ध्रु० ॥
ऐशा वियोगें क्षीण करितां ।
अझुनी न येसी श्रीरघुनाथा ।
बाळक त्रिविधें तापलों बहु आतां ॥ १ ॥
आतां निष्ठुर माय न व्हावें ।
ब्रीद आपुलें साच करावें ।
विश्वनाथसुत ह्मणे निजधामा न्यावें ॥ २ ॥

---

* आपाजी गोविंदास । असा एक चरण समासांत कोणीं लिहिलेला आहे.

अभंग

पुढें नाना भक्त मिळाले अपार ।
मोहोत्छाव थोर थोर होती ॥ ४१ ॥
शहापुर स्वामींचें मुख्य अधिष्ठान ।
मोक्षाचें भुवन भूमंडळीं ॥ ४२ ॥

डफगाणें

केला काशीविश्वेश्वर । श्वेतबंध रामेश्वर । न पाहतां कोल्हापुर । वेर्थ गेलें ॥ १ ॥ पूर्वीं होता कोल्हासुर । ह्मणोनी नामें कोल्हापुर । तेथें लक्ष्मीचा अवतार । तुह्मी पहा ॥ २ ॥ तेथें बहुसाल देउळें । तळें रंकाळें पद्माळें । जळें वाहती निर्मळें । ठाई ठाई ॥ ३ ॥ तेथुनी पाहतां उत्तर । पुढें आहे केसापुर । पंचगंगेचें तें तीर । सुंदर नीर ॥४॥ वरतें जळसन्याचें तळें । तया तळ्यामाजीं कमळें । तेथुनी दिसतें तन्नाळें । सारागड ॥ ५ ॥ पुढें मार्केंड्याचा डोंगर । त्याहुनी थोर रत्नागीर । आला हिमाचळाहुनी केदार । भक्तालागीं ॥ ६ ॥ ऐका पुढील प्रसंग । आलितें बाहे रामलिंग । नरसीपुरी देव धिंग । गुप्त आहे ॥७॥ जागा लक्ष्मीचें शिराळें । तेथें निघती नागकुळें । श्रावणमासीं मुलें बाळें । खेळविती ॥ ८ ॥ कऱ्हाडनगर सांगो काई । तेथें सुंदर तुकाबाई । कृष्णासंगम ठाई ठाई । देवस्थानें ॥ ९ ॥ भुलेश्वर धारेश्वर । रुद्रेश्वर चांफेश्वर । तेथें महिमा अपार । रघुनाथाचा ॥ १० ॥ चंद्रगिरीमाजीं गेवी । तेथें वास करी कवी । त्याचा जागा जो पुरवीं । शहापुर ॥ ११ ॥

---

१ डोंगराची खांक. २ पूर्वी ज्या कवीची जागा शहापुरास होती तो आतां चंद्रगिरीच्या डोंगरावर गुहेंत रहावयास गेला.

चंद्रगिरीचा डोंगर । त्यांत गुप्त येक शिखर । तेथें राहे योगेश्वर । निरंजन ॥ १ ॥ रे नवल त्या निरंजनाचें । शिखर पाहों आकाशाचें । ऐसें पृथ्वीमध्यें कैचें । पाहों जातां ॥ २ ॥ जागा सुंदर गहन । तेथें सुख पावे मन । वरी पाहातां गगन सांठवलें ॥ ३ ॥ तेथें अखंड नाहीं वात । ह्मणोनि जागा तो निर्वात । सीतकाळीं घुमघुमीत । वस्त्र नलगे ॥ ४ ॥ कृष्णा कोन्या दोहींकडे । मध्यें पर्वताचे कडे । मंडळ पाहातां चहुंकडे । समाधान ॥ ५ ॥ तळीं असती शेतभातें । तेथें फिरताती आउतें । नानापरीचीं मार्गस्तें । येती जाती ॥ ६ ॥ वरती सेरडें मेंढरें । गुरें सिंगुरें वासुरें । ठाईं ठाईं गुराखी पोरें । क्रीडा करिती ॥ ७ ॥ भोंवतीं डोंगरांचीं थाटें । दिसती कडे आणि कपाटें । सर्वेचि येउनी धुकटें । झाकोळिती ॥ ८ ॥ तळीं पाहातां आकाश । दिसे दुसरें कैलास । तेथें जावया संतोष । वाटतसे ॥ ९ ॥ तया खालती आहे माण । वरतें आहे तळकोंकण । कऱ्हाड दंतागिरी पट्टण । पंचक्रोशी ॥ १० ॥ राया रघुनाथाचें देणें । जालें हनुमंताकारणें । देव पाहावया पारणें । लोचनाचें ॥ ११ ॥ रामदासाचा विसावा । रुद्र जाहला आश्रावा । भक्तजन वेगीं धांवा । दर्शनासी ॥ १२ ॥

अभंग

रामउपासना आधार या जना ।
विश्रांति सज्जना चंपावती ॥ ४३ ॥
भक्तसमुदाव मध्यें स्वामीराज ।
त्यांचा पदरज गोपाळ हा ॥ ४४ ॥

मुख्य भक्तराज मुळारंभ बाई ।
तिचेनि सर्वेही परमार्थ ॥ १ ॥
देह पडो झडो आणि मोडो बुडो ।
परी दास्य घडो अखंडीत ॥ २ ॥

काया वाचा मन*अनन्यशरण ।
सद्गुरुवचन नुलंघेच ॥ ३ ॥
ब्रह्मांड पालथें होय कदाचित ।
बाईचा भावार्थ पालटेना ॥ ४ ॥
धन्य वंश तुझा धन्य धन्य बाई ।
मन रामपांई निरंतर ॥ ५ ॥
तिचा वंशवृक्ष देवा विस्तारावा ।
परमार्थ घडावा तिजऐसा ॥ ६ ॥
थोर मोहोछाव चांफळीं यात्रेचा ।
नांदतो देवाचा देव तेथें ॥ ७ ॥
शाहापुरकराचें पहिलें सिंहासन ।
यात्रेसी तेथून मुळारंभ ॥ ८ ॥
छत्रें सूर्यापानें पताका निशाणें ।
येतो देवा ज्यानें बाजीराव ॥ ९ ॥
दमामे धमामे कर्णे शंख भेरी ।
वाद्यें नानापरी गर्जताती ॥ १० ॥
दुरूनी दिसतें देवाचें शिखर ।
घाली नमस्कार बाजीराव ॥ ११ ॥
आली आली काठी शाहापुरकरांची ।
सामोरें यायाची लगबग ॥ १२ ॥
येक होतां भक्त मिरवत आले ।
विश्रांती पावले निजपदीं ॥ १३ ॥
भक्तसमुदाव अगणित फौजा ।
तेथें मान तुझा भक्तराया ॥ १४ ॥
टाळ घोळ विणे मृदांग वाजती ।
मनोरम्य गाती हरिदास ॥ १५ ॥

हरिदास मिळाले असंख्य देवाचे ।
मध्यें रंगीं नाचे भक्तराज ॥ १६ ॥
भक्ति ज्ञान आणि वैराग्यसहित ।
गातो सप्रचित भक्तराज ॥ १७ ॥
अहं ब्रह्मास्मि हेंचि अंतर्यामीं ।
मुखीं रामनामीं संकीर्तन ॥ १८ ॥
अहंभाव नासे शुध ज्ञान भासे ।
ऐसें गात असे भक्तराज ॥ १९ ॥
कथेचा गजर होतो निरंतर ।
येती सुरवर पाहावया ॥ २० ॥
विमानाच्या कोटी अंतराळीं दाटी ।
होते पुष्पवृष्टि अगणित ॥ २१ ॥
सर्व करताळिका नामाचा गजर ।
सुगंध धुशर गर्द जालें ॥ २२ ॥
समस्तांचें मन रामरूप जालें ।
आपणा पडिलें विस्मरण ॥ २३ ॥
भद्रासनीं देव भक्तसमुदाव ।
पुढें भीमराव कर जोडी ॥ २४ ॥
सुकृताच्या कोटी पूर्ण असतील ।
तरीच जोडेल रामदास्य ॥ २५ ॥
चारी देह कुरवंडी मी करीन ।
अभेद लाधेन भक्ति कैसी ॥ २६ ॥
मुळारंभ केला देव प्रगटला ।
निवेदनें जाला निरावेव ॥ २७ ॥

पद

मन माझें उन्मन जालें ॥ ध्रु० ॥
जन्मोजन्मींचें सुकृत तें मज । नरदेहीं कामा आलें ।
सद्गुरुश्रीस्वामीसमर्थचरणीं । तनमनधन अर्पिलें ॥ १ ॥
जिकडे पाहे तिकडे स्वरूप निश्चळ । हें भीमहृदईं बिंबलें ।
बोलणें हें सर्व समूळ वाव । वाच्यपण कोण उरलें ॥ २ ॥

श्लोक

जेणें राजससात्विकादिक तिन्ही आत्मस्थितीं आटिले ।
वेदांता बुधिचे प्रभाव अवघे जेणें निराकर्णिले ;
विज्ञानें भवसिंधुपार तरला जिंकोनि साही धुरा ।
ऐसा सद्गुरु तो अनंतकविचा जो निस्पृहाचा तुरा ॥ १ ॥
निर्माणस्थळ गौतमीतटिं पहा कृष्णातिरीं जो वसे ।
कांतासंग नसे प्रपंचाहे नसे आशा दुराशा नसे ।
ज्याला उत्तम रामदास ह्मणती त्रैलोक्य वंदीतसे ।
ऐसा सद्गुरु तो अनंतकविचा बध्धासि तारीतसे ॥ २ ॥
वस्त्रें हुर्मुज भर्जरी पटकुळें माथां चिराही वसे ।
काया सुंदर गौरवर्ण लघुसें भाळीं अवाळें असे ।
जेणें पैं निजदासबोध वरदी हें काव्य केलें असे ।
ऐसा सद्गुरु तो अनंतकविचा बध्धासि तारीतसे ॥ ३ ॥

पद

मानसिं हा मुनि मानसमोहन । मानवकांत नितांत भजे जो ।
मानव श्रेष्ठचि मानवला मज । मानगुमान त्यजी अजि जो ॥ १ ॥
मनीं वंदूं जनीं दीनबंधु ॥ ध्रु० ॥ सद्गुण आलय निर्गुणकारक । बोधक साधक वर्धक जो । संशयछेदक भेधक सिध्धा । बाधक षडरिपु संहरि जो ॥ २ ॥ लावित्रि हा जग जागवि जागत । पावन जागा जागवी ।

भाजवि श्रीरंग अद्भुत दुंदुभि भूतदयाघन वाजवी ॥३॥ वृत्ति उदासिन स्थिति पुरातन। नीति सनातन दाखवी। भ्रांतिविसर्जन संचितनाशन। शांतिसुखासन वागवी ॥ ४ ॥ दीन जया सुखदायक करणी। दिनकर कुळमणि ध्यानिं मनीं। दिननिशिं श्रवणीं मननीं निजस्वरूप धरी भीम धरणीं ॥ ५ ॥

श्लोक

सह्याद्रीगिरिचा विभाग विलसे मंदारशृंगापरीं।
नामें सज्जन जो नृपें वसविला श्रीउर्वशीचे तिरीं।
साकेताधिपती कपी भगवती हे देव ज्याचे शिरीं।
तेथें जागृत रामदास विलसे जो या जना उत्धरी ॥ ४ ॥

पद

मना पाहें पाहें पाहें स्वामीपाये रे ॥ ध्रु० ॥
रूप जयाचें ध्यान शिवाचें।
नाम दासाचें साह्यरे साह्यरे साह्यरे ॥ १ ॥
भक्तजनाचें प्रेम सुखाचें।
करी भीमाचें साह्यरे साह्यरे साह्यरे ॥ २ ॥

कैं मी पाहेन आतां सद्गुरु समर्था। निशिदिन चिंतन करितां धणी[1] न पुरे या चित्ता। तळमळ तळमळ जीव करित अति। न धरत धीर पळ विकळ अवस्था ॥ध्रु०॥ तन मन धन गेहे ठावो कारण भावाभावो। स्वरूपीं सकळहि वावो भेटल्यां सद्गुरुरावो। चरणकमळीं मस्तक वाहिन। विलया जाइल जन्मकथा ॥१॥ सज्जनगड जो वासी। केव्हां जाइन त्यापासी। दुर्लभ पादुका दृष्टीसीं। अवलोकिन अहिर्निशीं। निश्चय हा

---

[1] तृप्ति.

मज अंतरिचा परी । प्रारब्ध कैसें न कळे पाहतां ॥ २ ॥ समर्थसमाधी जेथें । सुकृती जन बहु तेथें । सर्वस्व चित्तें वित्तें । पूजिती पूर्ण ब्रह्मातें । धन्य धन्य भाग्यवंत सहवास घडला । दुर्लभ जाला मज असतां ॥३॥ श्रवणीं सद्गुण परिसे । नयनीं निजरूप पैसे[1] । सुमनीं तन्मय तरिसें । वदनीं कीर्तन विलसे । मुनिमनमोहन माझेंहि जीवन करुणार्णवघन भीमवरदाता ॥ ४ ॥

समर्थसमाधी जो वर्णी मुक्ती त्याला पर्णी ॥ ध्रु० ॥
कर्णी ऐके करणी न पडे जननमरणभ्रमणीं ॥ १ ॥
धरितां निजरूप धरणीं मान्य तैरणी वंशाभरणी ॥ २ ॥
धन्य त्याची जननी । भीम तन्मय जाला चरणीं ॥ ३ ॥

डफगाणें

समाधी समर्थाची पूर्ण । वर्णून जाले भक्त संपूर्ण । श्रवण करितां सर्व जन । पावन होती ॥ १ ॥ राजा शिवछत्रपती । समर्थासी अति प्रीति । सज्जनगडीं तेहीं वस्ति । करविली ॥ २ ॥ बहुत दिवस करुनी सेवा । आला कर्नाटकीं यावा । विजई होउनि आपुल्या गावा । प्रवेशले ॥ ३ ॥ शंभुराज प्रतिष्ठिला । समर्थदरुशणाला आला । समारंभ तेहीं केला अपरांपर ॥ ४ ॥

वर्तमानीं येकांतीं स्वामींस न साद्य दुजी व्यक्ति । लोक येउनी जपती टपती दरुशणालागीं ॥ १ ॥ ऐका सभाग्य हो । समर्थभाग्य हो । पवित्र श्रवणायोग्य । समाधिभोग्य घडो ॥ ध्रु० ॥ ब्रह्मादिक आले जऱ्ही । येणें नाहीं बाहेरी । कोण गुहाप्रवेश करी । अंधकारीं

---

१ विस्तारे. २ नौका. ३ कुलावतंस.

त्या ॥ २ ॥ दरुशणासी भक्तजन । कारिती करुणाकीर्तन । पक्षा येका करुणाघन । बोळे तया ॥ ३ ॥ दुरी देशींहुनी भक्त । येती त्याचें मोठें आर्त । गुह्येमाजीं त्वरित भेटी घेती ॥ ४ ॥ विचार पुसती सर्व । सांगती येकांतभाव । विदेहेता अभिनव । आंगीं बाणे ॥ ५ ॥ मनोगत असे ज्याचें । तितुकें राहाणें तयाचें । प्रेम देउनी सार्चे । बोळविती ॥ ६ ॥ पत्र लिहिलें सकळांला । कर्नाटकी लोकां आपुल्यां[1]। भावार्थ जो ऐके सगळा । भीम होये ॥ ७ ॥

निरूपणपत्रार्थ

चित्रकला नाना नाटक । ह्मणोनि नामें कर्नाटक ॥
तेथें जे रामउपासक । पत्र त्यांसी ॥ १ ॥
तुह्मीं पत्र पाठविलें । वाचुनी आश्चिर्य वाटलें ॥
परम समाधान जालें । देव जाणे ॥ २ ॥

येथुनी समर्थासी पत्र गेलें तो भाव वर्णिला

समर्था नमस्कार साष्टांग आधीं ।
अपर्ले सुखें घातलें हो त्रिशुधी ।
विनंती बहू ऐकिजे जी स्वभावें ।
असे मी दुरात्माचि नाना स्वभावें ॥ १ ॥
दयासागरें हो मला थोर केलें ।
बहू सेवकामाजि तें मेळवीलें ।
कृपेनें दिल्हें सौख्य तें अंतरींचें ।
परी भोगणें लागलें या देह्याचें ॥ २ ॥
कसें दुर्भरें आणिलें या स्थळाला ।
पदीं स्वामिच्या थोर वीयोग जाला ।

---

१ चरित्रकार भीमस्वामीचें नांव.

जगीं धन्य त्या लाधली पायसेवा ।
नसे ते मला पूर्व माझाचि ठेवा ॥ ३ ॥
मनोभावना स्वामिच्या पादपद्मीं ।
असे लागली वृत्ति हे पूर्णसद्मीं ।
परी देहेप्रारब्ध माझें झडेना ।
समर्था प्रभू योग तूझा घडेना ॥ ४ ॥
अखंडीत हे वासना भेटि व्हावी ।
प्रभूपाइची धूळि माथां पडावी ।
मनींचे मनीं जाणसी स्वामिराया ।
किती वाढऊं हा सविस्तार वाया ॥ ५ ॥
महाभक्तभावार्थ हा रामचंद्रें ।
मुखें माजिया बोलवीला नरेंद्रें ।
यथातथ्य वीचार हा साभिमानें ।
प्रभू श्रोतया जाणवीला भिमानें ॥ ६ ॥

या श्लोकांचें उत्तर

तुह्मीं पत्र पाठविलें । वाचुनी आश्चिर्य वाटलें । परम समाधान जालें । देव जाणे ॥ २ ॥ प्रवृत्तीसी पाहिजे राजकारण । निवृत्तीसी पाहिजे विवरण । जेथें अखंड श्रवण मनन । धन्य तो काळ ॥ ३ ॥ आयुष्यासी माप लागलें । ऐसें प्रचीतीसी आलें । तरी सार्थक पाहिजे केलें । सारासारविचारें* ॥ ४ ॥ हें बहुत सुकृतें घडे । पर-

---

* आह्मांस मिळालेल्या या चरित्राच्या बाडाचीं कांहीं आरंभींचीं व कांहीं शेवटचीं पानें गेलेलीं आहेत. आरंभींचीं पानें ५।७ व शेवटचीं २।३ गहाळ झालीं असावींत असें वाटतें. आरंभींचा मजकूर मिळेल तेव्हां खरा. श्रीसरस्वती मंदिराच्या १८२६ च्या माघ महिन्याच्या अंकांत रा. राजवाडे यांनीं वरील पत्र व त्यास उत्तर अशीं तंजावरास मिळविलेलीं छापलीं आहेत. त्यावरून येथून पुढच्या १४ ओंव्या उतरून घेतल्या आहेत.

लोक विवेकें जोडे । समजतां मूळ खंडे । जन्ममृत्याचें ॥ ५ ॥ नवविधा भक्तीचे अंतीं । होत आहे भगवत्प्राप्ति । सत्यस्वरूपीं सद्गति । तात्काळ होते ॥ ६ ॥ हें उमजल्यावीण काय कळे । समजल्यावीण तें न कळे । श्रवणमननें निवळे । सकळ कांहीं ॥ ७ ॥ सकळ कांहीं जाणोनि केलें । ह्मणिजे सार्थकचि जालें । नेणतां अनुमान गेलें[1] । तें निरर्थक ॥ ८ ॥ धन्य आत्मज्ञानी नर । सार्थक केला संसार । त्यासी आह्मांसी अंतर । कांहींच नाहीं ॥ ९ ॥ तत्वनिदर्शनाउपरी[2] । राया रंका येकचि सरी । पुरता विचार चतुरीं । पाहिला पाहिजे ॥ १० ॥ शब्दद्वारां अर्थ घेणें । विवेकें अर्थरूप होणें । सार्थकाचीं हें लक्षणें । जाणती ज्ञानी ॥ ११ ॥ विवेकाचें येक सूत्र । सकळांसी मिळोनि येकचि पत्र । देहभावना विचित्र । स्मरण होत ॥ १२ ॥ स्मरणाउपरी अवस्था । ते लिहितां नव्हे व्यवस्था । वहुत निकट असतां । वियोग जाला ॥ १३ ॥ हें ऋणानुबंधानें केलें । तें ऋणानुबंधावरी गेलें । आतां घडेल तें भलें । ऋणानुबंध ॥ १४ ॥ येकी अवस्था दोहींकडे । अनृत्य लिहिणें न घडे । निमिष्यनिमिष्याचे निडे । स्मरण होतें ॥ १५ ॥ तुह्मांसी प्रपंच आहे कांहीं । आह्मांसी तुह्मांवेगळें नाहीं । पत्र दरुशण सर्वहि । स्मरणें होतें ॥ १६ ॥ ते सारिखे परस्परें । अंतरा होडती अंतरें । रघुनाथभक्ताचेनि उपकारें । उपकारी आहे ॥ १७ ॥ आतां वहुत काय लिहावें । अंतरा अंतर जाणावें । तालीक करूनि पाठवावें । समस्तांसी ॥ १८ ॥

---

१ अनुमानें केलें । असें मुळांत असेल काय? २ तत्वनिर्शनाउपरी । असा चरण मुळांत असावा असें वाटतें. दासबोध ६–३–३० व ७–२–२४ पहा.